

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, xxx
COM(2001) yyy ostat.

BIAŁA KSIĘGA KOMISJI EUROPEJSKIEJ
NOWE IMPULSY DLA MŁODZIEŻY EUROPEJSKIEJ

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	4
1. Zarys problematyki	5
2. Wyzwania	8
2.1. Tendencje demograficzne	8
2.2. Młodzież się zmienia	9
2.3. Zaangażowanie młodych ludzi w życie publiczne	9
2.4. Integracja europejska	10
2.5. Globalizacja	10
3. Procedura i wyniki konsultacji	11
3.1. Kluczowe przesłania	12
4. Nowe aspiracje	13
4.1. Dziedziny dotyczące wyłącznie młodzieży	14
4.1.1. Otwarta metoda koordynacji	14
4.1.2. Zakres działań przy zastosowaniu otwartej metody koordynacji w dziedzinie polityki wobec młodzieży	15
4.2. Zwracanie większej uwagi na młodzież w planowaniu i realizacji innych strategii politycznych	18
4.3. Rola programu MŁODZIEŻ	21
5. Wnioski	21
ANEKSY	22
Aneks 1 – Wyniki konsultacji	22
1. Nie ma demokracji bez udziału młodzieży	22
1.1. Analiza wyników	22
1.2. Propozycje wynikające z konsultacji	26
2. Edukacja, kluczowy okres w życiu młodzieży	29
2.1. Analiza wyników	29
2.2. Propozycje wynikające z konsultacji	34
3. Polityka zatrudnienia jako metoda integracji społecznej młodych ludzi	37
3.1. Analiza wyników	37
3.2. Propozycje wynikające z konsultacji	41
4. Jak najlepiej wykorzystać swój młody wiek	45
4.1. Analiza wyników	45
4.2. Propozycje wynikające z konsultacji	50
5. Europa oparta na wartościach	52
5.1. Analiza wyników	52
5.2. Propozycje wynikające z konsultacji	57
6. Wkład w Białą Księgę	62
Aneks 2 – Przegląd europejskich działań dotyczących młodzieży	64
1. Program MŁODZIEŻ	64
2. Inicjatywy polityczne dotyczące młodzieży	65
3. Finansowanie działań w obszarach zatrudnienia, edukacji, kultury i ochrony młodzieży	71
4. Karta Podstawowych Praw	72

5.	Wsparcie ze strony Parlamentu Europejskiego	72
6.	Wkład Komitetu Ekonomicznego i Społecznego oraz Komitetu Regionów	73
7.	DIALOG z Europejskim Forum Młodzieży	73
8.	Działania Rady Europy	74
9.	Badania i sondaże prowadzone przez Komisję Europejską	75

PRZEDMOWA

Decyzja o opublikowaniu niniejszej Białej Księgi dotyczącej polityki młodzieżowej, a zwłaszcza decyzja o uprzednim przeprowadzeniu rozległych konsultacji, wynika z głębokiego zamiaru promowania nowych form europejskiego zarządzania.

Niniejsza Biała Księga jest w pełni zgodna z opublikowaną przez Komisję w lipcu tego roku Białą Księgą dotyczącą europejskiego zarządzania: najważniejszym postulatem w obu przypadkach jest udostępnienie procesu podejmowania decyzji przez organy Unii Europejskiej ludziom, których te decyzje dotyczą, między innymi młodzieży.

Młodzi ludzie na czoło

Wyniki szeroko zakrojonych konsultacji przeprowadzonych przed publikacją niniejszej Białej Księgi są jednoznaczne: pomimo znajdowania się w różnorodnych sytuacjach życiowych młodzi ludzie wyznają podobne wartości, mają podobne ambicje, ale także borykają się z podobnymi problemami. Zamierzając wejść na rynek pracy i założyć własną rodzinę, wybierają bądź pracę, bądź naukę; jednak zdecydowanie można stwierdzić, że ich ścieżki są bardziej zróżnicowane niż ścieżki obierane przez starsze pokolenia. Szkoła, uczelnia, praca i środowisko społeczne nie odgrywają już tej samej integrującej roli, jak było to dawniej. Młodzi ludzie usamodzielniają się coraz później.

Wszystkie te zjawiska znajdują odbicie w poczuciu pewnej niestabilności, w utracie wiary w systemy podejmowania decyzji oraz w niechęci do tradycyjnie pojętego uczestnictwa w życiu publicznym czy organizacjach młodzieżowych. Niektórzy młodzi ludzie uważają, że ich troski i problemy nie są w dostatecznym stopniu brane pod uwagę w oficjalnych strategiach tworzonych przez i dla ludzi od nich starszych. Inni skłaniają się ku obojętności czy indywidualizmowi, jeszcze inni znajdują formy ekspresji trudne do zaakceptowania przez demokratyczne społeczeństwa. Jednak większość młodzieży chciałaby mieć wpływ na procesy decyzyjne, ale nie znajduje właściwego sposobu, aby chęć tę zrealizować.

Bez wątplenia jednak młodzi Europejczycy mają dużo do powiedzenia; w końcu to głównie ich dotyczą zmiany ekonomiczne, niestabilność demograficzna, globalizacja czy coraz większe zróżnicowanie kulturowe. To od nich wymaga się prób tworzenia nowych form relacji społecznych, innych sposobów wyrażania solidarności, czy też radzenia sobie z różnicami i traktowania ich jako wartości, gdy jednocześnie pojawiają się nowe problemy.

Pomimo coraz bardziej złożonego kontekstu społecznego i ekonomicznego młodzi ludzie wykazują duże zdolności adaptacyjne. Od krajowych i europejskich decydentów zależy ułatwienie tego procesu zmian przez aktywne włączenie młodych ludzi do procesów decyzyjnych.

Młodzi ludzie a Europa

Trwa debata nad przyszłością Europy. Wkrótce zupełnie nową perspektywę zapewni bezprecedensowa fala jej rozszerzania. W ostatnich latach w życiu politycznym Europy szeroko promowano hasło mówiące, że Unia Europejska musi przystosowywać się do potrzeb jej obywateli. Ważne jest, by konsultacje związane z rozwojem Europy oraz jej zarządzaniem objęły ludzi, do których przyszłość Europy należy. Sama idea zjednoczonej Europy jest jeszcze młoda, wciąż ulega przemianom i jest przedmiotem debat. Warunkiem sukcesu jest korzystanie z ambicji, entuzjazmu i poświęcenia młodych ludzi służącego umacnianiu wartości europejskich.

O ile głos młodzieży można ująć w jedno przesłanie, będzie ono takie, że młodzi ludzie chcą zostać wysłuchani i chcą być traktowani jako równoprawni uczestnicy procesu decyzyjnego; chcą odegrać swą rolę w budowaniu Europy, chcą mieć wpływ na rozwój debaty o przyszłości Europy. Już najwyższy czas, by zacząć patrzeć na młodzież nie jako na problem, ale jako na ważny element budowania wspólnej Europy. Innymi słowy, musimy dać młodzieży prawo do wyrażenia swych poglądów oraz porównania ich z poglądami innych uczestników społeczeństwa obywatelskiego.

Od szczebla lokalnego do europejskiego: nowa dynamika działań

Większość z postulatów zawartych w niniejszej Białej Księdze dotyczy Krajów Członkowskich oraz tych regionów Europy, które uczestniczą we wdrażaniu różnorodnych działań związanych z problematyką młodzieżową. Jedynie wtedy, gdy młodzi ludzie mają szansę poznać rezultaty ich osobistego zaangażowania, można mówić o aktywnych postawach obywatelskich. Młodzi ludzie mają okazję zdobyć doświadczenie i determinację potrzebną im do dalszego uczestniczenia w życiu publicznym Europy, biorąc aktywny udział w życiu szkół, dzielnic, stowarzyszeń lokalnych. Właśnie przez uczestniczenie w działaniach społecznych dostępnych dla każdego młodzi ludzie mają szansę przyczynić się do tworzenia bardziej solidarnego społeczeństwa oraz promowania aktywnych postaw obywatelskich.

Ważne jest, aby nadać działaniom związanym z młodzieżą wymiar europejski, co jednocześnie podniesie ich skuteczność oraz dokładnie określi zakres odpowiedzialności właściwy dla każdego szczebla działań. Właśnie na to zwracali uwagę młodzi ludzie, którzy uczestniczyli w konsultacjach, podobne idee promuje Parlament Europejski; jest to również stały punkt polityki Krajów Członkowskich – potwierdzają to wyniki przeprowadzonych przez Komisję konsultacji. W odpowiedzi na te uwagi w Białej Księdze sformułowano propozycję nowego schematu współpracy europejskiej, sprowadzającą się do dwóch głównych aspektów: zastosowania otwartej metody koordynacji w działaniach dotyczących młodzieży oraz zwracania większej uwagi na „młodzieżowy” wymiar w pozostałych inicjatywach politycznych.

Nadanie problemowi wymiaru europejskiego przyczyni się do powstania poczucia dynamizmu, pomoże w stymulacji postaw twórczych, ułatwi wymianę i porównywanie najcenniejszych doświadczeń, a także przyczyni się do rozpoznania na poziomie narodowym i europejskim działań osób i organizacji młodzieżowych na szczeblu lokalnym lub regionalnym. Ponadto, pomoże on utworzyć wspólną wizję aktualnych zagadnień związanych z młodzieżą oraz usprawni współpracę poprzez ustanowienie wspólnych celów.

Słuchanie głosu młodych ludzi i sprzyjanie inicjatywom lokalnym, zachęcanie Krajów Członkowskich do skuteczniejszej współpracy oraz podkreślanie wymiaru „młodzieżowego” we wszystkich obszarach działalności oficjalnej – to postawy promowane w niniejszej Białej Księdze, służące stworzeniu warunków umożliwiających młodym ludziom aktywne uczestnictwo w życiu demokratycznego, otwartego i opiekuńczego społeczeństwa.

1. ZARYS PROBLEMATYKI

Po rozszerzeniu Europy w jej granicach znajdzie się 75 milionów młodych ludzi w wieku 15–25 lat¹. Pomimo dzielących ich różnic (w dostępie do rynku pracy, wykształceniu, życiu rodzinnym, wysokości dochodu itd.) młodzi ludzie uważają się za pełnoprawnych obywateli posiadających pełnię praw i obowiązków. Inwestowanie w młodzież oznacza inwestowanie w dobrobyt naszych społeczeństw obecnie, jak i w przyszłości. Jest więc ono jednym z najważniejszych sposobów prowadzących do osiągnięcia celu ogłoszonego na posiedzeniu Rady Europy w Lizbonie: jest nim uczynienie z Europy „najbardziej na świecie konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki opartej na wiedzy”.

Traktaty zawierają teoretyczne podstawy działań realizowanych w wielu dziedzinach² bezpośrednio lub pośrednio dotyczących młodzieży, czyli: związanych z dyskryminacją, obywatelstwem europejskim, zatrudnieniem, alienacją społeczną, edukacją, szkoleniem zawodowym, kulturą, zdrowiem, ochroną konsumentów, swobodą przepływu osób, ochroną środowiska, mobilnością młodych naukowców, rozwojem współpracy oraz z biedą.

Wiele działań wspólnotowych dotyczy młodych ludzi bardziej bezpośrednio: są one związane m.in. z edukacją, zatrudnieniem i szkoleniem zawodowym, a w ostatnich latach – z dostępem do nowoczesnej technologii informacyjnej.

Oprócz wyżej wymienionych działań, w różnym stopniu dotyczących młodzieży, podejmuje się także wiele innych, związanych z promowaniem mobilności, wymiany międzykulturowej, postaw obywatelskich oraz wolontariatu. W tym kontekście, a także w myśl Artykułu 149 Traktatu³, Unia Europejska rozpoczęła realizację serii programów, m.in. programu MŁODZIEŻ, co doprowadziło

¹ W niniejszej publikacji do młodzieży zalicza się osoby w wieku 15–25 lat, zgodnie z ustaleniami Parlamentu i Rady zawartymi w programie MŁODZIEŻ. „Po rozszerzeniu” – oznacza branie pod uwagę obecnych Krajów Członkowskich i 12 krajów kandydujących, które są w trakcie prowadzenia negocjacji.

² Zobacz: Aneks 2 „Przegląd ogólnoeuropejskich działań dotyczących młodzieży”. Ten podsumowujący dokument zawiera opisy wszystkich europejskich działań związanych z młodzieżą; wszelkie przyszłe działania muszą się na nich opierać.

³ Artykuł 149 Traktatu:

1. Wspólnota przyczyniać się będzie do rozwoju wysokiej jakości usług edukacyjnych poprzez promowanie współpracy pomiędzy Krajami Członkowskimi oraz, w razie potrzeby, poprzez wspieranie i uzupełnianie prowadzonych przez nie działań, jednocześnie w pełni respektując odpowiedzialność Krajów Członkowskich za treści edukacyjne oraz organizację systemów edukacji i ich różnorodność kulturową i językową.
2. Działania Wspólnoty nakierowane będą na następujące cele:
 - promowanie europejskiego wymiaru edukacji, szczególnie poprzez nauczanie i upowszechnianie języków Krajów Członkowskich;
 - sprzyjanie mobilności uczniów i nauczycieli, m.in. poprzez promowanie uznawalności dyplomów i zaliczeń;
 - wspieranie współpracy pomiędzy placówkami edukacyjnymi;
 - pomoc w rozwoju wymiany informacji i doświadczeń dotyczących aspektów wspólnych dla systemów edukacyjnych Krajów Członkowskich;
 - sprzyjanie wymianie młodzieży oraz kadry społeczno-edukacyjnej;
 - promowanie rozwoju kształcenia na odległość.
3. Wspólnota i Kraje Członkowskie będą promować współpracę z krajami trzecimi oraz kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi działającymi na polu edukacji, w szczególności z Radą Europy.
4. Po to, aby przyczynić się do osiągnięcia zamierzeń wymienionych w niniejszym Artykule Rada:
 - działając w myśl zasad procedury określonej w Artykule 251, po przeprowadzeniu konsultacji z Komitetem Ekonomicznym i Społecznym oraz Komitetem Regionów, przyjmie strategię działań zachęcających, z wyłączeniem harmonizacji przepisów prawnych Krajów Członkowskich;
 - działając zgodnie z wolą wiążącej większości odnośnie do propozycji otrzymanych z Komisji, przyjmie stosowne zalecenia.

do wypracowania schematów mobilności i wymiany młodzieży. Współpracą tą objęto także i inne dziedziny, tj. informację, wymianę pomiędzy organizacjami oraz wolontariat.

Mówiąc bardziej ogólnie, istnieje wiele tematów – np. udział młodych ludzi w życiu społecznym lub autonomia młodzieży – które nie stanowią bezpośredniego pola zainteresowań Wspólnoty, lecz mimo to powinny być dogłębnie analizowane ze względu na ich zbieżność z założeniami polityki młodzieżowej. Najważniejsze jest dostarczenie Krajom Członkowskim praktycznych sposobów koordynacji działań prowadzonych przez nie w tych dziedzinach.

Wszystkie działania mające związek z problematyką młodzieżową cieszą się nieustającym wsparciem ze strony Parlamentu Europejskiego zarówno na etapie legislacyjnym, jak i podczas ich realizacji – w postaci rezolucji sformułowanych na podstawie głosu młodych ludzi objętych konsultacjami. Rada Ministrów ds. Młodzieży przyjęła serię rezolucji dotyczących uczestnictwa młodych ludzi w życiu publicznym, potencjału edukacyjnego sportu, integracji społecznej, popularyzacji inicjatyw i przedsiębiorczości wśród młodzieży. Komitet Ekonomiczny i Społeczny oraz Komitet Regionów regularnie wydają pozytywne i zachęcające opinie na temat zagadnień dotyczących młodzieży.

Obecnie dyskusje toczą się nad kwestią, czy działania te są wystarczające, by sprostać wyzwaniom, jakie napotyka młodzi ludzie oraz czy politycy europejscy w należyty sposób wykorzystują potencjał, jaki reprezentuje młodzież. Faktem jest, że rezolucje oraz deklaracje dotyczące konkretnych zagadnień związanych z młodzieżą często nie wychodzą poza sferę dobrych zamiarów oraz że Kraje Członkowskie i instytucje europejskie mają niedostateczny obraz strategii politycznych i w rezultacie rodzajów działań, jakie można podjąć w celu wspierania młodzieży. Obecnie funkcjonujący system europejskiej współpracy w dziedzinie problematyki dotyczącej młodzieży wydaje się coraz mniej aktualny i wkrótce może przestać reagować na nowe wyzwania (zobacz punkt 2), którymi są:

- zmiany demograficzne i społeczne, które komplikują relacje pomiędzy pokoleniami;
- coraz mniejszy udział młodych ludzi w życiu publicznym na szczeblu krajowym, europejskim i międzynarodowym, prowadzący do zaistnienia ryzyka „deficytu obywatelstwa”;
- inwestowanie w jakość debaty nad przyszłością Unii Europejskiej rozumiane jako imperatyw demokratyczny oraz sprzyjanie bliższym relacjom pomiędzy ludnością, społeczeństwem obywatelskim oraz organizacjom lokalnym – tak jak zaleca się w Białej Księdze dotyczącej europejskich strategii politycznych⁴.

Promowanie nowych form europejskiego zarządzania jest jednym z czterech priorytetów strategicznych sformułowanych przez Komisję. Termin „zarządzanie” oznacza wszelkie zasady, mechanizmy i działania praktyczne, jakie mają związek z podziałem władzy i kompetencji, jak również z otwarciem procesów decyzyjnych Unii Europejskiej na udział grup społecznych, których decyzje te dotyczą.

Modernizacja europejskich działań publicznych opiera się na pięciu podstawowych zasadach. Są nimi: otwartość, udział, przejrzystość, skuteczność oraz spójność.

Problematyka związana z młodzieżą jest jedną z najważniejszych dziedzin, w których zasady te powinny bezwarunkowo obowiązywać:

⁴ „Europejskie zarządzanie – Biała Księga”, COM(2001)428, 25.07.2001.

Otwartość: dostarczanie informacji i zapewnianie młodym ludziom możliwości otwartej komunikacji w ich języku tak, aby mieli szansę zrozumieć zasady funkcjonowania wspólnej Europy i decyzji ich dotyczących.

Uczestnictwo: zapewnianie, by młodzi ludzie uczestniczyli w konsultacjach oraz brali czynny udział w podejmowaniu decyzji, które dotyczą ich samych oraz – zazwyczaj – życie ich społeczności.

Przejrzystość: opracowywanie nowej, usystematyzowanej formy współpracy pomiędzy Krajami Członkowskimi a instytucjami europejskimi, na tyle przejrzyste, by odpowiadała aspiracjom młodych ludzi.

Skuteczność: wykorzystywanie wszystkiego, czym dysponują młodzi ludzie, aby mogli oni sprostać wyzwaniom ze strony społeczeństwa, przyczynić się do sukcesu strategii politycznych ich dotyczących oraz uczestniczyć w tworzeniu przyszłości Europy.

Spójność: tworzenie pełnych zestawień różnych działań dotyczących młodych ludzi oraz określanie poziomu, na którym interwencja jest skuteczna.

Decyzja o opublikowaniu Białej Księgi na temat polityki związanej z młodzieżą, a zwłaszcza decyzja o uprzednim przeprowadzeniu konsultacji, jest bezpośrednim wynikiem przyjęcia takiej właśnie postawy wobec „zarządzania”.

2. WYZWANIA

2.1. Tendencje demograficzne

Obecnie obserwuje się wyraźną tendencję starzenia się społeczeństw. Jest ona wynikiem coraz niższego przyrostu naturalnego oraz zwiększenia przeciętnej długości życia. W latach 2000–2020 liczebność grupy wiekowej 65–90 lat zwiększy się z 16% do 21% całkowitej populacji Unii Europejskiej, podczas gdy liczebność grupy wiekowej 15–24 lat spadnie do 11%⁵.

[rysunek]

Starzenie się populacji 15 Krajów Członkowskich Unii Europejskiej w latach 2000–2020.

Procent całkowitej populacji 15 Krajów Członkowskich Unii Europejskiej.

Grupa wiekowa;
Rok

Źródło: Eurostat, Statystyka Demograficzna 1999, prognozy krajowe, s. 202–205.

Ten brak równowagi liczebnej pomiędzy ludźmi młodymi a starymi przyniesie również jakościowe zmiany relacji międzypokoleniowych. Finansowe naciski na systemy opieki społecznej będą zaledwie jednym z aspektów tych wyzwań. Będziemy musieli stworzyć nie tylko nowe mechanizmy solidarności pomiędzy młodymi ludźmi a ich rodzicami lub nawet dziadkami, ale przede wszystkim zorganizować korzystne dla wszystkich przejście między pokoleniami w społeczeństwach podlegających głębokim zmianom.

Starzenie się populacji wymusi również pozyskiwanie zasobów ludzkich spoza Unii Europejskiej w celu uzupełnienia niedoborów ludzi czynnych zawodowo. Społeczeństwa będą musiały zróżnicować się pod względem etnicznym, wyznaniowym, społecznym i językowym. Wszystkie te procesy będą musiały być poddane sprawnej kontroli, szczególnie w odniesieniu do młodzieży, po to, aby zapobiec napięciom społecznym czy innym negatywnym zjawiskom, jakie mogą powstać w systemach edukacyjnych i na rynku pracy.

2.2. Młodzież się zmienia

Socjologiczne, ekonomiczne i kulturowe aspekty problematyki dotyczącej młodzieży przeszły gruntowne przeobrażenia w wyniku zmian demograficznych oraz zmian związanych ze środowiskiem

⁵ Źródło: Eurostat, Statystyka Demograficzna, 1999.

społecznym, zachowaniem jednostek i społeczeństw, relacjami rodzinnymi, a także sytuacją na rynku pracy⁶.

Po pierwsze, okres młodości trwa coraz dłużej. Demografowie zaobserwowali, że pod wpływem czynników ekonomicznych (skali zatrudnienia, bezrobocia itp.) i społeczno-kulturowych ludzie są przeciętnie starsi niż poprzednie pokolenia w momencie osiągnięcia pewnych etapów życia: zakończenia edukacji formalnej, rozpoczęcia pracy, założenia rodziny itp.

Po drugie, istnieją nieliniowe ścieżki życia. W obecnych czasach „mieszają się różne role życiowe”⁷: można być jednocześnie studentem, mieć zobowiązania rodzinne, posiadać pracę, poszukiwać jej, mieszkać z rodzicami; coraz częściej młodzi ludzie poruszają się wśród wielu różnych ról jednocześnie. Ścieżki życiowe stają się coraz mniej liniowe z tego względu, że społeczeństwa nie oferują już takich samych gwarancji (bezpieczeństwa i ciągłości zatrudnienia, świadczeń socjalnych itp.).

Po trzecie, także i tradycyjne modele życia rodzinnego tracą na ważności, ponieważ ścieżki życiowe obywateli nabierają coraz bardziej indywidualnych cech. „Organizacja życia rodzinnego jednostki oraz jej planów dotyczących małżeństwa czy kariery zawodowej nie jest obecnie standardowa”⁸. Zjawisko to ma zdecydowany wpływ na strategie opracowywane przez władze publiczne.

2.3. Zaangażowanie młodych ludzi w życie publiczne

Większość młodych ludzi w Europie wyraża zainteresowanie wspieraniem demokracji, a szczególnie braniem aktywnego udziału w tym procesie. Jednak struktury instytucjonalne nie cieszą się zbyt dużym zaufaniem społecznym. Obecnie młodzi ludzie w mniejszym stopniu popierają tradycyjne struktury działalności społecznej czy politycznej (np. partie, związki zawodowe), również rzadziej biorą udział w konsultacjach demokratycznych. W tej sytuacji także organizacje młodzieżowe odczuwają potrzebę dokonania zmian w swych strukturach⁹.

Wszystko to nie oznacza jednak, że młodzi ludzie nie interesują się życiem publicznym. Większość z nich wykazuje bezpośrednią chęć uczestniczenia w nim i posiadania wpływu na wybory dokonywane przez społeczeństwo. Jednak swój udział widzą oni jako działania indywidualne lub jednorazowe, podejmowane poza starymi strukturami i mechanizmami uczestnictwa w życiu publicznym.

Zadaniem władz jest budowanie mostów nad przepaścią między zapałem młodych ludzi do wyrażania własnych opinii a metodami i strukturami, jakie może zaoferować społeczeństwo. Nie wywiążanie się z tego zadania może doprowadzić do zaistnienia tzw. deficytu obywatelskiego, a nawet do protestów społecznych.

⁶ Zob. raport przedstawiony przez naukowców na seminarium w Umeå w marcu 2001 (<http://europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/umeareport.html>).

⁷ „*Jeunesse, le devoir d'avenir*”, *Commissariat General du Plan*, raport komitetu pod przewodnictwem Dominique Charvet, marzec 2001, str. 33.

⁸ „*Jeunesse, le devoir d'avenir*”, s. 35.

⁹ Eurobarometr 55.1 dotyczący młodych ludzi w Europie w 2001 roku (EB 55.1) wykazał, że młodzież jest nieco rozczarowana działającymi organizacjami, jedna na dwie osoby młode deklaruje brak przynależności do jakiegokolwiek grupy czy stowarzyszenia. Zaobserwowano różnice ze względu na kraj (w Holandii blisko 80% młodych ludzi należy do jakichś organizacji, podczas gdy w Portugalii tylko 30%). Tak zróżnicowany poziom niezadowolenia dotyczy wszystkich krajów oprócz Belgii i Luksemburga. Spośród tych młodych ludzi, którzy należą do jakichś organizacji, 28% należy do klubów sportowych (co było najczęściej podawaną formę zrzeszenia), znacznie mniej do organizacji młodzieżowych (7%) oraz związków zawodowych i partii politycznych (4%).

2.4. Integracja europejska

Powyższe tendencje dotyczą również Unii Europejskiej, wobec której wielu młodych ludzi ma mieszane uczucia. Uważają oni, że Europa to obszar poszanowania wartości fundamentalnych, ale także miejsce, w którym żyją, uczą się, pracują i podróżują. Jednak według nich instytucje odpowiedzialne za działania w tych dziedzinach są odizolowane i działają za zamkniętymi drzwiami. Ten rozdział pomiędzy młodymi ludźmi a Europą stanowi jeszcze jeden przykład dystansu, jaki dzieli obywatele Europy i „Brukselę”¹⁰. W realizacji celów Wspólnoty, szczególnie tych, które dotyczą jej poszerzenia, wiele zależy od udziału przyszłych pokoleń. Warunkiem koniecznym jest umożliwienie młodym ludziom aktywnego udziału w realizacji projektów związanych z ich sytuacją, aspiracjami i możliwościami.

2.5. Globalizacja

Można także zauważyć, że taka sama rozbieżność istnieje pomiędzy młodymi ludźmi a tendencjami do globalizacji. Młodzi ludzie w Europie stanowią część składową społeczeństw, które są otwarte na zewnętrzne wpływy kulturowe i ekonomiczne. Uważają się oni za obywateli świata i chętnie korzystają z produktów będących symbolami globalizacji¹¹. Jednocześnie angażują się w debaty na temat konsekwencji globalizacji w aspekcie sprawiedliwości społecznej, otwartości i utrzymania wzrostu gospodarczego. Ich wątpliwości dotyczą najczęściej instytucji międzynarodowych, które wydają się niedostępne i obojętne na problemy dotyczące młodzieży. Tak więc, relacja pomiędzy młodymi ludźmi a procesem globalizacji jest łagodnie mówiąc skomplikowana, jest symptomem chorobowym i nie wolno jej lekceważyć.

Powyższe obserwacje w znacznej mierze potwierdzają powszechną opinię o globalizacji: „Czy nam się to podoba czy nie, proces globalizacji postępuje. Naszym zadaniem jest kontrolować go i wykorzystywać z jak najlepszym zyskiem dla ludzkości”¹².

Wszystko to stanowi poważne wyzwanie. Należy stworzyć właściwe warunki, aby młodzi ludzie w Europie mogli zachować się jak wspierający, odpowiedzialni, aktywni i tolerancyjni obywatele i za takich siebie uważali. Zachęcanie młodych ludzi do brania bardziej aktywnego udziału w życiu wspólnoty lokalnej, krajowej i europejskiej i w ten sposób promowanie aktywnych postaw obywatelskich, stanowi jedno z ważniejszych wyzwań nie tylko dla teraźniejszości, ale i przyszłości naszych społeczeństw.

¹⁰ Zob. „Biała Księga – europejskie zarządzanie”. Ibid.

¹¹ Chodzi tu o nowoczesną technologię informacyjną, tj. Internet, pocztę elektroniczną i telefon komórkowy. Według Eurobarometru 55.1, liczba młodych ludzi z grupy wiekowej 15–25 lat, którzy deklarują regularne korzystanie z komputera, Internetu, gier wideo itp. wzrosła ponad dwukrotnie z 21% w 1997 roku do 43%. Kolejnym ważnym zjawiskiem jest to, że 80% młodych ludzi regularnie korzysta z telefonu komórkowego.

¹² Zob. przemowa Romano Prodiego wygłoszona 20.07.2001.
http://europa.eu.int/comm/commissioners/prodi/globalisation_en.htm.

3. PROCEDURA I WYNIKI KONSULTACJI

Przywiązując dużą wagę do potrzeby zmian oraz biorąc pod uwagę skalę wyzwań i ograniczenia obecnego systemu współpracy, podczas Rady Młodzieży, jaka odbyła się pod koniec 1999 roku, Komisja zaproponowała opracowanie Białej Księgi na temat nowych form współpracy europejskiej w dziedzinach związanych z młodzieżą. Podczas szerokich konsultacji prowadzonych przed opracowaniem tego dokumentu Komisja otrzymała pełne wsparcie ze strony Krajów Członkowskich UE, kolejnych prezydencji oraz Parlamentu Europejskiego.

Bezprecedensowy projekt konsultacji

Niniejsza Biała Księga jest wynikiem szeroko zakrojonych konsultacji prowadzonych w okresie od maja 2000 do marca 2001, które objęły młodych ludzi z wielu środowisk społecznych, organizacji młodzieżowych, wspólnot naukowych, kręgów politycznych i administracji publicznej. Pod względem skali, czasu trwania, zróżnicowania respondentów oraz wielości zbieranych informacji, przedsięwzięcie to miało charakter bezprecedensowy na szczeblu europejskim. Także dla niektórych Krajów Członkowskich było nowością. Obejmowało wiele wydarzeń i angażowało bardzo wielu ludzi.

- Kraje Członkowskie zorganizowały 17 konferencji krajowych. Udział w nich wzięło kilka tysięcy młodych ludzi, a w rezultacie sformułowano 440 propozycji.
- Europejskie zgromadzenie młodzieży, jakie odbyło się w Paryżu w październiku 2000, podczas prezydencji francuskiej, dokonało przeglądu rezultatów konferencji krajowych z bardziej europejskiej perspektywy; 450 młodych delegatów z 31 krajów wspólnie sformułowowało 80 postulatów.
- Ponad 60 organizacji uczestniczyło w rozmowach z Komitetem Ekonomicznym i Społecznym przeprowadzonych w Brukseli w lutym 2001.
- Społeczność naukowa reprezentowana przez kilkunastu badaczy multidyscyplinarnych została zaproszona do przedstawienia swego komentarza na temat prawdopodobnych przyszłych zmian.
- W stolicach europejskich odbyły się spotkania z politykami i przedstawicielami administracji oraz z Krajowymi Radami ds. Młodzieży, zorganizowano również dwa spotkania z Dyrektorami Generalnymi odpowiedzialnymi za sprawy młodzieży (jedno z tych spotkań miało na celu zapoczątkowanie spotkań dwustronnych; drugie zamykało konsultacje).
- Podczas prezydencji szwedzkiej, w marcu 2001 w Umeå, zorganizowano spotkanie, na którym młodzi ludzie, organizacje młodzieżowe, naukowcy i przedstawiciele władz określali priorytety działań politycznych.
- 24 kwietnia 2001 w Parlamencie Europejskim zorganizowano dzień debat, w których uczestniczyło ponad 300 osób, głównie młodych.

Konsultacje będą kontynuowane. Podczas prezydencji belgijskiej planuje się zorganizowanie w listopadzie 2001 w Ghent konferencji, na której Komisja będzie miała okazję zaprezentować opracowaną przez siebie Białą Księgę oraz otworzyć debatę nad zawartymi w niej propozycjami.

Wyniki konsultacji, omówione szczegółowo w Aneksie 1, w dużej mierze potwierdziły powyższą diagnozę oraz poparły głosy mówiące o potrzebie nadania nowego impulsu działaniom związanym z młodzieżą.

Wszyscy młodzi ludzie proponują by inicjatywy polityczne wychodziły naprzeciw ich oczekiwaniom. Uważają oni, że działania publiczne realizowane na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim są często niewłaściwe i zbyt odległe od codziennych problemów młodzieży. Przedstawiciele

młodzieży apelują o dogłębne zmiany w planowaniu i realizacji tych działań oraz wyrażają chęć pełnego uczestnictwa w procesie decyzyjnym.

3.1. Kluczowe przesłania

W toku konsultacji wyłoniono cztery kluczowe przesłania:

♦ Aktywny udział młodzieży w życiu obywatelskim

Młodzi ludzie, którzy uczestniczyli w konsultacjach, uważają się za odpowiedzialnych obywateli. Chcą mieć większy udział w życiu swych społeczności. Chcą także, aby ich opinie na różne tematy były brane pod uwagę na równi z innymi. Tak entuzjastycznie nastawionej młodzieży należy dać możliwość wypowiedzenia się na każdym szczeblu – od lokalnego do międzynarodowego; formy uczestnictwa muszą być różne, nie należy rezygnować z żadnej jego formy – jednorazowej czy długotrwałej, spontanicznej czy zorganizowanej. Ponadto, udział młodzieży nie może ograniczać się do pojedynczych konsultacji, ani tym bardziej do badań opinii publicznej. Młodzi ludzie muszą uczestniczyć w procesie podejmowania decyzji.

Do uczestnictwa należy młodzież zachęcać – oznacza to, że należy zapewnić ułatwienia osobom, które tego potrzebują, ale także większy dostęp do istniejących struktur młodym ludziom nie zrzeszonym w żadnej organizacji.

Do rozwoju aktywnych postaw obywatelskich niezbędny jest sprawny przepływ informacji, jest to dziedzina, wobec której młodzi ludzie mają wysokie oczekiwania. Wiedzą oni, że zakres niezbędnych informacji jest bardzo szeroki (zatrudnienie, warunki pracy, kwestie mieszkaniowe, edukacja, opieka zdrowotna itp.) i wykracza poza informacje zawarte w programach społecznych. Oczekują zatem, że ich zapotrzebowanie na usługi informacyjne zostanie uwzględnione. Młodzi ludzie podkreślali również znaczenie równego dostępu, zasady bliskości oraz wysokich standardów etycznych. Ponadto, duże znaczenie przywiązywali do tego, aby usługi informacyjne miały charakter przyjazny użytkownikowi zarówno pod względem treści, jak i dystrybucji.

♦ Poszerzanie i poszukiwanie obszarów eksperymentalnych

Młodzi ludzie chcieliby, aby władze publiczne zgodziły się, że edukacja i szkolenie nie ograniczają się do obecnie dostępnych tradycyjnych trybów formalnych. Są oni zdania, że korzystniej jest patrzeć na nauczanie w sposób holistyczny, z uwzględnieniem nieformalnych aspektów edukacji i szkolenia.

W związku z tym należy położyć większy nacisk na mobilność i wolontariat, które wciąż nie są właściwie rozpropagowane i nie cieszą się odpowiednim uznaniem: młodzi ludzie uważają je jednak za priorytet, który należy wziąć pod uwagę podczas planowania polityki edukacyjnej. Oczekują ich rozpowszechnienia i wspierania finansowego. By z sukcesem połączyć formalne i nieformalne zakresy kształcenia, należy uwzględnić koncepcję rozwoju jednostkowego i użyć narzędzi i metod stosowanych dla młodych ludzi, kładąc nacisk na wymianę rówieśniczą oraz formy eksperymentalne, w których sam proces kształcenia jest ważniejszy od jego rezultatów.

♦ Rozwój niezależności młodych ludzi

Dla młodzieży niezależność jest wymaganiem podstawowym. Zależy ona od tego, jakie zasoby – zwłaszcza materialne – młodzi ludzie mają do dyspozycji. Dlatego też kwestia dochodu jest klu-

czowa. Młodzi ludzie podlegają wpływom nie tylko polityki zatrudnienia, opieki społecznej czy integracji na rynku pracy, ale także polityki mieszkaniowej i komunikacyjnej. Wszystkie te problemy są niezmiernie ważne dla zapewnienia młodym ludziom wczesnej niezależności i należy je rozwiązywać biorąc pod uwagę ich punkt widzenia i interesy oraz korzystając z wcześniejszych doświadczeń w planowaniu polityki związanej z młodzieżą. Chociaż młodzi ludzie chcą brać bardziej aktywny udział w życiu społecznym i opowiadają się za uczestnictwem w planowaniu strategii działań bezpośrednio ich dotyczących, to jednocześnie są przeciwni ograniczaniu strategii związanych z młodzieżą do wybranych dziedzin.

♦ Unia Europejska jako przykład poszanowania wartości

Większość młodych ludzi wyznaje zasady zbieżne z wartościami, które leżą u podstaw integracji europejskiej. Mimo to, uważają oni wiele instytucji za niedostępne i niedostatecznie otwarte na problemy społeczne.

Ze względu na różnorodność życiorysów i ścieżek kariery młodzi ludzie mają poczucie niepewności i są świadomi trudności, jakie prawdopodobnie napotkają w życiu osobistym i zawodowym. Świadomość niepewności własnej sytuacji niewątpliwie częściowo wyjaśnia troskę młodzieży o osoby żyjące w alienacji społecznej. Młodzi ludzie są zdania, że jest jeszcze wiele do zrobienia w kwestii zagwarantowania każdemu obywatelowi podstawowych praw, a w szczególności zapewnienia praw mniejszościom narodowym oraz przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji i rasizmu.

Młodzi ludzie w Europie wyznają takie same podstawowe wartości, jak te, na których opiera się filozofia Unii Europejskiej. Oczekują oni od Unii, że jej politycy będą w stanie sprostać ich oczekiwaniom.

4. NOWE ASPIRACJE

W niniejszej Białej Księdze omawia się pełen zakres kwestii powstałych podczas przeprowadzonych konsultacji. Prawdą jest, że polityka dotycząca młodzieży leży w gestii Krajów Członkowskich UE, a w niektórych krajach podlega regionalizacji, co oznacza, że decyzje zapadają często na szczeblu lokalnym. To właśnie takie decyzje mają największy wpływ na codzienne życie młodzieży. W celu zapewnienia sprawności procesów decyzyjnych potrzebny jest właściwy rozdział kompetencji i zadań. Musi on być zgodny ze strategiami współpracy na szczeblu europejskim, dzięki czemu można ulepszyć skuteczność i spójność działań krajowych.

Właśnie dlatego głównym celem publikacji Białej Księgi jest dostarczenie Unii Europejskiej nowego schematu współpracy w dziedzinie problematyki związanej z młodzieżą – schematu, który byłby ambitny, wychodził naprzeciw aspiracjom młodych ludzi, realistycznie ustalał priorytety dla wielości działań oraz we właściwy sposób określał szczeble odpowiedzialności i kompetencji. Współpraca taka musi opierać się na już istniejących strategiach, musi być zgodna z już realizowanymi inicjatywami i w razie potrzeby stanowić ich uzupełnienie, zwłaszcza w kwestiach zatrudnienia, edukacji i integracji społecznej; musi ona usprawniać relacje pomiędzy różnymi szczeblami odpowiedzialności. Dwa główne aspekty tego nowego schematu współpracy to:

- zastosowanie otwartej metody koordynacji działań w dziedzinach dotyczących wyłącznie młodzieży;
- zwracanie większej uwagi na młodzież w planowaniu i realizacji innych strategii politycznych.

4.1. Dziedziny dotyczące wyłącznie młodzieży

4.1.1. *Otwarta metoda* koordynacji

Artykuł 149 Traktatu dotyczy wspierania rozwoju wysokiej jakości usług edukacyjnych poprzez promowanie współpracy pomiędzy Krajami Członkowskimi.

Podczas konsultacji stwierdzono, że problemy młodych ludzi nie w pełni są brane pod uwagę przez polityków przy planowaniu działań legislacyjnych. Z drugiej jednak strony okazało się, że wszystkie strony doceniają wartość wspólnej pracy. Również Kraje Członkowskie wyrażają wyraźną chęć bliższej współpracy.

Z powyższych względów otwarta metoda koordynacji wydaje się najwłaściwsza, co więcej – istnieją korzystne warunki do jej sprawnego wdrażania. Metoda ta wymaga „ustalenia wytycznych dla Unii, połączonych z konkretnymi harmonogramami osiągnięcia celów określonych przez Kraje Członkowskie do realizacji w krótkim, średnim i długim terminie; ustalenia w razie potrzeby wskaźników ilościowych i jakościowych oraz modelowych przykładów porównawczych z całego świata, dostosowanych do realiów poszczególnych Krajów Członkowskich i sektorów; przełożenia tych ogólnoeuropejskich zaleceń na realia polityki krajowej i regionalnej poprzez ustanowienie konkretnych celów i zaprojektowanie odpowiadających im działań, zgodnie z różnicami narodowymi i regionalnymi; okresowego monitorowania, oceniania oraz recenzowania działań przez młodzież na drodze wzajemnych procesów uczenia się”¹³.

Według informacji zawartych w Białej Księdze dotyczącej europejskiego zarządzania, otwarta metoda koordynacji stanowi „sposób wspierania współpracy, wymiany najcenniejszych doświadczeń

¹³ Wnioski z prezydencji, posiedzenie Rady Europy w Lizbonie, 23 i 24 marca 2000, paragraf 37.

oraz ustalania wspólnych celów i wytycznych dla wszystkich Krajów Członkowskich (...) Jest ona oparta na regularnym monitorowaniu postępu w osiąganiu tych celów, co umożliwi Krajom Członkowskim porównywanie ich wysiłków oraz korzystanie z doświadczeń innych”.

Otwarta metoda koordynacji, dostosowana do specyfiki polityki dotyczącej młodzieży, wywodzi się z zastosowania otwartej metody koordynacji w dziedzinie polityki edukacyjnej. Określa ona zagadnienia priorytetowe, formułuje wspólne cele i zalecenia oraz dostarcza mechanizmów kontynuacji i uzupełniania. Zawiera również schematy konsultacji z młodzieżą.

Komisja zaproponowała następujący plan:

- Działając na wniosek Komisji, Rada Ministrów okresowo ustala obszary priorytetowe o wspólnym znaczeniu.
- Każdy Kraj Członkowski mianuje koordynatora, który będzie komunikował się z Komisją w kwestiach związanych z młodzieżą. Koordynatorzy przedstawiają Komisji Europejskiej szczegóły inicjatyw politycznych, przykłady dobrych praktyk i inne materiały dostarczające informacji na wybrane tematy.
- Komisja Europejska przekazuje streszczenie i analizę tych informacji Radzie Ministrów wraz z propozycjami wspólnych celów.
- Rada Ministrów określa wspólne zalecenia i cele odnośnie do każdego zagadnienia oraz ustala przebieg procedur monitorujących, a w razie potrzeby ustala standardy osiągnięć.
- Komisja Europejska jest odpowiedzialna za okresowy monitoring i ocenianie oraz sporządzanie raportów o postępach dla Rady Ministrów ds. Młodzieży.
- Parlament Europejski musi w tym procesie odegrać właściwą rolę, szczególnie w kwestii przebiegu procedury monitoringu. Opinie swe powinny wyrazić również Komitet Ekonomiczny i Społeczny oraz Komitet Regionów.
- Młodzi ludzie są zapraszani do wzięcia udziału w konsultacjach dotyczących zagadnień priorytetowych i ich kontynuacji (zobacz punkt „Uczestnictwo ...”),
- Kraje kandydackie powinny być włączone tak dalece, jak to jest możliwe.

Proponowana otwarta metoda koordynacji jest kolejnym narzędziem używanych przez Wspólnotę i nie pozostaje sprzeczna z decyzjami, jakie mogą zapadać w myśl postanowień Traktatu i które mogą zainspirować Komisję na przykład do zaproponowania konkretnych zaleceń w myśl Artykułu 149.

4.1.2. Zakres działań przy zastosowaniu otwartej metody koordynacji w dziedzinie polityki wobec młodzieży

Spośród wielu zagadnień dotyczących młodzieży, podlegających zastosowaniu otwartej metody koordynacji w sposób opisany powyżej, Komisja Europejska wybrała uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym, wolontariat, informacje, zwiększanie znajomości problemów młodzieży wśród władz publicznych oraz – ogólnie mówiąc – wszelkie inne zagadnienia, które mogą przyczynić się do rozwoju działań dotyczących młodzieży (praca młodzieży, kluby młodzieżowe, praca społeczna na ulicach, projekty umacniające postawy obywatelskie, integracja, solidarność wśród młodzieży itp.) w tej części, której nie obejmują inne procesy polityczne, takie jak zatrudnienie, integracja społeczna czy edukacja. Odpowiada to rodzajowi działań i zasobów zazwyczaj kojarzonych z polityką dotyczącą młodzieży na szczeblu krajowym.

W procesie wdrażania takiej otwartej metody koordynacji można korzystać z analiz i propozycji wynikających z przeprowadzonych konsultacji, opisanych w Aneksie 1. Ułatwi to podniesienie po-

ziomu współpracy w dziedzinach dotyczących młodzieży oraz wychodzenie naprzeciw licznym wyzwaniom.

W celu zapewnienia komplementarności i spójności rezultaty zastosowania otwartej metody koordynacji powinny wzbogacać i uzupełniać inne strategie, inicjatywy lub procesy realizowane przez Wspólnotę, zarówno pod względem treści, jak i zasobów.

Na podstawie opisanego wyżej zakresu działań Komisja Europejska określiła następujące zagadnienia priorytetowe dla zastosowania otwartej metody koordynacji:

♦ **Uczestnictwo młodych ludzi w życiu publicznym**

Uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym jest zagadnieniem typowym dla zakresu odpowiedzialności Krajów Członkowskich. Jednak zastosowanie otwartej metody koordynacji może być korzystne dla całej Europy, bowiem większy udział młodych ludzi w życiu publicznym przyczyni się do rozwoju systemów edukacyjnych i wzmocni postawy obywatelskie.

Uczestnictwo należy rozwijać szczególnie na szczeblu społeczności lokalnych, łącznie ze szkołami, które dostarczają doskonałej okazji do sprawdzenia się w roli ważnej społecznie osoby. Musi ono obejmować także młodych ludzi nienależących do żadnych organizacji czy stowarzyszeń.

Otwarta metoda koordynacji może prowadzić do wprowadzenia przez władze lokalne elastycznych i innowacyjnych mechanizmów organizowania tego uczestnictwa oraz do powstania regionalnych i krajowych rad młodzieży dostępnych dla młodych ludzi, którzy nie udzielają się w innych organizacjach.

Realizując zamiar zwracania większej uwagi na problemy młodzieży Komisja proponuje umocnienie struktury działań konsultacyjnych obejmujących młodzież na szczeblu europejskim. Nie rezygnując z bezpośrednich mechanizmów konsultacji ani inicjatyw jednorazowych Komisja Europejska proponuje przekształcić Forum Młodzieżowe tak, by reprezentowało młodych ludzi należących lub nie do organizacji młodzieżowych. Komisja Europejska sądzi, że takie Forum młodzieży stanowiłoby odpowiedni organ do zasięgania opinii młodych ludzi w kwestiach priorytetowych, podlegających otwartej metodzie koordynacji i następnie kontynuowanych. Można również zwiększyć liczbę przedstawicieli środowisk młodzieżowych w Komitecie Ekonomicznym i Społecznym.

W celu wspierania otwartej metody koordynacji Komisja planuje niezwłoczne wdrożenie niektórych działań. Zamierza ona:

- zorganizować bezpośredni dialog z młodzieżą w formie regularnych spotkań dotyczących konkretnych zagadnień – przez cały rok 2002;
- angażować młodych ludzi w inicjatywę dotyczącą przyszłości Europy, zapoczątkowaną na posiedzeniu Rady Europy w Nicei – począwszy od roku 2002;
- zaproponować na lata 2003 i 2004 projekty pilotażowe wspierające lokalne, regionalne i krajowe wysiłki promujące udział młodzieży w życiu społecznym¹⁴. Rezultaty tych projektów pilotażowych będą brane pod uwagę jako część śródkresowej oceny programu MŁODZIEŻ oraz przy opracowywaniu przyszłych programów.

¹⁴ Np. projekty wykorzystujące Internet, będące uzupełnieniem inicjatywy nazwanej „demokracją elektroniczną” (IST Działanie Kluczowe 1).

♦ Informacja

Zapewnianie młodym ludziom okazji do uczestnictwa w życiu społecznym musi iść w parze z dostarczaniem im stosownych informacji. W gestii Krajów Członkowskich leży informowanie młodych ludzi np. o sprawach europejskich. Dlatego też również i to zagadnienie musi podlegać otwartej metodzie koordynacji. Ważne jest, aby dotrzeć do samych młodych ludzi, ale także do osób, które mają kontakt z młodzieżą w szkołach, klubach, stowarzyszeniach itp. Działania informacyjne będą wymagać skoordynowanego podejścia, pokaźnych nakładów oraz zaangażowania młodych ludzi w proces planowania i wdrażania narzędzi komunikacji. Proces ten zostanie połączony z nową polityką informacyjną Unii Europejskiej, wynikającą z zasad zarządzania, tworzoną obecnie w ścisłej współpracy z Parlamentem Europejskim.

W celu wspierania otwartej metody koordynacji Komisja planuje niezwłoczne wdrożenie niektórych działań. Zamierza ona:

- na początku 2002 roku utworzyć portal elektroniczny, dzięki któremu szerokie kręgi młodych ludzi będą mogły korzystać z informacji o Europie. Portal ten będzie opierał się na już istniejących witrynach internetowych i będzie zawierał nowe treści opracowane specjalnie w tym celu;
- utworzyć forum elektroniczne.

♦ Wolontariat wśród młodych ludzi

Wolontariat jest formą uczestnictwa w życiu publicznym, doświadczeniem edukacyjnym oraz ważnym czynnikiem z punktu widzenia polityki zatrudnienia i integracji, i jako taki wychodzi naprzeciw oczekiwaniom zarówno młodych ludzi, jak i społeczeństwa.

Korzystając z otwartej metody koordynacji należy podjąć wysiłki zmierzające do promowania znaczenia wolontariatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. W tym kontekście koniecznością wydaje się analiza sytuacji młodych wolontariuszy w aspekcie ochrony prawnej i społecznej.

Pozytywne doświadczenia wynikające z realizacji Wolontariatu Europejskiego posłużą określeniu standardu w praktycznym działaniu wolontariatu wśród młodych ludzi (rodzaj nadzoru, sposoby finansowania itp.). Na szczeblu europejskim należy zadbać o to, aby wolontariat był uznawany za doświadczenie edukacyjne oraz okres nieformalnego kształcenia. Program Wolontariatu Europejskiego dla młodzieży mógłby zostać poszerzony o udział światowych instytucji, które organizują i wspierają działania wolontariatu. Zadaniem Krajów Członkowskich natomiast powinno być niezwłoczne usunięcie przeszkód związanych z mobilnością młodych wolontariuszy.

♦ Lepsze zrozumienie młodzieży

Lepsze zrozumienie współczesnych problemów młodzieży jest niezbędne na szczeblu europejskim. W tym celu Komisja Europejska proponuje wykorzystać otwartą metodę koordynacji do następujących działań:

- inwentaryzacja i łączenie w sieć istniejących struktur i programów badawczych dotyczących młodzieży, realizowanych obecnie w Unii Europejskiej; w celu zapewnienia wzajemnego uzupełniania się treści pod uwagę weźmie się także pracę i inicjatywy innych organów międzynarodowych (Rady Europy, OECD, Narodów Zjednoczonych itp.);

- skupienie dyskusji na temat właściwego podejścia do spraw młodzieży realizowanym na szczeblu europejskim;
- w razie potrzeby – opracowanie programu naukowo-badawczego opartego w dużej mierze na działaniach szczebla krajowego oraz wykorzystującego możliwości zawarte w szóstym europejskim ramowym programie badawczym¹⁵;
- zapewnienie wymaganych zasobów statystycznych, optymalne wykorzystanie zasobów już dostępnych w ramach Europejskiego Systemu Statystycznego¹⁶.

4.2. Zwracanie większej uwagi na młodzież w planowaniu i realizacji innych strategii politycznych

Wszystkie inne tematy, które zostały poruszone podczas przeprowadzania konsultacji, czyli zatrudnienie, edukacja, formalne i nieformalne rodzaje kształcenia, integracja społeczna, rasizm i ksenofobia, imigracja, prawa konsumenta, ochrona zdrowia i profilaktyka, środowisko, równe szanse dla mężczyzn i kobiet itp., będą wymagały bliższych konsultacji z przedstawicielami władz zarówno szczebla krajowego, jak i europejskiego.

Polityka i działania realizowane na szczeblu europejskim będą opierać się na postanowieniach Traktatu oraz korzystać z szeregu dostępnych narzędzi.

Komisja Europejska dołoży starań, by zaleceniom dotyczącym młodzieży poświęcano więcej uwagi zarówno na etapie planowania działań, jak i ich realizacji, niezależnie od rodzaju wykorzystywanego narzędzia. W tym celu przeanalizowane zostaną wyniki konsultacji opisane w Aneksie 1.

Ministrowie odpowiedzialni za politykę dotyczącą młodzieży powinni zadbać o to, by w planowaniu i realizacji działań na szczeblu krajowym i europejskim brane były pod uwagę również wspólczesne problemy młodych ludzi.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji Komisja Europejska uznała, że edukacja, kształcenie ustawiczne, mobilność, zatrudnienie i integracja społeczna oraz rasizm i ksenofobia są tymi priorytetowymi zagadnieniami, przy których szczególną uwagę należy zwrócić na aspekty dotyczące młodzieży. Również kwestia niezależności młodych ludzi powinna być rozpatrywana szczególnie uważnie.

♦ Edukacja, kształcenie ustawiczne i mobilność

Edukacja i szkolenie, odbywające się w szkołach, uczelniach lub w innych, nieformalnych formach kształcenia, stanowią przedmiot wielu działań realizowanych przez Radę Europy (takich jak określanie zadań systemów edukacji i szkolenia, tworzenie europejskiej sieci kształcenia ustawicznego) i kontynuowanych na szczeblu Wspólnoty.

Zgodnie z tą polityką, w wielu krajach stowarzyszenia młodzieżowe, pracownicy społeczni i władze lokalne są głęboko zaangażowane w pracę z młodzieżą. Działalność ta ma charakter innowacyjny

¹⁵ Priorytet nr 7 ramowego programu badawczego 2002-2006: „Obywatele uczestniczą w rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy”.

¹⁶ Europejski System Statystyczny (ESS) jest siecią złożoną z wszystkich organów rządowych, które na różnych szczeblach (regionalnym, krajowym i Wspólnoty) są odpowiedzialne za gromadzenie, przetwarzanie i upowszechnianie informacji statystycznych mających znaczenie dla ekonomicznego i społecznego życia Wspólnoty. Najważniejszą częścią ESS z punktu widzenia Wspólnoty jest Eurostat.

i nieformalny, i jako część ogólnej strategii kształcenia ustawicznego powinna uwzględnić następujące zalecenia:

- dokładniejsze zdefiniowanie koncepcji, nabywanych umiejętności oraz standardów jakości;
- zwracanie większej uwagi na ludzi angażujących się w te działania;
- lepsze rozpoznanie tych działań;
- lepsze związki (na zasadzie wzajemnego uzupełniania) z formalnym trybem edukacji i szkolenia.

Opracowano również Plan Działań oraz Zalecenia dotyczące mobilności, które zostały zatwierdzone na posiedzeniu Rady Europy w Nicei w grudniu 2000 oraz drogą wspólną decyzji przez Parlament Europejski i Radę w lipcu 2001. Inicjatywy te muszą być zbieżne z działaniami, jakie mogą wynikać z zastosowania otwartej metody koordynacji odnośnie do problematyki związanej z młodzieżą.

♦ **Zatrudnienie**

Od wielu lat Unia Europejska prowadzi aktywne działania w dziedzinie pracy. W myśl zaleceń sformułowanych na posiedzeniu Rady Europy w Luksemburgu w listopadzie 1997, opracowano europejską strategię zatrudnienia, opierającą się na nowym rozdziale dotyczącym zatrudnienia zawartym w Traktacie Amsterdamskim.

Od Krajów Członkowskich wymaga się wdrożenia polityki sprzyjającej integracji i doskonaleniu wszystkich uczestników rynku pracy. Polityka ta opiera się na czterech „filarach”: podnoszenie skali zatrudnienia, promowanie ducha przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, zachęcanie firm i ich pracowników do przyjmowania elastycznych postaw wobec pracy, umacnianie równych możliwości dla mężczyzn i kobiet.

Jeśli chodzi o młodzież, w Zaleceniach w kwestii Zatrudnienia podkreśla się potrzebę opracowania strategii przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu, opartych na poradnictwie indywidualnym; doskonalenia systemów edukacyjnych i szkoleniowych; zmniejszenia liczby młodych ludzi przedwcześnie opuszczających systemy edukacyjne lub szkoleniowe; popularyzację szeroko dostępnej nowoczesnej technologii komunikacyjnej.

♦ **Integracja społeczna**

Podczas posiedzenia Rady Europy w Lizbonie w marcu 2000 zapadła decyzja o zastosowaniu otwartej metody koordynacji w celu sprzyjania integracji społecznej. W myśl europejskiej strategii zatrudnienia metoda ta łączy w sobie wspólne cele zwalczania alienacji społecznej i biedy (przyjęte na posiedzeniu Rady Europy w Nicei w grudniu 2000) z krajowymi planami działania (przedstawionymi po raz pierwszy w czerwcu 2001).

Zadaniem Krajów Członkowskich było określenie w planach krajowych własnych priorytetów i głównych strategii politycznych. Ich podstawę miały stanowić cztery wspólne zamierzenia przyjęte w Nicei: promowanie uczestnictwa w rynku zatrudnienia oraz powszechny dostęp do niezbędnych zasobów, praw i usług; zapobieganie alienacji społecznej; objęcie opieką najsłabszych członków społeczeństwa; mobilizowanie wszystkich uczestników i promowanie aktywnego udziału.

Jeśli chodzi o kwestię młodzieży, zarówno przy określaniu wspólnych zamierzeń jak i krajowych planów działania, wzięto pod uwagę szereg aspektów: tworzenie rynku pracy sprzyjającego nabo-

rowi młodych ludzi; zapewnianie młodym ludziom w trudnej sytuacji (szczególnie przedstawicielom mniejszości narodowych, młodym kobietom i młodym ludziom niepełnosprawnym zatrudnionym okresowo) odpowiednich zasobów i dochodu; wyrównywanie poziomów nauczania; zwiększanie dostępu do wysokiej jakości usług (mieszkaniowych, zdrowotnych, kulturalnych i prawnych); wspieranie cierpiących z powodu wielorakich trudności.

♦ **Młodzi ludzie przeciwko rasizmowi i ksenofobii**

W Artykule 13 Traktatu Amsterdamskiego podkreśla się znaczenie wysiłków zmierzających do przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji; w tej dziedzinie Unia Europejska pozyskała nowe środki (w formie dwóch dyrektyw oraz programu działań)¹⁷.

Młodzi ludzie stanowią grupę szczególnie wrażliwą na kwestie przeciwdziałania dyskryminacji, szczególnie rasizmowi i ksenofobii, równie zdecydowanie popierają ideę społeczeństwa wielokulturowego.

Na szczeblu Wspólnoty proponuje się uznanie zwalczania rasizmu i ksenofobii za zadanie priorytetowe we wszystkich wspólnotowych programach i działaniach związanych z młodzieżą. Należy wzmocnić współpracę z Europejskim Centrum Monitoringu Rasizmu i Ksenofobii oraz wspierać działania społeczeństwa obywatelskiego w tej dziedzinie. Działania Komisji będą oparte na tworzonej sieci organizacji młodzieżowych aktywnie zwalczających zjawiska rasizmu i ksenofobii oraz promujących ideę poszanowania praw mniejszości. Celem tych działań jest umożliwienie młodym ludziom udziału w globalnych staraniach Unii Europejskiej dotyczących tej problematyki.

Na szczeblu krajowym, Kraje Członkowskie również powinny uczynić to zagadnienie priorytetem w realizowanych przez nie działaniach dotyczących młodzieży. Kluczową rolę powinny w nich odgrywać szeroko zakrojone projekty lokalne kładące nacisk na promowanie solidarności i odpowiedzialności.

♦ **Niezależność młodych ludzi**

W wyniku przeprowadzonych konsultacji stwierdzono, że dla młodych ludzi niezależność ma bardzo duże znaczenie. W związku z tym Komisja Europejska zaproponowała powołanie profesjonalnej grupy roboczej, która służyłaby radą w tej sprawie Komisji, Radzie Ministrów i innym jednostkom podległym. Problem ten jest bardzo złożony i wymaga rozległych analiz, a rozwiązania praktyczne z nim związane powinny także uwzględniać wiele innych dziedzin (zatrudnienie, rodzina, opieka społeczna, zdrowie, transport, prawo i sprawy wewnętrzne).

4.3. Rola programu MŁODZIEŻ

Celem programu MŁODZIEŻ jest zachęcanie młodych ludzi do brania czynnego udziału w procesie integracji europejskiej, promowanie dialogu i porozumienia międzykulturowego, umacnianie wartości podstawowych takich jak prawa człowieka, zwalczanie zjawiska rasizmu i ksenofobii, rozwijanie poczucia solidarności, promowanie ducha przedsiębiorczości, sprzyjanie

¹⁷ Dyrektywa 2000/43/EC wdrażająca zasadę równego traktowania wszystkich osób niezależnie od ich pochodzenia rasowego lub etnicznego.

Dyrektywa 2000/78/EC ustalająca ogólne ramy równego traktowania w polityce zatrudnienia i przebiegu pracy. Program działań Wspólnoty dotyczący przeciwdziałania dyskryminacji na lata 2001–2006: program udziela wsparcia działaniom mającym na celu zwalczanie zjawiska dyskryminacji na tle rasowym lub etnicznym, wyznaniowym, ze względu na niepełnosprawność, wiek czy orientację seksualną.

inicjatywom i postawom twórczym, promowanie uznawalności kształcenia w trybie nieformalnym oraz umacnianie współpracy pomiędzy wszystkimi osobami zaangażowanymi w pracę z młodzieżą. Program ten jest również otwarty dla krajów kandydujących do Unii Europejskiej.

Program MŁODZIEŻ powinien więc być uważany za źródło nowych możliwości współpracy zalecanej w niniejszej Białej Księdze. Działając w myśl Decyzji¹⁸ Parlamentu Europejskiego oraz Rady powołującej ten program, Komisja Europejska corocznie będzie publikować plan działań dotyczących tego programu oraz priorytety zgodne z zaleceniami określonymi przy zastosowaniu otwartej metody koordynacji. Okresowa ocena oraz opracowywanie nowego programu, którego realizacja rozpocznie się w roku 2007, zapewni, że program będzie stanowił najkorzystniejszą formę wsparcia działań dotyczących młodzieży, prowadzonych przy użyciu otwartej metody koordynacji.

Oprócz działań wymienionych powyżej, które zostaną opracowane w ramach programu MŁODZIEŻ w odpowiedzi na prace prowadzone w związku z treścią Białej Księgi, powstanie nowa platforma internetowa dotycząca zjawisk rasizmu i ksenofobii – przeznaczona dla młodych ludzi i w miarę możliwości przez nich prowadzona.

¹⁸ Decyzja nr 1031/2000/EC z 13.04.2000.

5. WNIOSKI

Biała Księga zawiera zalecenia dotyczące przyjęcia przez Unię Europejską nowego planu ramowego obejmującego współpracę w dziedzinie polityki młodzieżowej.

Zalecenia te powstały w odpowiedzi na silne zapotrzebowanie zgłaszane przez wszystkie strony uczestniczące w realizacji polityki młodzieżowej, także przez Kraje Członkowskie.

Współpraca ta będzie oparta na już realizowanych działaniach krajowych i wspólnotowych oraz na ustaleniach dotyczących zastosowania otwartej metody koordynacji działań dotyczących młodzieży oraz na zaleceniach mówiących o potrzebie zwracania większej uwagi na problematykę młodzieżową także w działaniach należących do innych dziedzin.

Biała Księga zostanie przedstawiona na sympozjum w Ghent, zorganizowanym podczas prezydencji belgijskiej, na którym spotkają się wszystkie strony uczestniczące w konsultacjach związanych z tą dziedziną. Na posiedzeniu Rady Edukacji Młodzieży 29 listopada 2001 roku Komisja przedstawiła swój dorobek Ministrom. Biała Księga zostanie również przedstawiona z prośbą o zaopiniowanie Parlamentowi Europejskiemu, Komitetowi Regionów oraz Komitetowi Ekonomicznemu i Społecznemu.

Komisja wdroży zatwierdzone mechanizmy współpracy oraz podejmie niezbędne działania uzupełniające i monitorujące.

ANEKSY

ANEKS 1

WYNIKI KONSULTACJI

Konsultacje przeprowadzone przed opublikowaniem niniejszej Białej Księgi miały niespotykaną dotychczas skalę, odbiły się szerokim echem oraz doprowadziły do sformułowania wielu cennych propozycji.

Propozycje te są wynikiem dialogu i wymiany doświadczeń pomiędzy osobami zaangażowanymi w pracę z młodzieżą, a więc samymi młodymi ludźmi, przedstawicielami organizacji młodzieżowych, naukowcami, pracownikami sektora administracji oraz politykami.

Nie ulega wątpliwości, że młodzi ludzie zamieszkujący Europę różnią się między sobą. Różnice społeczne, ekonomiczne, kulturowe i regionalne widać zarówno w skali zbiorowej, jak i w indywidualnej. Władze krajowe i europejskie muszą być tego świadome. Powyższe propozycje dotyczą wielu dziedzin i w dużej mierze potwierdzają wyniki przeprowadzonej przez Komisję analizy wyzwań stojących przed Europą w kwestii młodzieży oraz potrzebę opracowania nowych strategii i działań politycznych. Jakość zgłoszonych propozycji otwiera wiele możliwości działania. Podczas konsultacji młodzi ludzie wyodrębnili pięć najważniejszych dziedzin:

- uczestnictwo;
- edukacja;
- zatrudnienie, szkolenie zawodowe, integracja społeczna;
- dobrobyt, osobista niezależność, kultura;
- wartości europejskie, mobilność, relacje z pozostałymi częściami świata.

Wyniki konsultacji zostaną przedstawione według tego podziału. W każdej wyodrębnionej dziedzinie Komisja analizowała wyniki działań konsultacyjnych, starając się wiernie oddać to, co wyrazili młodzi ludzie. W ramach umieszczono przykłady już istniejących interesujących projektów dotyczących danej dziedziny. Nie jest to jednak wybór najlepszych projektów, ani też wyczerpujący opis wszystkich realizowanych już inicjatyw.

Niniejszy aneks zawiera podsumowanie propozycji adresowanych do władz publicznych przez młodzież i wszystkich pozostałych uczestników konsultacji. Sugestie te ujęto w kategorii zależnie od szczebla, jakiego dotyczą, wiele z nich odnosi się właściwie do Krajów Członkowskich. W niniejszym opracowaniu Komisja starała się jak najwierniej odtworzyć propozycje, jakie wyniknęły z konsultacji tak, aby przekazać je w niezmienionej formie osobom odpowiedzialnym za opracowywanie polityki europejskiej. Należy przy tym pamiętać, że wysunięte postulaty, opisane poniżej, niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Komisji.

1. NIE MA DEMOKRACJI BEZ UDZIAŁU MŁODZIEŻY

1.1. Analiza wyników

Uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym jest wciąż powracającym tematem, na który napisano już wiele zarówno w Europie, jak i na świecie. Konsultacje potwierdziły tylko istnienie politycznej woli uznania udziału młodych ludzi za priorytet w wielu dziedzinach. Umożliwiły one również młodym ludziom przedstawienie ich własnych propozycji, a jednocześnie stanowiły cenny przykład przedsięwzięcia realizowanego z zalecanym udziałem młodzieży.

♦ Wyraźne żądanie

Komunikatem najbardziej podkreślanym przez młodych ludzi jest ich chęć aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym. Bez ich udziału demokracja nie ma szans na prawidłowe funkcjonowanie. Młodzi ludzie uważają, że dość powszechna opinia głosząca, że nie są tym zainteresowani i brak im entuzjazmu, jest nieuzasadniona i niesprawiedliwa. Są oni zdania, że nie otrzymują ani odpowiednich środków, ani informacji i kształcenia, które umożliwiłyby im odegranie bardziej znaczącej i aktywnej roli. Również organizacje młodzieżowe uważają, że prawo do uczestniczenia w życiu publicznym należy się każdemu bez wyjątku. Wiele z nich skupia swe działania na tym, aby pomóc młodym ludziom skorzystać z tego prawa w praktyce.

Procent ludzi w wieku poniżej 25 lat, którzy uczestniczą w wyborach lokalnych, krajowych lub europejskich jest zazwyczaj dość niski. Wiele jednak wskazuje na to, że młodzi ludzie interesują się wydarzeniami z życia publicznego. Według badaczy ta rozbieżność pomiędzy oczekiwaniami a praktyką po części wyjaśnia chęć i potrzebę większego uczestnictwa. To żądanie nie dziwi, nie jest także nowe, zmienił się tylko sposób jego wyrażania. Poziom zaangażowania w życie społeczne jest różny w przypadku różnych osób.

♦ Globalna koncepcja, uniwersalne prawo, różne podejścia

Młodzi ludzie chcą korzystać z prawa wyrażania własnej opinii o wszystkich aspektach ich życia codziennego, takich jak rodzina, szkoła, praca, działania grupowe, społeczność lokalna itp. Jednocześnie chcą angażować się w szersze zagadnienia ekonomiczne, społeczne i polityczne.

Dostęp i dialog

„Młody głos – Llais Ifanc”: inicjatywa Parlamentu Walii umożliwiająca młodym ludziom wyrażanie ich opinii, pomagająca w znajdowaniu informacji i organizująca debaty i rozmowy.

<http://www.wales.gov.uk/youngvoice>

Zainteresowania młodych ludzi nie ograniczają się do spraw o znaczeniu lokalnym; obejmują one również kwestie regionu, kraju, Europy i świata. Innymi słowy, prawo do uczestniczenia w życiu publicznym nie powinno być ograniczane, młodzi ludzie muszą mieć pełną swobodę działania. Tak więc, kiedy podejmują oni działania w celu umożliwienia pokrzywdzonym i spychanym na marginesie mniejszościom narodowym czy nielegalnym emigrantom bardziej aktywnego uczestniczenia w życiu społeczeństwa, działania takie są częścią szerszej kampanii promującej udział w życiu publicznym otwarty dla każdego bez wyjątku.

Podejście obrane przez organizacje promujące ideę społeczeństwa obywatelskiego jest podobne, pomimo tego, że od tych organizacji wymaga się położenia nacisku na dokładniej sprecyzowane ce-

le lub grupy (np. młodych ludzi i ich środowisko lokalne, obszary wiejskie, grupy bardziej narażone na niepowodzenia, młode kobiety, itp.). Zalecają one bardziej zintegrowane i długoterminowe strategie, co oznacza, że cenią wszystkie formy uczestnictwa i wszystkie działania oparte na indywidualnym zaangażowaniu młodych ludzi.

♦ Uczestnictwo młodych ludzi – proces uczenia się

Uczestnictwo młodych ludzi w życiu publicznym wymaga od nich zdobycia nowych umiejętności lub ulepszenia już posiadanych. Łączy się to ze stopniowaniem procesu uczenia się.

Pierwszy etap, na poziomie własnego środowiska młodzieży (szkoła, dzielnica, miasto, centrum młodzieżowe, stowarzyszenie itp.), jest najważniejszy. Młodzież ma wtedy okazję nabrać pewności siebie i doświadczenia niezbędnego do przejścia kolejnych etapów. Ponadto, szczególnie we wspólnocie lokalnej, uczestnictwo młodzieży może zapoczątkować widoczne i cenne zmiany. Na tym etapie młodzi ludzie mają również szansę uczestniczenia w procesach decyzyjnych.

Promowanie udziału z życia społeczności lokalnej

Wraz z 16 innymi gminami jedna z dzielnic Kopenhagi – Østerbro uczestniczy w projekcie pilotażowym obejmującym wiele działań mających na celu zwiększanie doświadczeń demokratycznych młodych ludzi, ich poczucia odpowiedzialności i wpływu osobistego. W Østerbro utworzono centrum młodzieżowe z usługami doradztwa personalnego, narzędziami komunikacyjnymi oraz kółkiem teatralnym. Centrum charakteryzuje się tym, że prowadzą je sami młodzi ludzie. Nie powołano żadnego dyrektora ani zarządu. Placówka jest otwarta dla wszystkich osób w wieku 12–25 lat. Nie wymaga się żadnej formy członkostwa – młodzi ludzie mogą przyjść do centrum po to, aby zrealizować swój projekt, który nie jest w żaden sposób oceniany, jedynym celem działalności centrum jest służenie pomocą młodym ludziom w realizacji ich projektów.

W drugim etapie, młodzi ludzie zdobywają świadomość tego, że szereg decyzji dotyczących środowiska lokalnego podejmowanych jest na wysokim szczeblu procesu decyzyjnego, głównie na szczeblu europejskim; dlatego też należy podjąć działania łączące oba szczeble, na przykład tworząc sieci i połączenia internetowe.

Poza tym, uczestnictwo stymuluje młodych ludzi do zdobywania umiejętności, które można zastosować w różnych dziedzinach (ekonomicznych, społecznych, kulturowych, politycznych itp.) i w wielu kontekstach. Podział na formalny i nieformalny tryb kształcenia obecnie uważa się za niekorzystny. Szkoła, pozostając doskonałym forum uczenia się i zdobywania umiejętności społecznych, posiada pewną wadę – w opinii młodych ludzi nie traktuje ich jak pełnoprawnych aktywnych obywateli.

♦ Uczestniczyć? Tak, ... ale jak?

Młodzi ludzie uważają obecnie istniejące mechanizmy uczestniczenia w życiu publicznym za niewystarczające. Nie darzą sympatią pewnych form demokracji przedstawicielskiej, jednak nie mają takich zastrzeżeń do uczestnictwa na poziomie lokalnym – wydaje się ono bardziej bezpośrednie i szybsze. Opinie na temat organizacji młodzieżowych są podzielone, jedni uważają je za najwłaściwsze struktury uczestnictwa, podczas gdy inni skłaniają się raczej ku mniej lub bardziej formalnym grupom działającym na szczeblu lokalnym: klubom, stowarzyszeniom czy sejmikom młodzieżowym itp. Bardzo niewiele osób uważa, że niski procent młodych ludzi obecnych w życiu publicznym wynika ze świadomego odrzucenia oficjalnych struktur, czy też z umyślnego działania pewnych grup społecznych.

Organizacje młodzieżowe uważają, że dzięki wspieraniu bezpośredniego uczestnictwa młodzieży, stanowią korzystną przeciwwagę dla instytucji. Niektóre sądzą, że jednym z warunków uczestnictwa jest przynależność do organizacji. Inne są zdania, że istniejące organizacje nie spełniają już oczekiwań części młodych ludzi i proponują przyjęcie bardziej innowacyjnego podejścia, by zwiększyć ich dostępność. Podobnie jak młodzież, organizacje działające na tym polu życzyłyby sobie zwiększenia nakładów finansowych na działalność organizacji pozarządowych, które pomogłyby rozwijać ich funkcję społeczną.

Naukowcy podkreślają potrzebę tchnięcia nowego ducha w organizacje, postrzegane jako coraz bardziej oddalające się od aspiracji młodych ludzi. Muszą one znaleźć sposoby współpracy nie tylko z ich stałymi członkami, ale i z młodymi ludźmi, którzy nie chcą należeć do organizacji. Nowe możliwości pojawiły się dzięki upowszechnieniu nowoczesnych technologii komunikacyjnych, w szczególności Internetu: zapewniają one dostęp do informacji i wydają się lepiej przystosowane do wspierania nowego rodzaju uczestnictwa – odchodzi się obecnie od jego zbiorowych form ku działaniom bardziej indywidualnym.

♦ Prawdziwe uczestnictwo a uczestnictwo symboliczne

Młodzi ludzie są przeciwni wyłącznie symbolicznym formom uczestnictwa. Przeprowadzone konsultacje uznali jednak za cenną inicjatywę, pod warunkiem jednak, że wyrażone przez nich opinie i zalecenia zostaną wzięte pod uwagę.

„Produkt” Białej Księgi

„Gestalte Deine Zukunft selbst!”: Projekt ten składa się z platformy dyskusyjnej i sieci łączącej młodych ludzi. Forum prowadzone jest przez samych młodych ludzi. Wszystkie wyniki publikowane są albo w formie elektronicznej, albo na papierze. Głównym celem jest rozpowszechnienie informacji oraz omawianie problemów. Inicjatywa ta jest rezultatem krajowej konferencji zorganizowanej w Niemczech w ramach procedur zalecanych w Białej Księdze. Finansowana jest przez Ministerstwo odpowiedzialne za młodzież.

<http://www.u26.de>

Przedstawiciele organizacji młodzieżowych opowiadają się za systematycznym organizowaniem takich konsultacji także na szczeblu europejskim. Jako inspirujące formy uczestnictwa wymieniano niektóre formy wspólnego zarządzania¹⁹, np. takie, jakie stosuje Rada Europy.

Naukowcy opowiadają się zdecydowanie za angażowaniem młodych ludzi w proces podejmowania decyzji. Udawane uczestnictwo mogłoby zaburzyć ich zaufanie do instytucji, ich kompetencji a nawet wzbudzić wątpliwości co do prawdziwości ich intencji.

♦ Warunki uczestnictwa

Młodzi ludzie uważają, że jednym z niezbędnych warunków uczestnictwa jest nadanie mu formy prawnej. Potrzebne jest również wsparcie dla struktur zaangażowanych w uczestnictwo oraz posza-

¹⁹ Od ponad 30 lat Rada Europy jest jedyną organizacją międzynarodową stosującą system wspólnego zarządzania w kwestiach dotyczących młodzieży. Polega on na tym, że w skład jej struktur podejmowania decyzji wchodzi przedstawiciele organizacji młodzieżowych, którzy wraz z przedstawicielami rządów wypracowują strategie polityczne i programy tej instytucji. Propozycje dotyczące polityki i działań przedstawiane są do zatwierdzenia Radzie Ministrów, będącej najważniejszym organem decyzyjnym Rady Europy. Zasada wspólnego zarządzania pochodzi z deklaracji Rady Ministrów z 12 stycznia 1971 (dokument CM/Del/Concl (71) 196 XXII).

nowanie zasady edukacji na rzecz demokracji. Organizacje młodzieżowe również opowiadają się za wszystkimi formami uczestnictwa, zarówno już istniejącymi jak i innowacyjnymi. Zakłada to równe uznanie dla struktur nowych i starszych. Potrzebne jest również więcej zasobów, zarówno czasowych, jak i finansowych, należy wziąć pod uwagę przeszkody utrudniające dostęp (społeczne, kulturowe, fizyczne, psychologiczne, itp.) oraz zapewnić wszystkim szkolenie obywatelskie. Konieczne jest też uwzględnienie opinii i wkładu młodych ludzi w przebieg procesu decyzyjnego i dostarczanie im informacji na ten temat.

Według młodych ludzi ramy pewne powinny dotyczyć zasad, reguł i obowiązków związanych z czynnym i biernym prawem wyboru (propozycją obniżenia wieku wyborczego) oraz rozszerzenia prawa do udziału w wyborach (np. na imigrantów), albo nawet wprowadzenia aktywnego szkolenia obywatelskiego.

Tworzenie form prawnych

W ramach Funduszu Inicjatyw Społecznych w 1997 roku władze Antwerpii powołały do życia projekt „Jeunesse et Cite” (Młodzież i miasto) mający na celu zwrócenie większej uwagi na opinie i potrzeby młodych ludzi mieszkających w mieście. W tym celu wprowadzono przepis prawny (tzw. „Paragraf młodzieży”) nakładający na władze obowiązek analizowania wpływu wszystkich podejmowanych przez nie decyzji politycznych na młodzież. Prowadzone są także badania jakościowe nad standardami życia młodych ludzi w mieście.

<http://www.xs4all.be/~jesgent/index230.htm> lub JS@mail.dma.be

Innym podstawowym warunkiem jest potrzeba właściwych informacji. Od wielu lat liczne instytucje podejmują wysiłki zmierzające do ulepszenia jakości informacji dostarczanych młodym ludziom, wydaje się jednak, że bez większych sukcesów. Ogólnie mówiąc, młodzi ludzie nie narzekają na brak informacji, ale na to, że są one niezbyt użyteczne. Wymagają oni bowiem szczegółowych informacji na interesujące ich tematy, jednak pozbawionych fragmentów podsycających uprzedzenia lub obraźliwych dla młodzieży i dla grup mniejszościowych. Internet jest środkiem komunikacji, który powinien być rozwijany, musi on jednak być łatwo dostępny i niedrogi.

Organizacje młodzieżowe podkreślają potrzebę promowania informacji o charakterze bardziej szczegółowym i mniej scentralizowanym, zgodnym z przyjętą strategią.

Naukowcy uważają, że do pełnego uczestnictwa potrzebne są: stworzenie ram prawnych, edukacja obywatelska oraz próby ustanowienia dialogu opartego na doświadczeniach młodych ludzi. Musimy jednak wyjść poza te zalecenia i otworzyć nowe obszary, na których młodzież, nauczyciele, pracownicy społeczni i administracyjni mogliby zorganizować wspólne przedsięwzięcie, które wpłynie na proces decyzyjny wyższego szczebla i spowoduje rzeczywiste osiągnięcia.

1.2. Propozycje wynikające z konsultacji

Uczestnictwo młodych ludzi w życiu publicznym

Zagadnienie to ma dwa aspekty: jeden z nich to aspekt formalny i dotyczy mechanizmów demokracji przedstawicielskiej, zaś drugi – nieformalny i wiąże się z tworzeniem nowych form uczestnictwa. Jedynie wzięwszy pod uwagę oba te aspekty można najlepiej wykorzystać kapitał społeczny młodzieży.

Proponowane działania w tej kwestii oparte są na następujących zasadach:

- znaczenie szczebla lokalnego;
- potrzeba zwiększenia skali uczestnictwa o młodych ludzi nie należących do organizacji oraz o zagadnienia bezpośrednio nie dotyczące młodzieży;
- szkoła jako forum dla uczestnictwa musi zachować znaczenie priorytetowe, nawet wtedy, gdy uznaje się rolę kształcenia i edukacji nieformalnej;
- wsparcie dla uczestnictwa młodych ludzi nie może ograniczać się do zasięgania ich opinii.

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- Wprowadzenie przez władze lokalne w całej Europie innowacyjnych i elastycznych mechanizmów uczestnictwa w różnych strukturach (szkoły, hale sportowe, stowarzyszenia itp.), umożliwiających młodym ludziom wybór metody pracy i godnych zaufania pośredników. Należy także wprowadzić przepis sformułowany według ustaleń lokalnych i dotyczący mechanizmów dialogu pomiędzy różnymi szczeblami podejmowania decyzji oraz sieci wymiany doświadczeń i najkorzystniejszych praktyk.
- Utrwalenie podstawowej roli operatorów w dziedzinie tematyki młodzieżowej, działających jako promotorzy i pośrednicy w procesie uczestnictwa.
- Ustanowienie Rad Młodzieży działających na szczeblu regionalnym i krajowym; muszą być one otwarte dla młodych ludzi nie należących do żadnych organizacji, muszą także być niezależne od układów politycznych. Władze regionalne i krajowe powinny konsultować z Radami Młodzieży wszystkie decyzje mające znaczący wpływ na młodych ludzi.
- Szczebel krajowy stanowi ważne połączenie pomiędzy szczeblami lokalnymi a szczeblem europejskim. Na szczeblu krajowym:
 - powinno się zgłaszać Europie propozycje i zalecenia, jak również przedstawiać przykłady najcenniejszych doświadczeń;
 - powinno się również interpretować zamierzenia określone wspólnie na szczeblu europejskim poprzez dostosowywanie ich do specyfiki politycznej, instytucjonalnej i organizacyjnej Krajów Członkowskich.
- Kraje Członkowskie powinny zadeklarować, co zamierzają zrobić w celu zaangażowania młodych ludzi w życie publiczne; priorytety te powinny zawierać dane liczbowe (np. dotyczące liczebności populacji docelowej, terminów realizacji działań itp.) oraz warunki przebiegu procedur monitoringowych.
- Zgodnie z zaleceniami Białej Księgi, zaangażowanie młodych ludzi w ten proces będzie celem integralnym.

Na szczeblu europejskim

- Europejskie Forum Młodzieży powinno być otwarte nie tylko dla organizacji młodzieżowych i narodowych Rad Młodzieży (i za ich pośrednictwem, dla szczebla regionalnego i lokalnego), ale także dla młodych ludzi, którzy nie są reprezentowani przez te struktury. Rozszerzone forum tego rodzaju mogłoby być ogniwem dialogu z instytucjami europejskimi.
- Promowanie tworzenia sieci i bezpośredniego dialogu, szczególnie poprzez organizowanie regularnych spotkań (dotyczących np. zagadnień priorytetowych zawartych w Białej Księdze).
- Finansowanie (wspólnie z Krajami Członkowskimi) projektów pilotażowych mających na celu wspieranie wysiłków lokalnym, regionalnym i krajowym, promujących uczestnictwo młodych ludzi na wszystkich szczeblach i we wszystkich formach.
- Współpraca z Krajami Członkowskimi w organizacji zaangażowania młodych ludzi w debatę nad przyszłością Europy według zaleceń sformułowanych podczas posiedzenia Rady Europy w Nicei.

- Umocnienie współpracy z Radą Europy.
- Zwiększanie liczebności reprezentacji młodych ludzi w Komitecie Ekonomicznym i Społecznym (poprzez zwracanie się z prośbą do Krajów Członkowskich o wyznaczenie większej liczby przedstawicieli różnych środowisk młodzieżowych).
- Powołanie rzecznika praw młodzieży (także na szczeblu krajowym).

Informacja i uczestnictwo są nierozdzielnie połączone

Celem działań europejskich nie jest poszerzenie struktur, kanałów i ilości informacji już dostępnych, ale ulepszenie jakości informacji przekazywanych młodym ludziom.

Dostarczanie właściwych i rzetelnych informacji młodym ludziom, szczególnie w kwestii polityki europejskiej, należy do zakresu odpowiedzialności Krajów Członkowskich. Unia Europejska może te działania tylko uzupełniać. Wszystkie działania związane z przekazem informacji muszą opierać się na następujących zasadach:

- dokładne rozpoznanie rzeczywistego zapotrzebowania na informacje i koordynację strategii kampanii informacyjnej dla młodzieży;
- równe szanse korzystanie z informacji;
- swobodny dostęp do wszelkich informacji praktycznych;
- bliskość, elastyczność i przyjazny użytkownikowi charakter komunikacji;
- wysokie standardy etyczne;
- udział młodych ludzi w projektowaniu, wdrażaniu i tworzeniu narzędzi komunikacyjnych wykorzystywanych w kampanii informacyjnej kierowanej do młodzieży.

Kampania informacyjna i komunikacyjna adresowana do młodych ludzi musi opierać się na następujących trzech zasadach:

- treść informacji musi wychodzić naprzeciw oczekiwaniom młodych ludzi;
- narzędzia i kanały wykorzystywane do upowszechniania informacji muszą być łatwo dostępne i przyjazne użytkownikowi, informacje muszą docierać do młodzieży w jej głównych środowiskach (dla większości – w szkole, ale także w społecznościach lokalnych i na ulicy);
- te instrumenty i kanały muszą być ze sobą wzajemnie połączone (np. za pomocą sieci).

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- Polegać na ludziach (czasami zwanych osobami kompetentnymi), którzy aktywnie działają w organizacjach młodzieżowych, klubach sportowych, szkołach i uczelniach, w kwestii dostarczania młodym ludziom właściwych informacji. Zachęcać samych młodych ludzi do zostania osobami kompetentnymi.
- Wspierać powstawanie młodzieżowych sieci informacyjnych. Szczególnie na szczeblu lokalnym upowszechnianie informacji ogólnych powinno iść w parze z doradztwem indywidualnym. Na szczeblach krajowym i regionalnym należy organizować szkolenia dotyczące sposobów dostarczania młodzieży informacji.
- Informacje dotyczące Europy powinny być upowszechniane za pośrednictwem sieci krajowych lub regionalnych, z uwzględnieniem specyfiki geograficznej i kulturowej. Przy opracowaniu informacji bezwzględnie należy konsultować się z młodzieżą.

Na szczeblu europejskim

- Zbadać możliwość utworzenia forum elektronicznego łączącego polityków i młodzież, w celu osiągnięcia maksymalnie dużego potencjału poprzez połączenie już istniejących usług interaktywnych z przyszłym forum elektronicznym. Ten interaktywny serwis może być wykorzystywany przy przeprowadzaniu konsultacji dotyczących planowania i wdrażania inicjatyw Wspólnoty dotyczących młodzieży²⁰.
- Na podstawie działań już przeprowadzonych przy zastosowaniu sieci EURODESK²¹ promować utworzenie pojedynczego dojścia elektronicznego zapewniającego optymalny dostęp do interesujących młodzież informacji o Europie. Do udziału w tworzeniu tego nowego narzędzia komunikacyjnego należy zaprosić już istniejące młodzieżowe sieci informacyjne oraz organizacje młodzieżowe działające na szczeblu europejskim.
- Utworzyć i usprawnić system gromadzenia, upowszechniania i aktualizacji informacji o Europie, przeznaczonych dla młodzieży i ludzi z nią pracujących. Działanie to powinno opierać się na pracy już istniejących sieci. Należy położyć większy nacisk na znaczenie osób kompetentnych, ściśle współpracujących z młodzieżą.
- Kontynuować upowszechnianie informacji na pomocą środków nieelektronicznych, np. przez bezpośrednie kontakty z młodzieżą.

²⁰ Propozycja ta łączy się z założeniami działań „eLearning” i „eEurope” promowanych przez Komisję, jest również zbieżna z treścią Białej Księgi dotyczącej europejskiego zarządzania.

²¹ EURODESK jest usługą informacyjną dotyczącą problematyki europejskiej, adresowaną do młodzieży. Opiera się na stronie internetowej i jest organizowana przez Kraje Członkowskie. Usługą tą zarządza stowarzyszenie reprezentujące interesy młodych ludzi i Krajołw Członkowskich.

2. EDUKACJA, KLUCZOWY OKRES W ŻYCIU MŁODZIEŻY

2.1. Analiza wyników

Młodzi ludzie spędzają dużą część swego życia ucząc się. Formalny tryb kształcenia w szkołach, na uczelniach i w ośrodkach kształcenia zawodowego oraz tryb nieformalny, przebiegający poza tymi placówkami, mają takie same znaczenie w zdobywaniu przez młodych ludzi umiejętności przydatnych we współczesnym świecie.

Ogólne cele uczenia się są następujące: rozwój osobisty, integracja społeczna oraz aktywne postawy obywatelskie. Kształcenie odgrywa równie doniosłą rolę w kwestiach zatrudnienia. Unia Europejska realizuje wiele programów (np. SOCRATES czy LEONARDO) i inicjatyw (np. plan działań dotyczący kształcenia się drogą elektroniczną „eLearning”, projekt „Wdrażanie idei kształcenia ustawicznego w Europie”, raport o przyszłych celach systemów edukacji i szkolenia), które dotyczą edukacji²². Zawsze w razie potrzeby należy odnosić się do nich w celu uzupełnienia opinii wyrażonych przez osoby uczestniczące w konsultacjach. Może to ułatwić określenie obszarów, w których Unia Europejska prowadzi najbardziej dynamiczne i innowacyjne działania.

♦ Jakość i skuteczność systemów edukacyjnych

Systemy edukacyjne i szkoleniowe były bardzo krytykowane zarówno przez młodych ludzi, jak i ekspertów²³. Niektóre Kraje Członkowskie przeprowadziły już dogłębne reformy swych systemów nauczania. Wciąż jednak należy poprawiać jakość i skuteczność edukacji szkolnej w celu zapewnienia młodym ludziom zdobycia odpowiednich umiejętności niezbędnych dobrze poinformowanym, aktywnym i odpowiedzialnym obywatelom oraz zagwarantowania im dobrego startu w życiu społecznym i zawodowym. Wiele osób uważa, że szkoły i inne struktury edukacyjne nie są dostatecznie demokratyczne i nie promują udziału w życiu publicznym, nie zapewniają też wystarczających możliwości edukacyjnych. Mówi się, że struktury te powinny otworzyć się na ekonomiczną i społeczną sytuację poszczególnych krajów oraz na zagadnienia europejskie.

Aby osiągnąć stałe tempo rozwoju społecznego i ekonomicznego Europa potrzebuje obywateli posiadających pewną wiedzę, także z dziedziny nauk ścisłych i technologii. Na przykład, po to, aby zwiększyć liczbę młodych ludzi obierających karierę w naukach ścisłych lub technologii, należy tak przekształcić systemy edukacyjne, by zwiększyć interesowanie się tymi dyscyplinami.

Wielu młodych ludzi opuszcza szkołę przed uzyskaniem kwalifikacji formalnych. Przeciętna skala tego zjawiska jest wciąż znaczna we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Jednak motywowanie młodych ludzi do pozostania w formalnych strukturach kształcenia nie jest jedynym rozwiązaniem, jakie można sobie wyobrazić. Łączenie nauki, pracy i aktywności w czasie wolnym z formalnymi i nieformalnymi doświadczeniami edukacyjnymi może podnieść jakość i skuteczność edukacji i szkolenia oraz zwiększyć ich atrakcyjność w oczach młodzieży.

Wady obecnego systemu edukacyjnego nie są postrzegane jako wina nauczycieli czy szkół jako takich, ale systemu jako całości. Opiera się on na współpracy pomiędzy trzema partnerami: rodziną, społeczeństwem i szkołą. Nauczyciele stanowią tylko jedną część systemu edukacyjnego, a ich rolę

²² Szczegółowe informacje na ten temat znajdują się w Aneksie 2.

²³ Na szczeblu europejskim trwa już dyskusja na temat ulepszenia jakości systemów edukacyjnych; zob. np. raport Komisji dot. szczegółowych przyszłych celów systemów edukacyjnych, COM(2001)59 ostat. 31.1.2001.

należy rozpatrywać w szerszym kontekście społecznym, politycznym i instytucjonalnym. Prawdą jest jednak, że nauczyciele potrzebują lepszego szkolenia i lepszych warunków pracy.

Całościowa ocena szkół

Ten Projekt Pilotażowy obejmuje 17 irlandzkich szkół średnich i 18 podstawowych. Jego głównym celem jest dokonywanie oceny jakości planowania prac szkoły, jakości zarządzania szkołą oraz jakości uczenia się i nauczania w szkołach pilotażowych. Rezultaty projektu potwierdziły możliwość skutecznego łączenia samokontroli szkół z kontrolami zewnętrznymi – jest to kamień milowy w zapewnianiu odpowiedniej jakości szkół i całego systemu.

<http://www.irlgov.ie/educ>

♦ Dostęp do edukacji

Młodzi ludzie uważają, że edukacja napotyka na zbyt wiele przeszkód natury społecznej i ekonomicznej. Poprawa jakości edukacji i szkolenia oznacza przede wszystkim gwarantowanie swobodnego i stałego dostępu do kształcenia ustawicznego we wszystkich dziedzinach. Skuteczne systemy poradnictwa powinny służyć indywidualnym wsparciem wszystkim młodym ludziom. Należy wzmocnić wysiłki, by włączyć młodych ludzi znajdujących się w trudnych warunkach w system edukacyjny, np. poprzez oferowanie darmowej edukacji od poziomu podstawowego do uniwersyteckiego.

Komunikat Komisji „Wdrażanie idei kształcenia ustawicznego w Europie”²⁴ zawiera zapis mówiący, że jednym z najważniejszych zadań jest zbliżenie procesu nauczania – lub szkolenia – do samych osób w nim uczestniczących. Warunkiem wstępnym osiągnięcia tego celu jest wzajemne poznanie kwalifikacji, jak również rozwój systemów informacyjnych (w tym lepszy i bardziej upowszechniony dostęp do Internetu i zasobów multimedialnych)²⁵. Poza tym, do osiągnięcia wyników pozytywnych potrzebne jest większe wsparcie ekonomiczne.

Poradnictwo w edukacji

Narodowe Centrum Poradnictwa w Edukacji jest agencją Departamentu Edukacji i Nauki działającego w Irlandii. Jego głównym zadaniem jest wspieranie działań i usług doradczych świadczonych we wszystkich obszarach edukacji formalnej i nieformalnej oraz wywieranie wpływu na politykę Departamentu w kwestii poradnictwa. W ramach tej inicjatywy w wielu placówkach edukacyjnych świadczy się poradnictwo indywidualne.

<http://www.iol.ie/ncge/faqs.html>

♦ Odnowa koncepcji uczenia się i nauczania

Podczas konsultacji domagano się zmiany koncepcji uczenia się i nauczania. Chodziło o wypracowanie podejścia bardziej skupionego na uczącym się, o wzmocnienie relacji uczeń–nauczyciel, o zwiększenie udziału młodych ludzi w edukacji oraz o wspieranie powstawania dynamicznych i elastycznych instytucji edukacyjnych. Procesy kształcenia powinny „otwierać drzwi”, a tym samym wzbudzać motywację do uczenia się i dawać szansę wyboru spośród wielu przyszłych możliwości. Szkoły powinny wspierać zaangażowanie uczniów w kształtowanie oferty edukacyjnej oraz zachęcać do udziału w działaniach demokratycznych (np. umożliwiając ocenianie nauczycieli).

²⁴ Komunikat Komisji „Wdrażanie idei kształcenia ustawicznego w Europie” (przyjęty w listopadzie 2001) powstał w wyniku szerokiego procesu konsultacji. Opiera się on na Memorandum dotyczącym Kształcenia Ustawicznego opublikowanym przez Komisję Wspólnot Europejskich we wrześniu 2000.

²⁵ Zobacz: propozycje zawarte w Planie Działań dotyczącym projektu „eLearning” (Kształcenie drogą elektroniczną), Edukacja Jutra, COM(2001)172, 28.3.2001.

Poza tym, należy zapewnić zróżnicowaną ofertę edukacyjną zawierającą metody i materiały niezbędne w zdobywaniu podstawowych umiejętności i narzędzi wykorzystywanych w kształceniu ustawicznym. W związku z tym zaleca się korzystanie z internetu i multimedialnych, na równi z metodami nauki teoretycznej w klasie i nauki samodzielnej w domu oraz z uczestnictwem w działaniach młodzieżowych i zdobywaniem umiejętności praktycznych w pracy. Takie podejście, łączące różne formy nauczania, może okazać się przydatne w zwiększaniu atrakcyjności niektórych przedmiotów, np. nauk ścisłych i technicznych.

Budowanie mostów pomiędzy kształceniem formalnym a nieformalnym

Uczestnicy inicjatywy Peace Child International sami utworzyli młodzieżową wersję Agendy 21 („Misja ratunkowa: Planeta Ziemia – dziecięca wersja Agendy 21”), ponieważ jej wersja podstawowa wydawała się im niedostępna²⁶. Opracowali oni także Młodzieżowe Wskaźniki Działań w formie zestawów 16 kwestionariuszy umożliwiających młodym ludziom badanie ich własnych społeczności w celu stwierdzenia, czy postawy i statystyki wykazują silniejsze czy słabsze poczucie wspólnoty.

<http://www.peacechild.org/>

♦ Różne rodzaje wiedzy i umiejętności

W wielu krajach funkcjonowanie struktur edukacyjnych spotkało się ze zdecydowaną krytyką młodych ludzi. Zostały one uznane za niezdolne do zapewnienia treści edukacyjnych zgodnych z potrzebami i zainteresowaniami młodych ludzi. Edukacja nie powinna ograniczać się do umiejętności cenionych na rynku pracy. Powinna ona przyczyniać się od najmłodszych lat do uspołecznienia, integracji i rozwoju osobistego każdego człowieka. Może również stanowić jeden ze sposobów osiągania osobistego spełnienia, a tym samym przyczynić się do zwiększenia skali zatrudniania młodych ludzi. Młodzież oczekuje nauki języków obcych, przygotowania do udziału w wymianie edukacyjnej i programach mobilności realizowanych przez Unię Europejską; interesuje się także innymi dziedzinami, np. nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, zwłaszcza internetem oraz postuluje położenie większego nacisku na przedmioty praktyczne. Zasadnicze znaczenie ma edukacja zdrowotna, dotycząca zwłaszcza kwestii seksualnych i rodzicielskich. Powinno się również zachęcać młodzież do udziału w badaniach naukowych dotyczących nauk ścisłych, matematyki i technologii.

Zamiar opracowania wyważonych i zróżnicowanych, a zarazem nieprzeciążonych programów nauczania jest jednak poważnym wyzwaniem. Programy takie powinny zawierać treści dostarczające niezbędnej wiedzy i umiejętności, ale także odzwierciedlać wielokulturowość naszych społeczeństw. W celu zapewnienia lepszego zrozumienia charakteru nowych umiejętności i sposobów ich uczenia się i nauczania²⁷ niezbędne są wspólne wysiłki organizacji edukacyjnych (szkół, ośrodków szkoleniowych, przedsiębiorstw, wspólnot, organizacji młodzieżowych).

Różnorodność dodaje skrzydeł

Co roku w Berlinie odbywa się Karnawał Kultur, czterodniowy festiwal uliczny, w którym udział

²⁶ Agenda 21 jest planem działań mających na celu utrzymanie tempa rozwoju świata w XXI wieku. Została ona przyjęta na posiedzeniu Narodów Zjednoczonych w Rio w 1992 roku, w którym uczestniczyło 179 wysokich przedstawicieli rządów państw całego świata. Utrzymanie tempa rozwoju oznacza wychodzenie naprzeciw potrzebom współczesnym, nie negując zdolności przyszłych pokoleń do sprostania ich własnym potrzebom.

²⁷ Podczas posiedzenia w Lizbonie w marcu 2000 roku Rada Europy zaapelowała o utworzenie europejskiego schematu nowych podstawowych umiejętności, jakie mają być zdobywane w trakcie kształcenia ustawicznego.

bierze 5000 aktywnych uczestników i około 70000 widzów. BVAA (Berliner Verband fuer Ausbildung und Arbeit) pracuje z młodymi ludźmi znajdującymi się w takiej sytuacji z wielu grup etnicznych, szkoląc i wspierając ich w przechodzeniu z etapu nauki lub bezrobocia do etapu aktywnego życia zawodowego. W Karnawale Kultur uczestniczy wiele grup młodych ludzi związanych z BVAA i uczących się szeregu umiejętności zawodowych, kulturowych, społecznych i praktycznych. Ich motto brzmi „różnorodność dodaje skrzydeł”, a poszczególne grupy za swoje logo obierają różne obiekty latające.

<http://www.bvaa-online.de>

♦ Uznawanie kwalifikacji i umiejętności

Jednym z podstawowych warunków rozwoju mobilności jest uznawanie kwalifikacji i umiejętności na szczeblu europejskim.²⁸ Należy opracować skuteczne sposoby uznawania umiejętności zdobytych zarówno w ramach kształcenia formalnego, jak i nieformalnego. Należy także zwrócić większą uwagę na rolę kształcenia nieformalnego oraz potrzebę lepszego zrozumienia i uznania umiejętności zdobytych w czasie działalności młodzieżowej. Musi również nastąpić poprawa wzajemnego uznawania i uzupełniania się edukacji i szkolenia zawodowego, będących częściami składowymi jednego systemu edukacyjnego.

Rejestr osiągnięć osobistych

Książeczka ta, opublikowana przez Fińską Akademię Młodzieży w 1994 roku, stanowi pomoc dla studentów i młodych ludzi rozpoczynających życie zawodowe. Ma ona formę dziennika, w którym wpisuje się projekty, zajmowane odpowiedzialne stanowiska, zaliczone kursy i inne nowe umiejętności. Publikacja przeznaczona jest dla osób powyżej 13 roku życia. Ma ona charakter osobisty i kosztuje 5 euro. Użytkownicy prowadzą dziennik sukcesów i umiejętności: na poziomie uniwersyteckim możliwe jest zebranie dodatkowych punktów i wykorzystanie ich zamiast punktów przyznawanych w związku z zaliczanymi zajęciami. Doświadczenie zapisywane w książeczce może okazać się przydatne w znalezieniu zatrudnienia. Wpisy muszą być potwierdzone podpisem i opinią upoważnionej osoby. Obecnie w projekcie tym uczestniczy ok. 30% młodych Finów.

<http://www.nuortenakatemia.fi>

♦ Wzajemnie się uzupełniający charakter kształcenia formalnego i nieformalnego

Zapotrzebowanie na kształcenie ustawiczne udowodniło w ostatnich latach, że niezbędne umiejętności można zdobywać w formalnych, nieformalnych i osobistych kontekstach edukacyjnych²⁹. Kształcenie nieformalne nie jest zazwyczaj uważane za pełnowartościową formę kształcenia.

Umiejętności zdobywane w formalnym trybie kształcenia (w szkołach, uczelniach, ośrodkach szkoleniowych, itp.) są tylko częścią naszej edukacji. Uczymy się również w trybie nieformalnym i osobistym (np. w klubach młodzieżowych, stowarzyszeniach sportowych, w rodzinie, w życiu po-

²⁸ W szkolnictwie wyższym w tej dziedzinie nastąpił już znaczny postęp – możliwy dzięki wsparciu ECTS (European Credit Transfer System - Europejskiego Systemu Transferu na Zasadzie Zaufania) oraz ośrodków NARIC (National Academic Recognition Information Centres – Narodowych Ośrodków do spraw Uznawania tytułów Akademickich).

²⁹ **Kształcenie formalne** zazwyczaj dostarcza jest przez placówkę edukacyjną lub szkoleniową i prowadzi do zdobycia certyfikatu. Posiada ono pewną strukturę (dotyczącą celów kształcenia, czasu trwania nauki i wsparcia edukacyjnego) i jest ze strony ucznia zamierzone. **Kształcenie nieformalne** nie jest oferowane przez placówki edukacyjne ani szkoleniowe i zazwyczaj nie kończy się zdobyciem certyfikatu. Posiada jednak również pewną strukturę i jest zamierzone przez ucznia. **Kształcenie osobiste** nie jest świadczony przez placówki edukacyjne czy szkoleniowe, nie prowadzi do zdobycia dyplomu i nie posiada struktury. Jest ono wynikiem codziennych czynności związanych z pracą, życiem rodzinnym czy czasem wolnym. Może być zamierzone, ale najczęściej nie jest (tzn. że jest przypadkowe, nieświadome).

litycznym). Kształcenie poprzez działania społeczeństwa obywatelskiego i w grupach społecznych stanowi część kształcenia osobistego i nieformalnego, odbywa się zarówno przypadkowo, jak i w sposób zorganizowany.

Młodzi ludzie uczestniczą w wielu inicjatywach nie należących do głównego nurtu systemów edukacyjnych, liczy się to jako kształcenie nieformalne. Przez wiele lat zdobywano doświadczenie, jak organizować kształcenie nieformalne. Na szczeblu europejskim dobrym przykładem takiego działania i doświadczeń z niego wynikających jest program MŁODZIEŻ.

Konsultacje z młodzieżą wykazały, że kształcenie nieformalne było często uważane za najciekawszą, najskuteczniejszą i najbardziej atrakcyjną alternatywę dla nieskutecznego i niepraktycznego systemu edukacji formalnej. Zaletą kształcenia nieformalnego jest dobrowolne uczestnictwo, jego elastyczność, obowiązujące w nim „prawo do popełniania błędów” oraz mocniejsze związki z zainteresowaniami i aspiracjami młodych ludzi. Innym pozytywnym aspektem kształcenia nieformalnego jest to, że sprzyja ono integracji osób znajdujących się w trudnej sytuacji.

Coraz bardziej potrzebne jest opracowanie skutecznych i elastycznych sposobów uznawania umiejętności zdobytych poza formalnym systemem edukacyjnym i szkoleniowym. Kluczowym zadaniem będzie znalezienie właściwego zestawu narzędzi gwarantujących rozwiązanie przyznawania i uznawania zaliczeń zgodnie z obowiązującymi standardami jakości oraz problemu procedury (samo) oceny kształcenia w trybie nieformalnym. Ten rodzaj kształcenia nie powinien tracić swego otwartego charakteru ani przekształcić się w strukturę formalną imitującą formalny system edukacyjny.

Konsultacje wykazały brak zrozumienia korzyści płynących z nieformalnego trybu kształcenia. Dlatego też niezbędne jest promowanie tej świadomości wśród kluczowych postaci i instytucji społecznych, komercyjnych i politycznych, wśród osób odgrywających tu główne role (partnerów społecznych, działaczy organizacji pozarządowych, specjalistów ds. edukacji itp.) oraz wśród samych młodych ludzi po to, aby wspierać nieformalny tryb kształcenia jako integralną część ogólnie pojętej edukacji.

Aktywność młodzieży może jej pomóc w zdobyciu niezbędnych umiejętności społecznych, politycznych i kulturowych; należy więc starać się włączyć te działania do nieformalnych inicjatyw edukacyjnych. Jednym z celów programu MŁODZIEŻ jest wsparcie rozwoju kształcenia nieformalnego adresowanego do młodych ludzi. Pomimo tego, że program obejmuje corocznie około 100000 młodych ludzi, nie może sprostać wymaganiom 75 milionów młodych ludzi zamieszkujących kraje uczestniczące w programie. Program MŁODZIEŻ spełnia funkcję pilotażową i wymaga działań uzupełniających na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

2.2. Propozycje wynikające z konsultacji

W kwestii poprawy warunków i rezultatów funkcjonowania sektora edukacyjnego zgłoszono wiele sugestii i postulatów zarówno ogólnych jak i szczegółowych. Zalecenia te dotyczyły formalnych i nieformalnych systemów kształcenia i szkolenia.

W szkołach i uczelniach

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- Uczestnictwo młodych ludzi w życiu publicznym, poszanowanie ich indywidualności oraz idea edukacji promującej demokratyczne i europejskie postawy obywatelskie powinny być przyjmowane bez dyskusji; należy zmienić model relacji uczeń–nauczyciel; należy wspierać skupione na uczniu podejście do nauczania oraz uelastycznić rolę nauczyciela w procesie kształcenia.
- Należy zagwarantować wszystkim młodym ludziom dostęp do edukacji; zindywidualizowane koncepcje kształcenia adresowane do młodzieży wymagają elastycznego doradztwa oraz właściwych systemów informacyjnych; systemy edukacyjne muszą uwzględniać wielość stylów życia i umożliwiać łączenie różnych działań i ról.
- Należy poprawić jakość i atrakcyjność treści i możliwości edukacyjnych.
- Potrzebna jest większa otwartość na współczesną rzeczywistość i problemy społeczne, tzn. niezbędna jest większa elastyczność wszystkich uczestników procesu edukacyjnego.
- Internet musi być dostępny we wszystkich szkołach i muszą mu towarzyszyć lepsze metody upowszechniania informacji; dzięki temu stanie się skutecznym narzędziem kształcenia.
- Szkolenie nauczycieli musi wyjść poza konwencjonalne minimum znajomości nowoczesnej technologii informacyjnej i zmierzać do osiągnięcia przez nich w biegłości w tej dziedzinie.
- Szkoły muszą mieć możliwość oferowania lepszych rozwiązań w kwestii nauczania języków obcych oraz uczestniczenia w europejskiej wymianie edukacyjnej i programach mobilności.
- Szkołom i uczelniom należy przyznać większe wsparcie finansowe tak, aby były bardziej skuteczne i mogły inwestować w zasoby ludzkie.
- Należy zreformować koncepcję i warunki pracy nauczycieli (szkolenie szkoleniowców, mniej liczne klasy, łączenie nauki praktycznej i teoretycznej, podejście interaktywne).
- Należy rozwijać kształcenie i szkolenie związane z promowaniem drobnej przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierać i szkolić młodych (potencjalnych) przedsiębiorców. Programy nauczania muszą zawierać elementy przygotowujące młodych ludzi do prowadzenia drobnej przedsiębiorczości.

Na szczeblu europejskim

- Usprawnić dostęp do europejskich programów edukacyjnych i programów mobilności oraz wspierać wspólnotowe programy, takie jak Sokrates.
- Wdrażać rozwiązania ułatwiające przechodzenie z jednego systemu edukacyjnego do innego oraz promujące swobodne poruszanie się młodych ludzi po całej Europie.
- Wdrażać postanowienia „Deklaracji Bolońskiej”, które zmierzają do zwiększenia przejrzystości europejskich systemów edukacyjnych oraz do wzajemnego uznawania dyplomów, a także promują Europejski System Transferu na Zasadzie Zaufania (ECTS).
- Dostarczać studentom lepiej opracowanych informacji na temat ECTS.
- Wspierać poprawę jakości i skuteczności edukacji szkolnej poprzez wymianę doświadczeń oraz określanie wspólnych celów.
- Ocena umiejętności nie powinna ograniczać się do standardów cenionych na rynku pracy (np. znajomości technologii informacyjnych czy matematyki), ale powinna uwzględniać zagadnienia takie jak socjalizacja, integracja i rozwój osobisty.

W innych (pozaszkolnych) środowiskach edukacyjnych

Na wszystkich szczeblach

- Należy bardzo szczegółowo analizować cele i zadania kształcenia nieformalnego dotyczącego młodzieży. Należy także podkreślać znaczenie edukacji nieformalnej i wzajemne uzupełnianie

się kształcenia formalnego i nieformalnego; w tym celu potrzebny jest dialog pomiędzy młodzieżą, kadrami pedagogicznymi, partnerami społecznymi, naukowcami i politykami.

- W celu zagwarantowania przestrzegania standardów jakości należy usprawnić narzędzia monitoringu i oceny.
- Aby zapewnić wysoką jakość kształcenia nieformalnego, należy wszechstronnie szkolić osoby w nie zaangażowane. Programy szkoleniowe dla fachowców powinny zawierać treści europejskie.

Na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym

- Znaczenie kształcenia nieformalnego należy podnosić udzielając wsparcia jednostkom je oferującym oraz umacniając ich pozycję w systemie edukacyjnym; należy zwiększać wsparcie finansowe udzielane inicjatywom i organizacjom młodzieżowym i innym formom kształcenia nieformalnego.
- Należy tworzyć nowe projekty współpracy, obejmujące szkoły, ośrodki szkoleniowe, przedsiębiorstwa i dostawców kształcenia nieformalnego, umacniając dzięki temu więzi pomiędzy systemem formalnym i nieformalnym.
- Organizacje młodzieżowe powinny regularnie informować o możliwościach kształcenia nieformalnego: dokumentowanie i publiczne prezentowanie wyników projektów kształcenia nieformalnego powinny być integralną częścią ich działalności.

Na szczeblu europejskim

- Standardy jakości w programie MŁODZIEŻ powinny być nadal opracowywane we współpracy z Radą Europy. Ponadto, należy zgromadzić i rozpowszechnić przykłady dobrych praktyk; należy dalej usprawniać dostęp młodych ludzi znajdujących się w trudnej sytuacji do edukacji nieformalnej w ramach programu MŁODZIEŻ i innych inicjatyw.
- Finansowanie i tworzenie pilotażowych schematów współpracy w ramach programów SOCRATES, LEONARDO DA VINCI i MŁODZIEŻ powinno przyczynić się do budowania więzi pomiędzy formalnym a nieformalnym systemem edukacji.
- Należy stosować schematy zatwierdzania i przyznawania certyfikatów uczestnictwa we wszystkich inicjatywach programu MŁODZIEŻ. Strategię tę należy też stosować w innych inicjatywach kształcenia nieformalnego na wszystkich szczeblach.
- Należy zapewnić więcej szkoleń dla personelu wspomagającego nauczanie w nieformalnych systemach kształcenia.

3. POLITYKA ZATRUDNIENIA JAKO METODA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ MŁODYCH LUDZI

3.1. Analiza wyników

Zatrudnienie jest kluczowym elementem umożliwiającym młodym ludziom znalezienie ich miejsca w społeczeństwie, osiągnięcie niezależności finansowej oraz realizację indywidualnych aspiracji. Społeczeństwo, które nie jest w stanie zaoferować młodym ludziom wstępu na rynek pracy ryzykuje pojawieniem się błędnego koła bezrobocia, marginalizacji i degeneracji społecznej. Umożliwienie młodym ludziom dostępu do rynku pracy przyczynia się do stabilności społecznej, która jest uważana za podstawę dobrobytu i rozwoju ekonomicznego. Bezrobocie natomiast często postrzegane jest jako naruszenie ludzkich praw młodego człowieka.

Dostęp do edukacji i szkolenia zawodowego oraz do informacji i poradnictwa stanowi podstawowy warunek nie tylko zatrudnienia i uniknięcia bezrobocia, ale także znalezienia dobrej i ciekawej pracy. Lecz sama praca nie wystarcza – należy również brać pod uwagę inne dziedziny, np. zdrowie, rodzinę, prawa socjalne, dyskryminację. Odgrywają one równie ważną rolę w zapewnianiu integracji społecznej młodych ludzi.

Wraz z wprowadzeniem do Traktatów nowych zapisów dotyczących bezrobocia i spraw społecznych Unia Europejska została upoważniona do opracowania strategii i programów dotyczących tych dziedzin (np. Europejskiej Strategii Zatrudnienia, Strategii Lizbońskiej dotyczącej modernizacji europejskiego modelu społecznego, Agendy Społecznej, programu zwalczającego wszelkie formy dyskryminacji czy programu integracji społecznej)³⁰. Odniesienia do tych inicjatyw okazały się korzystne przy uzupełnianiu opinii wyrażonych przez osoby uczestniczące w konsultacjach oraz przy określaniu obszarów, w których Unia Europejska i Kraje Członkowskie muszą podjąć bardziej intensywne działania.

♦ Zatrudnienie warunkiem integracji społecznej

Młodzi ludzie są bardzo wrażliwi na możliwości, jakie oferuje im rynek pracy. Uważają oni, że najlepszą metodą integracji społecznej jest znalezienie pracy. Chcieliby mieć poczucie, że kierunek, który obrali, prowadzi do znalezienia miejsca w świecie pracy w perspektywie długoterminowej. Praca oznacza posiadanie statusu osoby dorosłej, szacunek do siebie, pieniądze, niezależność oraz możliwość rozwoju kontaktów społecznych. Młodzi ludzie, którzy nie mają pracy, tracą życiową szansę zdobycia nowej perspektywy i integracji z szerszą grupą społeczną³¹.

Młodzi ludzie chcą pracować, ale znalezienie dobrej pracy jest coraz trudniejsze. Młodzi ludzie wiedzą, że ich możliwości zatrudnienia³², czyli szanse zaistnienia na rynku pracy, zwiększają się, gdy posiadają oni dobre wykształcenie i umiejętności praktyczne oraz gdy część swej nauki w szkole czy na uczelni odbyli zagranicą. Zasada ta stawia młodzież pod presją, a poziom oczekiwań co do mobilności, elastyczności, kompetencji i umiejętności jest wyższy niż kiedykolwiek. Młodzi ludzie,

³⁰ Przegląd działań UE w kwestii zatrudnienia i spraw społecznych znajduje się w Aneksie 2.

³¹ W latach 2000–2006 Europejski Fundusz Socjalny pomaga w tworzeniu i promowaniu aktywnych strategii dotyczących rynku pracy mających na celu zwalczanie i zapobieganie bezrobociu.

³² Zwiększanie skali zatrudniania jest jednym z czterech filarów zaleceń dotyczących polityki zatrudnienia adresowanych do Krajów Członkowskich (OJ L 22 z dn. 24.1.2001).

spędzając więcej czasu na zdobywaniu wykształcenia, dłużej pozostają zależni od swych rodzin i instytucji publicznych.

Jeśli chodzi o przejście z etapu edukacji lub szkolenia wprost na rynek pracy, w ostatnich 20 latach sytuacja uległa znacznemu pogorszeniu³³. Skala bezrobocia wśród młodzieży jest wciąż wysoka w porównaniu z średnią stopą bezrobocia. W roku 2000 średni wskaźnik bezrobocia w 15 krajach Unii Europejskiej wynosił 8,4%, podczas gdy stopa bezrobocia wśród osób poniżej 25 roku życia była prawie dwukrotnie wyższa i wynosiła 16,1%³⁴. Upowszechniły się niepewne i przypadkowe formy zatrudnienia. Płace zmalały w porównaniu z płacami pracowników dorosłych. Obecnie młodzi ludzie potrzebują więcej czasu, by osiągnąć stabilną pozycję na rynku pracy. Nawet dobre wykształcenie nie zawsze gwarantuje automatyczne znalezienie pracy, ponieważ znacznie wzrosła konkurencja w zakresie zatrudnienia. Odniesienie sukcesu na rynku pracy coraz bardziej zależy od okoliczności osobistych i doświadczenia młodych ludzi.

Powtarzające się rozczarowania i trudności finansowe, często połączone z problemami osobistymi, mogą prowadzić do zaburzeń psychicznych i życia na marginesie społeczeństwa. Wszelkie działania mające na celu zapobieganie biedzie i alienacji społecznej muszą zwracać szczególną uwagę na młodzież.

Klasyfikowanie młodzieży jako szczególnej grupy społecznej staje się coraz trudniejsze. Różnicują się doświadczenia społeczne, wzrasta nierówność³⁵. Wśród młodzieży rośnie również poczucie niesprawiedliwości pokoleniowej oraz świadomość wpływu zmian demograficznych na system społeczny, zdrowotny i emerytalny³⁶. Szczególnie systemy emerytalne będą zależą od chęci i możliwości młodych ludzi do ich finansowania. Będzie to możliwe tylko wtedy, gdy młodzi ludzie będą mieli dostęp do dobrego zatrudnienia. Jak wynika z powyższego, pod coraz większą presją znajduje się solidarność międzypokoleniowa, czyli chęć młodych ludzi do przyczyniania się do integracji społecznej i dobrobytu ich rodziców i dziadków.

Młodzi ludzie uważają, że przejście z etapu kształcenia do etapu pracy powinno być łatwiejsze. Publiczny system nadzoru rynku pracy odgrywa tu ważną rolę i jego funkcjonowanie musi zostać usprawnione. Młodzi ludzie narzekają również na brak strategicznych inicjatyw państwowych lub prywatnych mających na celu wspieranie integracji społecznej osób mających trudności ze znalezieniem pracy lub dyskryminowanych na rynku pracy.

Jednocześnie należy unikać nowych form alienacji społecznej, jakie niesie za sobą postęp technologii komunikacyjnej. Procent osób kończących edukację przedwcześnie, tzn. zdobywających co najwyżej niepełne wykształcenie średnie, jest wciąż duży. Może to doprowadzić do powstania międzypokoleniowego błędnego koła biedy w dzieciństwie, niskiego wykształcenia i biedy w wieku dorosłym. Istnieje również związek pomiędzy biedą a nieznanymi nowoczesnymi technologiami komunikacyjnymi: osoby z grup o wyższych dochodach korzystają z Internetu trzykrotnie częściej

³³ Zob. wkład prof. Lynne Chisholm z Uniwersytetu w Newcastle, Wydział Edukacji, do Otwartej Debaty dotyczącej Młodzieży organizowanej przez Parlament Europejski, 24.04.2001 (http://www.europa.eu.int/hearings/20010424/cult/minutes_en.pdf)

³⁴ Pomiędzy krajami członkowskimi UE istnieją jednak znaczne różnice: skala bezrobocia wśród osób poniżej 25 roku życia w krajach UE wynosiła od 5,1% w Holandii do 31,5% we Włoszech; zob. komunikat Eurostatu nr 77/2001, 19.07.2001.

³⁵ Zob. raport przedstawiony przez naukowców na spotkaniu w Umeå (<http://www.europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/umea.html>).

³⁶ Na szczeblu europejskim problem ten jest coraz szerzej omawiany; zob. np. komunikat Komisji w sprawie Przyszłości Opieki Społecznej w Perspektywie Długoterminowej: Bezpieczne i Stabilne Emerytury, COM(2000)622 z dn. 11.10.2000.

niż osoby należące do grup gorzej zarabiających. Oznacza to, że osoby o niższych dochodach mają gorszy dostęp do nowoczesnej technologii i w efekcie w większym stopniu narażone są na ryzyko wyłączenia z rynku pracy i wypadnięcia z rozwoju życia społecznego i kulturalnego.

„Mobilność społeczna” warunkiem formalnej edukacji i zatrudnienia

Międzynarodowe Centrum Mobilności Młodzieży działające w Champeaux we Francji oferuje europejskiej młodzieży znajdującej się w szczególnie trudnej sytuacji możliwość „mobilności społecznej”. Daje to im szansę na odbudowę pewności siebie i poczucia własnej wartości i może być uznawane za wstęp do dalszych form kształcenia formalnego oraz zatrudnienia.

<http://ww2.jqm.cie.fr/FWYM.htm>

Promowanie zatrudniania młodzieży na szczeblu lokalnym

Za pośrednictwem projektu prowadzonego przez MJRC (hiszpańskiego członka Międzynarodowego Ruchu Młodzieży Katolickiej ze Środowisk Rolniczych i Wiejskich) społeczności lokalnej proponuje się wykonywanie usług, takich jak usługi pralnicze dla domów starców, prowadzenie fermy drobiu, produkcja zdrowej żywności przetwarzanej (np. dżemów), turystyka wiejska. Usługi te stanowią szansę zatrudnienia, szczególnie ludzi młodych, kobiet, imigrantów i niepełnosprawnych.

<http://www.mijarc.org/europe/index.htm>

♦ Postawy przedsiębiorcze pomagają osiągnąć niezależność

Propagowanie wśród młodych ludzi postaw przedsiębiorczych w życiu codziennym (w szkole, pracy, domu, itp.) może okazać się pomocne w przezwyciężaniu barier i rozwijaniu wiary w siebie, jak również przy tworzeniu nowych i lepszych miejsc pracy. W wielu krajach UE istnieje wśród młodych ludzi tendencja do zakładania własnych firm. Często przejmują oni firmy od swych rodziców lub krewnych, albo też tworzą własne. Założenie własnej firmy jest dla młodych ludzi sposobem osiągnięcia autonomii i elastyczności, rozpoczęcia własnej kariery, zakwestionowania tradycyjnych metod prowadzenia firmy (np. poprzez zastosowanie nowego stylu zarządzania, mniejszego nastawienia za zysk itp.), wdrożenia innowacyjnych technik myślenia i działania i w ten sposób przyczynienia się do ogólnego rozwoju ekonomiczno-socjalnego społeczeństwa. Rozwój ten należy promować, udzielając wsparcia młodym lub potencjalnym przedsiębiorcom oraz popularyzując wśród młodzieży postawy przedsiębiorcze zwłaszcza za pośrednictwem treści edukacyjnych.

Jak młodzi ludzie uczą się zakładać firmę

Szwedzka organizacja non-profit „Communicare” promuje wśród młodych ludzi ducha przedsiębiorczości i skłania ich do tworzenia miejsc pracy, a nie tylko oczekiwania na nie. Młodzi ludzie w wieku 18–25 lat uczą się zakładać, prowadzić i likwidować firmę podczas szkolenia łączącego teorię z praktyką.

<http://www.communicare.nu>

♦ Potrzeba lepszej informacji, edukacji i szkolenia

Młodzi ludzie szczególnie mocno krytykują brak informacji o zagadnieniach związanych z rynkiem pracy. Uważają także, iż dostęp do rynku pracy uzależniony jest w dużej mierze od poziomu wykształcenia. Mając już pracę, młodzi ludzie muszą wciąż podnosić swe kwalifikacje w celu dostosowywania się do zmieniających się warunków życia zawodowego.

Młodzież jest zdania, że formalne systemy edukacyjne nie przygotowują jej w należyтым stopniu do wyzwań rynku pracy. Młodzi ludzie postrzegają rozbieżność pomiędzy (prywatnym) światem pracy a (publicznym) sektorem edukacyjnym. Budowanie pomostów między tymi sektorami mogłoby za-

łagodzić trudności związane z długością czasu trwania edukacji i nakładami finansowymi poniesionymi w związku z nią. Młodzi ludzie są zainteresowani otrzymywaniem informacji z organizacji społecznych i ekonomicznych (związków zawodowych, stowarzyszeń pracodawców itp.), jednak uważają, że to, co organizacje te mogą zaoferować, jest zbyt ogólne i nie spełnia ich oczekiwań i potrzeb. Woleliby, aby związki zawodowe czy stowarzyszenia pracodawców były bardziej atrakcyjne dla młodych ludzi.

Organizacje pozarządowe są zdania, że należy prowadzić kampanie informacyjne dotyczące kształcenia, poradnictwa zawodowego i praw socjalnych, które przyczyniłyby się do lepszego przygotowania młodzieży do zaistnienia na rynku pracy. Również informacje o kwestiach pośrednio związanych z sytuacją młodych ludzi na rynku pracy, np. o prawach pracownika chorego lub pracownicy ciężarnej, muszą być szerzej dostępne.

Kształcenie ustawiczne bez strat finansowych

W Luksemburgu młodzi pracownicy w wieku do 30 lat mają możliwość pozostawienia pracy na pewien czas w celu kontynuowania swej edukacji. Nie powoduje to strat finansowych ani dla pracownika, ani pracodawcy, ponieważ państwo płaci pracodawcy zasiłek w wysokości zarobków danego pracownika.

http://www.snj.lu/s_conge_education.asp

♦ Młodzi ludzie potrzebują specjalnej ochrony społecznej

Młodzi ludzie uważają, że jest jeszcze wiele do zrobienia w kwestii legislacji spraw społecznych na szczeblu europejskim³⁷. Dostęp do rynku pracy jest coraz trudniejszy, a wymagania związane z wiedzą, doświadczeniem zawodowym, elastycznością geograficzną i osobistą znacznie wzrosły. Natomiast prawa społeczne – zwłaszcza działania legislacyjne związane ze spełnianiem oczekiwań i potrzeb młodych ludzi – nie nadążają za tempem zmian na rynku pracy. Wciąż odnotowuje się przypadki dyskryminacji mniejszości narodowych, kobiet, osób niepełnosprawnych itp.³⁸. Młodzi ludzie opowiadają się zdecydowanie za bardziej „społeczną Europą”.

Młodzież uważa, że głównym zadaniem rządów i Komisji Europejskiej musi być osiągnięcie pełnego zatrudnienia we wszystkich krajach UE³⁹. Młodzi ludzie proponują kilka sposobów osiągnięcia tego stanu: skrócenie czasu pracy, wykorzystanie skrócenia czasu pracy do wspierania integracji ludzi na rynku pracy, zapewnienie młodzieży minimalnej płacy i wsparcia finansowego na ukończenie edukacji, poprawienie i poszerzenie publicznych programów w zakresie zatrudnienia itp. Zgłaszają oni również potrzebę przyznania stażystom statusu europejskiego.

³⁷ W ramach Agendy Polityki Społecznej (COM(2000) 379 z dn. 28.06.2000) Komisja określiła szeroki zakres działań, np. realizowanie pełnego potencjału zatrudnienia w Europie przez tworzenie nowych i lepszych miejsc pracy, modernizacja i poprawa opieki społecznej, promowanie integracji społecznej, umacnianie równych szans dla obu płci, przeciwdziałanie dyskryminacji, wspieranie współpracy międzynarodowej oraz promowanie dialogu społecznego i jego roli w podejmowaniu wyzwań.

³⁸ W czerwcu 2000 roku, na podstawie Artykułu 13 TEC, Komisja ogłosiła dyrektywę wprowadzającą w życie zasadę równego traktowania wszystkich osób bez względu na ich pochodzenie rasowe czy narodowościowe. W listopadzie 2000 roku, na podstawie tego samego artykułu, Komisja przyjęła ogólny schemat działań związanych z równym traktowaniem przy zatrudnieniu i w pracy (OJ L 303 z dn. 2.12.2000) oraz ustanowiła na lata 2001–2006 wspólnotowy program działań zwalczających przypadki dyskryminacji (OJ L 303 z dn. 2.12.2000). Program ten obejmuje działania zwalczające dyskryminację na tle rasowym lub narodowościowym, religijnym lub wyznaniowym, ze względu na niepełnosprawność, wiek czy orientację seksualną.

³⁹ Strategia ustalona przez Radę Europejską na posiedzeniu w Lizbonie wyraźnie mówi, że należy „stworzyć Unii warunki osiągnięcia pełnego zatrudnienia”. Cel ten jest również zawarty w zaleceniach dotyczących polityki zatrudnienia na rok 2001, w których Komisja ujęła konkretne wytyczne prowadzące do jego osiągnięcia.

Organizacje pozarządowe zwracają uwagę na coraz silniejszą tendencję młodych ludzi do korzystania z niestałych form zatrudnienia, takich jak praca studentów, praca sezonowa, staże, kontrakty krótkoterminowe lub zawarte na czas określony. Często młodzi ludzie są wykorzystywani, otrzymują niskie płace oraz ulegają wypadkom przy pracy. W całej Europie istnieją branże zatrudniające procentowo dużo młodzieży (np. restauracje typu *fast food*, firmy kurierskie, usługowe brygady interwencyjne itp.); stosunkowo często też młodzi ludzie wybierają nowoczesne rodzaje pracy (np. tele-praca, praca w domu). Właśnie w tych sektorach tradycyjny dialog społeczny jest znacznie mniej rozwinięty, a w związku z tym warunki pracy są w mniejszym stopniu regulowane przez kontrakty.

Znaj swoje prawa

„Linia Znaj swoje prawa” jest linią telefoniczną ustanowioną przez Brytyjski Kongres Związków Zawodowych (TUC) w celu dostarczania młodym pracownikom informacji o prawie pracy. TUC planuje realizację kampanii informacyjnej promującej znajomość prawa pracy wśród młodych pracowników.

http://www.tuc.org.uk/tuc/rights_main.cfm

Często młodzi ludzie nie zarabiają na tyle dużo, by mogli być niezależni finansowo: są zmuszeni mieszkać u rodziców i zależeć od ich wsparcia; zdobywają niezależność dopiero zbliżając się do trzydziestu lat lub po ich przekroczeniu⁴⁰. Ponadto, młodzi ludzie często bywają narażeni na stres i naciski w pracy. Dotyczy to zwłaszcza młodych małżeństw posiadających dzieci oraz rodziców wychowujących dzieci samotnie. W praktyce młodzi ludzie nie znają swych praw i rzadko uczestniczą w umowach zbiorowych. W związku z tym należy ulepszyć procedury regulacyjne biorąc pod uwagę potrzeby i oczekiwania młodych ludzi.

Ochrona należy się zwłaszcza osobom nie uczestniczącym aktywnie w rynku pracy. Dzięki niej młodzi ludzie znajdujący się w szczególnie trudnej sytuacji będą także mogli przeżyć młodość jako okres przejścia od dzieciństwa do dorosłości i jako fazę uspołeczniania, rozwijania postaw twórczych, osobowości, własnych poglądów, poczucia odpowiedzialności itp.

3.2. Propozycje wynikające z konsultacji

Zatrudnienie

Na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym

Należy wspierać i umacniać działania krajowe, regionalne i lokalne będące częścią Europejskiej Strategii Zatrudnienia.

- ♦ Poprawa informacji dotyczących rynku pracy i poradnictwa zawodowego dla młodzieży:
 - Opracować informacje i usługi przyjazne użytkownikowi i spełniające oczekiwania i potrzeby młodych ludzi.

⁴⁰ Dane statystyczne: 20% młodych ludzi, którzy mają pracę, twierdzi, że większość swego dochodu otrzymuje od rodziców. Na pytanie dlaczego wciąż mieszkają z rodzicami, 70% młodych ludzi podaje powód finansowy: nie stać ich na to, by mieszkali oddzielnie. W latach 1997–2001 we wszystkich krajach UE oprócz Irlandii i Finlandii wzrosło znaczenie rodziców jako źródła dochodu, w niektórych przypadkach dość znacznie. Ponad połowa młodych ludzi deklaruje, że otrzymuje większość swego dochodu od rodziców lub dalszej rodziny (jest to o 7% więcej niż w 1997 roku). Źródło: EB2001, *ibid*.

- Wspierać udział polityków i pracodawców w tworzeniu i świadczeniu usług informacyjnych i doradczych dla młodzieży na szczeblu lokalnym.
 - Opracować szczegółowe zestawy informacyjne dla młodzieży, dotyczące wolnych miejsc pracy, warunków pracy, ochrony socjalnej itp. na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym.
 - Rozpowszechniać informacje w miejscach, gdzie gromadzi się młodzież, tj. w szkołach, uczelniach, agencjach zatrudnienia, klubach, ośrodkach młodzieżowych itp.
 - W ramach istniejących systemów informacyjnych i doradczych utworzyć zespoły ds. informacji młodzieżowej działające z uwzględnieniem specyfiki lokalnej i indywidualnych planów działania.
 - Nakłaniać związki zawodowe do działania w sposób bardziej atrakcyjnej dla młodych ludzi.
 - Zachęcać pracodawców do udziału w planowaniu kariery pracowników.
- ◆ Poprawa zakresu i jakości szkolenia zawodowego:
 - Poszerzyć schematy praktyk i stażów.
 - W ramach szkolenia zawodowego uczyć szerokiego zakresu umiejętności.
 - Usprawnić nauczanie języków obcych i nowoczesnej technologii komunikacyjnej.
 - Sprawować nadzór nad instytucjami szkoleniowymi i poddawać ocenie schematy szkoleń oferowanych młodym ludziom.
- ◆ Ułatwianie młodym ludziom, zwłaszcza niepełnosprawnym i narażonym na wyobcowanie społeczne, dostępu do szkolenia zawodowego:
 - Oferować bezpłatne szkolenia.
 - Ulepszyć szkolenie zawodowe osób pracujących z taką młodzieżą.
- ◆ Ułatwianie przejścia od okresu nauki do pracy:
 - Oferować możliwości szkoleniowe w zakładach pracy, promować pracę studentów, zajęcia wieczorowe i podwójne systemy kształcenia i szkolenia zawodowego.
 - Udzielać wsparcia stowarzyszeniom tworzącym nowe miejsca pracy.
 - Tworzyć strategiczne powiązania między partnerami publicznymi i prywatnymi w celu usprawnienia integracji młodych ludzi na rynku pracy.
 - Ograniczyć tendencję do wybierania niektórych zawodów ze względu na płeć oraz zmniejszyć różnice płacowe między różnymi rodzajami pracy.

- W okresie przejściowym od nauki do pracy umożliwić młodym ludziom posiadanie „podwójnego statusu” zarówno stażysty/studenta/ucznia, jak i pracownika.
 - Wprowadzić stypendia dla młodych ludzi kończących edukację.
 - Poprawić jakość miejsc pracy oferowanych młodym ludziom.
- ♦ Zwiększanie dostępu młodych ludzi do drobnej przedsiębiorczości:
 - Ograniczać i usuwać przeszkody administracyjne i podatkowe, zasady fiskalne i finansowe, uwarunkowania ekonomiczne i społeczne itp., które utrudniają zakładanie przez młodych ludzi własnych firm. Zwiększać dostęp młodych ludzi do zasobów finansowych i usług doradczych.
 - Udzielać młodym przedsiębiorcom wsparcia finansowego i logistycznego.
 - Zwiększyć poczucie bezpieczeństwa społecznego wśród młodych ludzi pracujących na własny rachunek.

Na szczeblu europejskim

- ♦ Osiągnięcie pełnego zatrudnienia młodych ludzi musi być stałym i najważniejszym celem polityki rządów Krajów Członkowskich oraz Komisji Europejskiej:
 - Uwzględniać w większym stopniu specyficzność problematyki młodzieżowej we wszystkich strategiach Unii Europejskiej poprzez zwiększenie koordynacji pomiędzy poszczególnymi szczeblami procesu decyzyjnego oraz różnymi obszarami działań.
 - Objąć społeczeństwo obywatelskie i grupy celowe regularnymi konsultacjami w kwestii europejskiej strategii zatrudnienia.
 - Udzielać wsparcia innowacyjnym projektom mającym na celu integrację społeczną młodych bezrobotnych.
 - Dostarczać informacji na temat możliwości zatrudnienia i szkolenia oraz zawodów i stanowisk cieszących się uznaniem w całej Europie.
 - Poprawić europejski status młodych stażystów.
 - Utworzyć informacyjną stronę internetową spełniającą konkretne oczekiwania i potrzeby młodych ludzi.
- ♦ Usprawnianie systemów transferu i uznawania umiejętności i kompetencji zawodowych pomiędzy Krajami Członkowskimi:
 - Usprawnić i zintegrować system uznawania kwalifikacji (np. ECTS, NARICs, Europass)⁴¹.
 - Uznać i wspierać umiejętności i kompetencje zdobyte w innych krajach UE, w trakcie wolontariatu lub w nieformalnych systemach edukacyjnych.

⁴¹ ECTS: Europejski System Transferu na zasadzie Zaufania; NARICs: Narodowe Ośrodki do spraw Uznawania tytułów Akademickich; Europass: paszport potwierdzający zdobycie wiedzy i doświadczenia zarówno w kontekstach formalnych, jak i nieformalnych.

Integracja społeczna

Należy wspierać i umacniać działania krajowe, regionalne i lokalne będące częścią europejskiej strategii integracji społecznej.

- ◆ Zapewnianie młodym ludziom dostępu do zasobów, praw i usług, takich jak:
 - schłodne i zdrowe miejsce zamieszkania;
 - odpowiednia opieka zdrowotna;
 - inne usługi państwowe i prywatne, np. prawnicze, kulturalne, sportowe, rozrywkowe;
 - dostęp do tych zasobów, praw i usług musi być dostosowany do potrzeb młodych ludzi znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej;
 - zapewnianie „drugiej szansy” młodym ludziom, którzy wypadli ze schematu tradycyjnego (np. rehabilitacja, szkolenie zawodowe itp.).

- ◆ Promowanie postaw prewencyjnych wobec przyczyn alienacji społecznej młodych ludzi:
 - Skupiać uwagę na indywidualnych potrzebach poprzez stosowanie strategii skoncentrowanych na ludziach.
 - Na szczeblu lokalnym i regionalnym poświęcać szczególną uwagę potrzebom młodych ludzi, związanym z opieką zdrowotną, poradnictwem, aktywnością kulturalną i sportową, żłobkami dziennymi, mieszkalnictwem, transportem itp. oraz uwzględniać problemy osób wyalienowanych społecznie lub narażonych na alienację społeczną (np. rodziców samotnie wychowujących dzieci).
 - Wspierać integrację społeczną mniejszości narodowych.
 - Dążyć do rozwiązywania konfliktów poprzez działalność pracowników społecznych.
 - Zapewnić systematyczne wdrażanie strategii skupiających się na warunkach pracy, prawach społecznych i opiece socjalnej.

- ◆ Reforma systemów opieki społecznej i rozwiązań prawnych:
 - Zapewnić solidarność międzypokoleniową w systemach emerytalnych.
 - Przeciwdziałać dyskryminacji w systemie opieki społecznej (wobec kobiet, młodych niepełnosprawnych, mniejszości narodowych).
 - Uwzględniać potrzeby młodych ludzi, zwłaszcza znajdujących się w trudnej sytuacji, przy legislacji w takich sprawach jak niestale zatrudnienie, elastyczne godziny pracy, równe uposażenia, wypadki przy pracy, dostęp do placówek opiekuńczych dla młodych rodzin.

– Dostarczać młodym ludziom informacji na temat ich praw i opieki socjalnej.

Na szczeblu europejskim:

- Przyznawanie znaczenia priorytetowego, szczególnie w kwestii działań wspierających integrację społeczną, potrzebom młodych ludzi narażonych na problemy społeczne⁴².
- Przyspieszenie prac nad integracją społeczną młodych ludzi, prowadzonych w ramach programów europejskich⁴³.
- Wspieranie integracji społecznej młodych ludzi poprzez zastosowanie strategii opartej na założeniach europejskich programów dotyczących polityki zatrudnienia.

⁴² W czerwcu 2000 Komisja zgłosiła do Rady i Parlamentu propozycję wieloletniego programu wspierania współpracy pomiędzy Krajami Członkowskimi w zakresie polityki integracji społecznej (COM (2000) 368 z dn. 16.06.2000). Celem programu jest wypracowanie zintegrowanej strategii wobec izolacji społecznej, która połączy sprawy związane z zatrudnieniem, opieką społeczną, edukacją i szkoleniem, zdrowiem i mieszkalnictwem. W programie nie określono konkretnych grup celowych. Ostateczna decyzja o rozpoczęciu realizacji programu zależy od wyników wspólnego procesu decyzyjnego Rady Europy i Parlamentu Europejskiego.

⁴³ Wiele europejskich programów i inicjatyw funduszkowych takich, jak MŁODZIEŻ, LEONARDO, SOCRATES, antydyskryminacja itp. koncentruje się na młodych ludziach ze środowisk zagrożonych. Europejski Fundusz Socjalny wspiera działania na szczeblu krajowym, które „promują integrację zawodową młodych ludzi”.

4. JAK NAJLEPIEJ WYKORZYSTAĆ SWÓJ MŁODY WIEK

4.1. Analiza wyników

Podczas konsultacji stwierdzono, że istnieje wiele złożonych zagadnień wiążących się z dobrobytem i niezależnością młodych ludzi. Kwestie takie, jak środowisko naturalne, imigracja, media, systemy prawne, zdrowie, zażywanie narkotyków, seksualność, sport, bezpieczeństwo osobiste itp. pośrednio lub bezpośrednio dotyczą życia młodych ludzi oraz mają wpływ na ich udział w życiu publicznym, ich edukację czy znalezienie dobrej pracy. Na przykład kwestia zdrowia młodych ludzi – lub zagadnienia z nią związane, takie jak narkotyki, seksualność, bezpieczeństwo osobiste, odżywianie itp. – wpływa na to, w jakim stopniu młodzież chce chodzić do szkoły lub uczestniczyć w szkoleniu zawodowym. Ponadto, sposób, w jaki „świat dorosłych” odnosi się do tych zagadnień, ma znaczny wpływ na to, jak młodzież postrzega społeczeństwo i ocenia szanse, jakie to społeczeństwo ma jej do zaoferowania. Społeczeństwo, które według młodzieży nie jest w stanie poradzić sobie np. z problemem ochrony środowiska, lub takie, w którym rozwiązania związane z ochroną środowiska pozostają tylko deklaracjami na papierze, nie promuje aktywnych postaw obywatelskich.

♦ *Dobrobyt opiera się na sprawiedliwości i braku dyskryminacji*

Młodzi ludzie mają bardzo szerokie pojęcie dobrobytu. Uważają oni, że ich rozwój osobisty i niezależność zależą od sprzyjającego środowiska społecznego, które promuje brak dyskryminacji, równość i różnorodność. Istnieje wyraźny związek pomiędzy dobrobytem poszczególnych młodych osób a staraniami społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania niesprawiedliwości międzypokoleniowej, alienacji społecznej i dyskryminacji oraz w zakresie równego podziału dóbr i możliwości na poziomie światowym.

Systemy opieki zdrowotnej i społecznej powinny być z reguły dostępne dla każdego na jednakowych warunkach, bez dyskryminacji. Oznacza to, że należy wziąć pod uwagę konkretne przypadki osób niepełnosprawnych. Młodzi ludzie cierpiący na zaburzenia fizyczne i intelektualne żyją w gorszych warunkach socjalnych i ekonomicznych. Osoby korzystające z wózków inwalidzkich mają problemy z uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych. Inni młodzi niepełnosprawni mają utrudniony dostęp do Internetu, cierpią z powodu niewystarczającej infrastruktury ćwiczeń fizycznych i sportu; nie akceptuje się i nie wspiera ich samoobrony.

„Po prostu euro”

Celem projektu jest dokonanie oceny obecnej sytuacji oraz oferowanie szkoleń dotyczących korzystania z waluty euro ludziom z upośledzeniem umysłowym w 15 krajach UE, jak również promowanie informacji o walucie euro wśród upośledzonych umysłowo, ich rodzin i opiekunów.

W ramach projektu utworzona została łatwa do odczytania strona internetowa (wykorzystująca również języki znakowe) oraz edukacyjna kaseta wideo na temat waluty euro.

<http://www.fvo.nl/html/euro/irish/project.htm>

Istnieją dowody empiryczne, poparte badaniami opinii publicznej i badaniami naukowymi, że pomiędzy grupami młodych ludzi w Europie pojawiają się nowe nierówności społeczne i podziały kulturowe. Współczesna rzeczywistość charakteryzuje się z jednej strony coraz większą uniformizacją stylu życia młodzieży (muzyka, sposób ubierania się itp.), z drugiej zaś – rosnącą polaryzacją w zakresie możliwości, co tylko przyczynia się do wzrostu już istniejących napięć pomiędzy pokoleniami, płciami, grupami narodowościowymi i regionami o nierównym statusie ekonomicznym. W biedniejszych społeczeństwach Europy w szczególności procesy modernizacyjne są wybiórcze i korzysta z nich tylko niewielka grupa populacji młodzieżowej.

♦ **Niezależność wymaga dochodu, opieki społecznej i własnego miejsca zamieszkania**

Młodzi ludzie uważają, że brak środków finansowych jest najpoważniejszą przeszkodą w osiągnięciu integracji społecznej, dobrobytu i niezależności oraz opowiadają się za reformą systemu publicznej opieki społecznej, dzięki któremu wszyscy młodzi ludzie, bez względu na ich status społeczny czy pozycję na rynku pracy (łącznie z osobami, które nie uczą się i nie pracują) będą mogli uzyskać odpowiednie świadczenia na jednakowych zasadach. Usługi te muszą być łatwo dostępne, nawet w rejonach słabo zaludnionych. Młodzi ludzie powinni otrzymywać więcej informacji na temat ich praw do opieki socjalnej.

Na rynku mieszkalnictwa brak jest dostępnych ofert, które umożliwiłyby młodym ludziom wyprowadzenie się z domu rodzinnego i samodzielne mieszkanie lub założenie własnej rodziny. Kwestia ta była omawiana z zamiarem zlikwidowania luk w bezpieczeństwie społecznym, zwłaszcza ludzi młodych o „zerowym statusie”. Płatności transferowe i/lub minimalny dochód bez względu na status społeczny lub zawodowy uważane są przez młodych ludzi za jeden z warunków stopniowego uniezależnienia się.

„L'Etage” – pomoc młodym ludziom z problemami

Głównym celem programu jest objęcie opieką młodych ludzi mających szczególne trudności oraz pomaganie im w rozwijaniu i utrzymaniu godności osobistej. Za symboliczną cenę młodzi ludzie mogą otrzymać dwa posiłki dziennie. Ośrodek pomaga w znalezieniu zakwaterowania, można też korzystać z jego adresu wpisując go do własnych dokumentów (np. CV) lub starając się o ubezpieczenie zdrowotne.

Association Esperance, 19 quai des Bateliers, F-67000 STRASBOURG, tel. ++33 388 3570768

♦ **Promowanie zdrowia fizycznego i psychicznego oraz zapobieganie narkomanii**

Głównym wnioskiem płynącym z konsultacji jest stwierdzenie, że istnieje szerokie zapotrzebowanie na działania informacyjne i edukacyjne dotyczące profilaktyki zdrowotnej, zarówno jako części szkolnych programów nauczania, jak i w kontekście pracy młodzieży. Praca odgrywa znaczącą rolę jako element wspierający rozwój osobisty młodzieży. Równie cenne są programy edukacji rówieśniczej oraz współpraca młodych ludzi w ramach innych programów. Działania profilaktyczne powinny promować zdrowy tryb życia. Młodzi ludzie muszą być bardziej świadomi odpowiedzialności za własne zdrowie; dotyczy to np. nawyków żywieniowych.

„MAHIS – Szansa jest w Tobie”

Mahis jest fińskim programem współpracy wspierającym młodych ludzi w kierowaniu swym życiem oraz dostarczającym pomocy ze strony dorosłych oraz pozytywnej socjalizacji w grupach rówieśniczych. Celem projektu jest wzmocnienie u młodzieży poczucia własnej wartości i wiary w przyszłość. Mahis stanowi alternatywę dla narkomanii i dostarcza modeli radzenia sobie z naciskami społecznymi.

<http://www.nuortenakatemia.fi/>

Młodzi ludzie chcieliby otrzymywać więcej informacji na temat zagadnień związanych ze zdrowiem, rozwojem osobistym, prawami konsumenta i ochroną środowiska naturalnego. Informacje te powinny być propagowane w szkołach⁴⁴, podczas pracy młodzieży, w ośrodkach doradczych oraz

⁴⁴ W celu promowania lepszego stanu zdrowia młodzieży Komisja Europejska, Światowa Organizacja Zdrowia oraz Rada Europy wspólnie opracowują schemat „Europejskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie” (ENHPS). Sieć ta jest

w mediach. Dostęp do opieki zdrowotnej winien być bezpłatny i otwarty dla wszystkich na równych prawach. Za konieczne uważane jest utworzenie młodzieżowych ośrodków opieki zdrowotnej.

W publicznej polityce zdrowotnej należy w większym stopniu uwzględniać typowe dla młodzieży problemy zdrowotne. Jeżeli ma nastąpić rzeczywisty postęp, należy przeprowadzić w tej kwestii więcej badań naukowych, sporządzić więcej szczegółowych opracowań statystycznych oraz nadać sprawie rozgłos w mediach.

Na pierwszym miejscu wymienia się palenie tytoniu, nadmierne spożywanie alkoholu oraz nadużywanie legalnie dostępnych leków. Wciąż obserwuje się tendencję wzrostową w spożyciu nikotyny, alkoholu, słodczy i tłustej żywności przez młodzież. Problemem jest też znaczny procent samobójstw wśród europejskiej młodzieży.

Młodzi ludzie uważają, że narkomanię należy traktować jak chorobę, a nie jak przestępstwo. Według nich, istnieje zapotrzebowanie na szersze i bardziej skuteczne programy profilaktyki, realizowane za pośrednictwem grup rówieśniczych i ośrodków doradczych, z pomocą odpowiednich terapii i ułatwień reedukacyjnych. Za integralną część tych działań uważa się informacje przekazywane przez rodziców. Istnieją jednak pewne różnice w kwestii szczegółów polityki dotyczącej narkomanii. W niektórych krajach większość młodych ludzi opowiada się za bardziej restrykcyjnym podejściem do narkotyków, papierosów i alkoholu. W innych, młodzież popiera legalizację używania, produkcji i dystrybucji marihuany i jej pochodnych, jednocześnie opowiadając się za zakazem używania narkotyków twardych.

Jeśli chodzi o zdrowie psychiczne, istnieje zapotrzebowanie na działania profilaktyczne (zwłaszcza poradnictwo) i tworzenie placówek konsultacyjnych przeznaczonych specjalnie dla młodzieży. Należy również opracować pełniejsze statystyki dotyczące sytuacji młodych ludzi cierpiących na zaburzenia psychiczne.

„Penumbra” – wsparcie dla młodych osób upośledzonych umysłowo

Penumbra jest szkocką organizacją wolontariacką od 15 lat działającą na polu zdrowia psychicznego. Jej działalność ma na celu zachęcenie młodych ludzi do zdobywania umiejętności i pewności siebie oraz omawiania trudności, jakie napotykają w codziennym życiu. Promuje także rozwój poczucia własnej wartości. W ramach jej działalności organizowane są dzienne sesje różnych grup wsparcia (zaburzeń odżywiania, nadużywania alkoholu i narkotyków).

<http://www.penumbra.org.uk/youngpeople/youngpeoplecontent.html>

♦ *Większa otwartość na kwestie seksualne*

Młodzi ludzie postrzegają seksualność jako ważny aspekt ich dobrego samopoczucia i osobistej niezależności. Uważają także, że potrzebują więcej informacji na temat edukacji seksualnej, antykoncepcji, chorób przenoszonych drogą płciową, itp. Informacje te powinny być propagowane w szkołach, ale także w nieformalnych kontekstach edukacyjnych, np. w organizacjach młodzieżowych, klubach rozrywkowych i sportowych itp.

Nordycka Rezolucja na temat Zdrowia Seksualnego i Seksualnych Praw Nastolatków

„Nordycka Rezolucja” została opracowana przez Stowarzyszenie ds. Planowania Rodziny pięciu krajów nordyckich na podstawie Programu Działań Międzynarodowej Konferencji Narodów Zjed-

przykładem kampanii społecznej prowadzonej dzięki staraniom tych trzech organizacji w celu osiągnięcia wspólnego celu: promocji zdrowia.

noczonych dot. Populacji i Rozwoju, przyjętego w 1994 roku podczas szczytu w Kairze. Stanowi ona ważne narzędzie doradcze, dowodzące, że dostarczanie młodym ludziom szczegółowych informacji nie zachęci ich do podejmowania współżycia, ale wpłynie na to, że będą współżyć w sposób bezpieczny.

<http://mirror.ippf.org/cairo/issues/9906/nordic.htm>

Młodzi ludzie opowiadają się za równym dostępem wszystkich osób, bez względu na ich pochodzenie kulturowe, do informacji i poradnictwa, oraz do antykoncepcji i edukacji seksualnej. Opowiadają się także za legalizacją aborcji. Zwracają uwagę, że cięża nastolatek stanowią problem, który musi być rozwiązany.

Jednoznacznie potępiane są wszystkie formy wykorzystywania seksualnego, np. turystyka seksualna czy wykorzystywanie seksualne dzieci. Krytykowany jest także brak tolerancji dla pewnych orientacji seksualnych. Młodzi ludzie są za działaniami promującymi wiedzę o różnorodności seksualnej.

Edukacja seksualna odbywająca się w grupach rówieśniczych może pomóc w przypadku trudności z podejmowaniem tego tematu w rodzinie lub w przypadku osób, które mają opory w rozmawianiu na temat seksualności człowieka. Niezbędne są specjalne metody edukacyjne adresowane do dziewcząt z mniejszości narodowych i/lub środowisk niekorzystnych, ponieważ dla niektórych z nich macierzyństwo wciąż stanowi jedyny sposób integracji społecznej.

♦ ***Zagadnienia związane z rodziną i różnicami płciowymi wymagają więcej uwagi***

Młodzi ludzie uważają, że w kwestii równości płci w ostatnich latach dokonał się zaledwie minimalny postęp. Istnieje potrzeba promowania bardziej zrównoważonych relacji społecznych pomiędzy kobietami a mężczyznami oraz podnoszenia świadomości społecznej w kwestii stereotypów związanych z płciami oraz tradycyjnym definiowaniem ich ról. Młodzież jest zdania, że konieczna jest otwarta dyskusja nad tradycyjnymi rolami płci, szczególnie w aspekcie bezrobocia i usług publicznych (opieka nad dziećmi).

Mobilizowanie Młodych Kobiet na rzecz Równości w Europie

We wrześniu 1999 Europejskie Lobby Kobiety (EWL) rozpoczęło realizację projektu „Mobilizowanie Młodych Kobiet na rzecz Równości w Europie”. Ma on na celu wspieranie włączania problemów młodych kobiet do krajowych i europejskich strategii politycznych poprzez zwiększanie udziału młodych kobiet w działaniach zorganizowanych i procesach decyzyjnych.

<http://www.womenlobby.org>

Godzenie obowiązków rodzinnych z zawodowymi uważane jest za jedno z ważniejszych wyzwań przyszłości, co wiąże się np. z potrzebą zapewnienia urlopów wychowawczych i poprawy systemu opieki nad dziećmi. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na potrzeby dziewcząt i młodych kobiet, zwłaszcza te dotyczące ich zdrowia i bezpieczeństwa. Przemoc wobec kobiet jest wciąż częstym zjawiskiem, należy podjąć w tej kwestii działania prewencyjne. W pewnych sytuacjach stresowych młode kobiety bardziej niż chłopcy czy młodzi mężczyźni narażone są na niektóre choroby, takie jak bulimia czy anoreksja. Wielu młodych ludzi opowiada się za zapewnieniem większego wsparcia materialnego i moralnego rodzinom, także tym żyjącym w związkach nieformalnych i wychowującym dzieci.

♦ *Wyrażanie własnej kultury*

Młodzi ludzie podkreślają, że wszystkie formy działalności kulturalnej wywierają znaczący wpływ na ich dobre samopoczucie i rozwój osobisty. Sugerują także, że należy wprowadzić zmiany w programach nauczania, treściach kształcenia nieformalnego oraz polityce kulturalnej władz publicznych. Uznają oni młodzieżowe zajęcia kulturalne za ważny sposób rozwijania zdolności społecznych niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Club 15–29 – zajęcia artystyczne dla młodych ludzi w niekorzystnej sytuacji

Działający w Grecji „Club 15–29” skupia dziewczęta i chłopców, którzy nie należą do żadnej organizacji. Organizuje wiele programów rekreacyjnych dla młodzieży. Celem tej inicjatywy jest dotarcie do osób z odległych zakątków kraju lub osób niepełnosprawnych z zamiarem zlikwidowania nierówności kulturowej lub edukacyjnej oraz realizacja projektów artystycznych, np. teatralnych, z udziałem osób niewidomych lub niesłyszących.

<http://www.neagenia.gr/club1529b.html>

Młodzi ludzie są jednak przeciwni natłokowi i komercjalizacji informacji; oba te zjawiska są postrzegane jako zagrożenia dla kultury młodzieżowej. Młodzież jest świadoma tego, że stanowi cel działania sił komercyjnych, które usiłują wpłynąć na ich zachowania konsumenckie. Może to sprawić, że młodzi ludzie ulegną presji zarabiania pieniędzy już w młodym wieku, by sprostać wzorom i stereotypom tworzonym przez rynek.

W czasach, gdy podział na kulturę młodzieżową i kulturę ludzi dorosłych coraz bardziej zaciera się, pojawiają się nowe zróżnicowane prądy kulturowe. Uważa się, że w przyszłości nowe wzorce kulturowe będą mniej związane z wiekiem. Mimo to, umożliwianie młodym ludziom kształtowania i wyrażania swej własnej kultury wciąż pozostaje ważnym zadaniem.

♦ *Młodzi ludzie chcą czuć się bezpieczniej i wiedzieć więcej o środowisku*

Młodzi uważają, że bezpieczeństwo w mieście, zapobieganie wypadkom komunikacyjnym oraz bezpieczeństwo pracy to sprawy ważne. Istnieje więc potrzeba określenia wyższych standardów i lepszych mechanizmów regulacyjnych.

Młodzież interesuje się również sprawami dotyczącymi środowiska, które mają znaczący wpływ na warunki ich życia. Wielu młodych ludzi rozumie znaczenie czystości środowiska i chciałoby wiedzieć więcej na ten temat, jak również na temat praktycznych skutków procesu rozwoju ekonomicznego. Kwestie te obejmuje szósty program działań na rzecz środowiska⁴⁵, w ramach którego promuje się edukację dotyczącą ochrony środowiska oraz zwiększania wrażliwości społecznej na te zagadnienia. W praktyce zalecenia te realizuje się wprowadzając problematykę dotyczącą środowiska do programów nauczania oraz opracowując programy edukacyjne skłaniające ludzi do prowadzenia bardziej naturalnego trybu życia.

4.2. Propozycje wynikające z konsultacji

Na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym:

♦ **Materialne podstawy dobrobytu**

⁴⁵ COM(2001) 31 ostateczna z dnia 24.01.2001.

- zwiększenie wysiłków zmierzających do poprawy sytuacji mieszkaniowej;
 - zapewnienie odpowiedniej infrastruktury społeczno-kulturalnej wszystkim młodym ludziom, także tym pochodzącym ze środowisk o niskim poziomie dochodu oraz z terenów wiejskich.
- ◆ W zakresie polityki zdrowotnej i przeciwdziałania narkomanii:
- równy dostęp do opieki zdrowotnej;
 - ogólna poprawa świadczeń w ramach opieki zdrowotnej;
 - promowanie edukacji zdrowotnej (zawierającej zagadnienia konsumenckie);
 - popieranie programów informacyjnych i profilaktycznych;
 - usprawnienie komunikacji i kształtowania świadomości w mediach;
 - rówieśnicze grupy informacyjne i doradcze;
 - informacje przekazywane przez rodziców;
 - lepsze zaplecze leczenia narkomanii, tworzenie specjalnych ośrodków;
 - popieranie badań naukowych dotyczących zdrowia i badań statystycznych.
- ◆ Inne zagadnienia (zdrowie psychiczne, seksualność, rodzina, różnice płciowe, bezpieczeństwo osobiste):
- poprawa zakresu usług medycznych dotyczących zaburzeń psychicznych i chorób psychosomatycznych;
 - zapewnienie właściwego poradnictwa dla dzieci oraz tworzenie specjalnych poradni zdrowia psychicznego;
 - lepsze programy integracyjne dla młodych ludzi cierpiących na choroby psychiczne;
 - lepszy dostęp do informacji i poradnictwa z dziedziny życia seksualnego;
 - więcej wsparcia dla programów propagujących antykoncepcję i świadome planowanie rodziny;
 - poprawa i poszerzenie zakresu zaplecza terapeutycznego dla ofiar molestowania seksualnego i przemocy;
 - więcej wsparcia materialnego i organizacyjnego dla rodzin, szczególnie w kwestii dostępnych po przystępnych cenach usług opieki nad dziećmi;

- równy i bezpłatny dostęp do poradnictwa medycznego związanego z życiem seksualnym i rodzicielstwem dla wszystkich kobiet;
- bardziej rygorystyczne kryteria i wdrażanie zasad bezpieczeństwa w miejscu pracy;
- specjalistyczne zaplecze szkoleniowe dla młodych kierowców;
- atrakcyjne publiczne usługi transportowe, nawet w nietypowych godzinach;
- podnoszenie wrażliwości społecznej na kwestie środowiska, wspieranie edukacji dotyczącej środowiska w kształceniu formalnym i nieformalnym.

Na szczeblu europejskim:

Unia Europejska wdraża dwa główne kierunki działań: określenie standardów oraz uwzględnienie w strategiach politycznych i programach potrzeb i problemów młodych ludzi.

♦ Przyjmując, że Unia Europejska jest w stanie określić pewne standardy, zaproponowano cztery ich grupy:

- standardy dotyczące zakresu świadczeń społecznych dla wszystkich młodych ludzi, wolne od dyskryminacji i oparte na zasadzie sprawiedliwości międzypokoleniowej;
- standardy dotyczące opieki zdrowotnej dla wszystkich młodych ludzi, wolne od dyskryminacji, kładące nacisk na profilaktykę oraz tak elastyczne, aby mogły uwzględniać specjalne potrzeby niektórych grup młodych ludzi;
- standardy polityki europejskiej dotyczącej nadużywania zakazanych substancji, uwzględniające rzeczywistą sytuację w tej dziedzinie i obejmujące wszystkie substancje dostępne legalnie i nielegalnie oraz traktujące uzależnienie od narkotyków jako chorobę, nie jako przestępstwo;
- europejskie standardy ułatwienia opieki nad dziećmi i urlopów wychowawczych jako metoda promowania polityki równości płci i zapewniania wsparcia instytucji rodziny.

♦ Opracowując europejską politykę i programy działań Unia Europejska zamierza zwracać większą uwagę na problemy i potrzeby młodych ludzi:

- Niezbędne są dalsze europejskie inicjatywy dotyczące informacji młodzieżowej, szczególnie w dziedzinach, które wspierają młodych ludzi w uzyskiwaniu statusu niezależnych obywateli.
- Polityka europejska musi zmierzać do ochrony istniejącej w Europie różnorodności kultur i stylów życia.
- Lepszy dostęp do programów LEONARDO, SOCRATES i MŁODZIEŻ dla żyjących w niekorzystnych warunkach i niepełnosprawnych młodych ludzi, większe wsparcie wydarzeń kulturalnych dostępnych dla osób niedowidzących lub niedosłyszących.
- Konieczne jest opracowanie danych o chorobach obywateli UE z uwzględnieniem płci.

5. EUROPA OPARTA NA WARTOŚCIACH

5.1. Analiza wyników

Dla młodych ludzi w wieku 15–25 lat Europa ma wiele twarzy: istna Wieża Babel, maszynka biurokratyczna i monetarna, a zarazem obszar konfrontacji i wymiany doświadczeń oraz wzorcowy przykład systemu opartego na wartościach demokratycznych.

♦ *Europa a świat*

Zarówno pojedynczo, jak i zbiorowo, młodzi ludzie odrzucają wizję Europy jako jedynie strefy wolnego handlu, konkurującej z Ameryką Północną czy Azją Południowo-Wschodnią. Celem istnienia Wspólnoty nie jest stworzenie „fortecy Europa” opartej na doświadczeniach z przeszłości: dominacja Europy na innych kontynentach w pewnych okresach historycznych nie może być wykorzystywana jako uzasadnienie obecnej polityki europejskiej. Wręcz przeciwnie, Europa musi dowieść, że jest otwarta na resztę świata i ma ambicję być obszarem różnorodności kultur, tolerancji i wzajemnej wymiany.

Jasne jest również, że dla młodych ludzi Europa oznacza coś więcej niż tylko Unię Europejską. Młodzi ludzie popierają proces rozszerzenia, nawet mając świadomość, że przystąpienie do UE krajów kandydujących oraz droga tych byłych państw reżimu komunistycznego ku demokracji i od gospodarki planowej do rynkowej spowoduje, że sytuacja młodzieży żyjącej w tych krajach stanie się niepewna.

♦ *Europa, przykład poszanowania wartości*

Młodzi ludzie i organizacje młodzieżowe opowiadają się za ideałem Europy opartej na pokoju, dobrobycie i demokracji. Faktem jest, że deklaracja poparcia dla praw i swobód jest obecnie dużo bardziej potrzebna niż promowanie idei Europy ekonomicznej. Młodzi ludzie nie są obojętni na ideę jedności w różnorodności.

Kwestia zwalczania dyskryminacji przewija się podczas wszystkich debat. Wartościami cieszącymi się niesłabnącym poparciem są solidarność, równość i wielokulturowość. Znajdują się one w sercu integracji europejskiej, ale także współpracy z resztą świata. Wszyscy uczestnicy dyskusji opowiedzieli się za utworzeniem wspólnej polityki europejskiej mającej na celu ochronę uniwersalnych praw podstawowych.

Młodzi ludzie domagają się bezwzględnego przestrzegania zapisów Traktatu Amsterdamskiego (Artykuł 13) dotyczących zwalczania zjawiska dyskryminacji; tym samym instytucje europejskie zdobyły przyzwolenie na podjęcie wszelkich możliwych działań mających na celu zwalczanie przypadków dyskryminacji na tle seksualnym, rasowym, narodowościowym, wyznaniowym czy związanym z niepełnosprawnością, wiekiem lub orientacją seksualną. Treść tego artykułu została sformalizowana w postaci planu działań związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji, którego głównym celem jest mobilizowanie ludzi do zmiany poglądów i sposobów działania. Starania te należy kontynuować.

Młodzi ludzie obawiają się pewnych następstw globalizacji, które mogą doprowadzić do powstania lub zwiększenia nierówności między narodami i regionami świata. Szczególną troskę przejawiają w kwestii handlu żywym towarem, który jest międzynarodowym skutkiem narastającej biedy.

Utworzenie w Portugalii funduszu solidarności „Karty Młodzieżowe dla Timoru”

Inicjatywa ta opiera się na tworzeniu poczucia solidarności z innymi przy użyciu jednego z najpopularniejszych produktów – tj. karty. Istnieją dwa rodzaje Karty Młodzieżowej: standardowa kosztuje 6 euro, a „MegaCartao Jovem” kosztuje 12 euro. Od 1 czerwca 1999 z każdej sprzedanej karty standardowej 0,50 euro przekazywane jest na rzecz projektu realizowanego w Timorze Wschodnim; z każdej sprzedanej „Mega Karty” na ten cel przekazuje się 1 euro.

<http://www.timorlorosac.fdti.pt/campanhas/cartaojovem.htm>

♦ *Przeciwdziałanie zjawiskom rasizmu i ksenofobii*

Istnieją dwa aspekty tego problemu: zapobieganie oraz zdecydowane potępienie (zero tolerancji) wszelkich zachowań skrajnych.

Ogólnie mówiąc, młodzi ludzie są otwarci na innych, wrażliwi na problem rasizmu oraz zdecydowani na podjęcie właściwych działań w tych kwestiach. Jednocześnie czują się podatni na techniki manipulacyjne.

Strategie polityczne muszą więc opierać się na następujących zasadach:

- Edukacja, zatrudnienie i integracja społeczna są najważniejszymi warunkami zapobiegającymi pojawieniu się rasizmu i ksenofobii.
- Uczestnictwo młodych ludzi, zwłaszcza w realizacji projektów lokalnych i dotyczących mniejszości, a także nieformalne kształcenie i edukacja to metody godne polecenia.
- Zwiększeniu wiedzy młodych ludzi, zwłaszcza w tej dziedzinie, najlepiej służą kampanie informacyjne opracowane i realizowane przez samą młodzież.
- Tworzenie sieci informacyjnych i rozwój nowych kanałów komunikacyjnych stanowi dobrą podstawę przyszłych działań.

Wszyscy są różni wszyscy są równi

Jest to kampania przeciwko rasizmowi i nietolerancji, zorganizowana przez Radę Europy w 1996 roku. Dostarczyła ona znakomitych środków i motywacji do prowadzenia edukacji rówieśniczej w zakresie alienacji społecznej. Mimo krótkiego czasu trwania, w ramach kampanii opracowano cenne materiały edukacyjne, które są wciąż wykorzystywane przez europejskie organizacje młodzieżowe.

<http://www.ecri.coe.int/>

Europejska Organizacja Edukacji Rówieśniczej (EPTO)

Jest to europejska sieć młodych szkoleniowców realizujących działania mające na celu zwalczanie rasizmu i ksenofobii. Jej celem jest dostarczenie młodym ludziom, a zwłaszcza liderom ruchów młodzieżowych, narzędzi edukacyjnych niezbędnych do prowadzenia warsztatów na rzecz poszanowania różnorodności kulturowej. Sieć działa w 10 krajach europejskich.

<http://www.ceji.org/new/epto/frameset2.html>

♦ *Europa, w której młodzi ludzie chcą uczestniczyć*

Młodzi ludzie i ich przedstawiciele chcieliby żyć w Europie, która zwraca uwagę na ich troski i potrzeby i w której nie ma miejsca na alienację czy napiętnowanie. Postrzegają oni Europę jako obszar

bez granic dla nauki, podróżowania, pracy i życia codziennego. Chcą także, by Europa stanowiła przykład systemu, w którym przestrzega się prawa w kwestii ochrony środowiska, chroni się dziedzictwo narodowe, zwalcza się wszelkie przejawy ekstremizmu, umacnia się prawa społeczne i równe możliwości dla każdego itp.

Europa pozostaje wciąż dziełem niedokończonym, wciąż trwa postęp polityczny na najwyższym szczeblu, rozwijają się też inicjatywy lokalne. Niektórzy dyskutanci wskazywali na pewne wady, np. niespójność czy złożoność procedur; inni wyrażali nadzieję. Jednak wszyscy zgodnie zadeklarowali chęć uczestniczenia w integracji europejskiej poprzez publiczne wyrażanie własnych opinii na tematy, które ich interesują lub dotyczą, nie tylko jako młodych ludzi, ale także jako obywateli. Należy przy tym pamiętać, że samo słuchanie ich głosu nie wystarczy.

Stowarzyszenia, które ze względu na charakter swej działalności kontaktują się z instytucjami Wspólnoty (np. w sprawach składania wniosków o granty lub zgłaszania projektów do programów itp.), często krytykują złożoność obowiązujących struktur i procedur. Mając na uwadze bardziej globalną sieć wsparcia dla polityki w sprawach młodzieży, Europejskie Forum Młodzieży zaproponowało utworzenie agencji.

InfoMobil – Praktyczne informacje o krajach europejskich

InfoMobil jest usługą internetową dostarczaną przez ERYICA - Młodzieżową Sieć Informacyjną. Zawiera ona informacje związane z nauką, pracą, szkoleniem, mieszkaniem, kulturą i sportem, czasem wolnym, zdrowiem, młodzieżowymi usługami informacyjnymi, świadczeniami społecznymi, transportem itp. Obejmuje ona 20 krajów.

<http://www.eryica.org/infomobil/>

Dystans pomiędzy młodszymi pokoleniami a Europą wydaje się tak duży, że naukowcy ostrzegają przed pojawieniem się poglądu, jakoby współcześni młodzi ludzie byli „pierwszymi prawdziwymi Europejczykami”. Wielu młodych ludzi jest głęboko zakorzenionych w swych środowiskach lokalnych i mocno popiera poglądy narodowe. Droga do ugruntowania świadomości europejskiej i promowania aktywnych postaw obywatelskich jest długa i wymaga dużej cierpliwości.

Europa w praktyce – współpraca z „Euregio Meuse-Rhine” i siecią EFI – Euro-regionalnym młodzieżowym stowarzyszeniem informacyjno-rekreacyjnym.

Euregio to wielojęzyczny i wielokulturowy region znajdujący się na terytorium trzech krajów - Belgii, Niemiec i Holandii – i łączący miasta Liège, Maastricht i Akwizgran. Jego istnienie opiera się za założeniu, że każdy musi uczestniczyć w budowaniu wspólnej Europy. Oznacza to, że młodym ludziom należy umożliwić wzajemne poznawanie obszarów sąsiednich i ludzi ich zamieszkujących. EFI organizuje seminaria i inne fora dyskusyjne dla dzieci, młodzieży i kadry sektora społeczno-educacyjnego, jak również warsztaty i inne działania twórcze promujące wśród młodych ludzi udział w życiu społecznym.

http://www.efi-aachen.de/f/frames_f.htm

Świadomi tego, że coraz więcej decyzji zapada na szczeblu europejskim, młodzi ludzie chcą w tym procesie uczestniczyć. Apelują oni o nowe inicjatywy młodzieżowe i sprawniejszą koordynację krajowej polityki ds. młodzieży oraz chcą być postrzegani nie jako problem, ale jako czynnik niezbędny przy rozwiązywaniu problemów dotyczących polityki w zakresie młodzieży.

♦ Mobilność – główna zaleta integracji europejskiej

W konsultacjach zwrócono uwagę na dwa zagadnienia:

- Po pierwsze: zjawiskiem pozytywnym jest zwiększanie się mobilności. Powszechnie uznaje się jej wartość. Bez względu na to, czy zachodzi ona pomiędzy krajami, czy pomiędzy terenami wiejskimi a miejskimi, czy dotyczy milionów europejskich studentów, czy młodych ludzi odbywających szkolenie, czy obejmuje młodzież niepełnosprawną, z mniejszości narodowych lub środowisk niekorzystnych, mobilność zwiększa dostęp do świata oraz wzbogaca nasze doświadczenia;
- Po drugie: istnieją też mniej pozytywne strony. Występuje wiele barier spowodowanych brakiem informacji na wszystkich szczeblach, postawami psychologicznymi (stereotypami), pewnymi procedurami (np. udzielaniem wiz), brakiem równości kwalifikacji i uznawania doświadczeń oraz brakiem znajomości języków. W związku z tym, mobilność ogranicza się do niewielkiej grupy młodych ludzi.

W tej sytuacji konieczna jest zmiana układu – wyjątek musi stać się zasadą: mobilność musi stać się integralną częścią procesu edukacyjnego już od najmłodszych lat. Należy umożliwić udział w programach współpracy wszystkim młodym ludziom bez względu na ich pochodzenie geograficzne czy społeczno-ekonomiczne.

W tym celu niezbędne są zwiększone nakłady finansowe, do współpracy należy pozyskiwać coraz to nowych partnerów, a także określić kryteria jakości. Pomimo że programy wspólnotowe umożliwiają zdobywanie doświadczeń dzięki mobilności, ze względu na ograniczone możliwości finansowe nie mogą one być jedynymi inicjatywami promującymi mobilność młodych ludzi. Konieczne jest również usprawnienie koordynacji poszczególnych szczebli procesu decyzyjnego.

♦ *Wolontariat – odpowiedź na potrzeby młodych ludzi*

Młodzi ludzie postrzegają wolontariat, tj. nieodpłatną pracę, jako sposób zdobywania umiejętności i doświadczeń, które będą mogli rozwijać w swym życiu zawodowym. Jednocześnie są oni zdania, że wolontariat nie stanowi alternatywy dla pracy płatnej.

Tendencja ta odzwierciedla pewne zmiany, jakie zachodzą w społeczeństwie. Wolontariat dostarcza młodym ludziom możliwości socjalizacyjnych, podczas gdy społeczeństwo również odnosi korzyści z tej niezarobkowej działalności, na którą zapotrzebowanie w ostatnich latach znacznie wzrosło. Mówi się o ustaleniu docelowo 30% uczestnictwa młodych w działaniach wolontariatu. W niektórych krajach wolontariat jako uczestnictwo w życiu społecznym zyskuje na popularności w wyniku zlikwidowania obowiązku odbycia służby wojskowej.

Warto wspomnieć, że wolontariat jest zarówno formą udziału w życiu społecznym, jak i doświadczeniem edukacyjnym. Stanowi on czynnik integracji społecznej oraz bardzo skuteczny sposób zwalczania uprzedzeń. Ma charakter uniwersalny i musi pozostać dostępny dla każdego. Jest on więc wzorową odpowiedzią na oczekiwania zgłoszone w trakcie konsultacji poprzedzających publikację Białej Księgi.

Wolontariat może być realizowany na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim. W tym ostatnim przypadku stanowi on ważny element tworzenia wspólnej tożsamości europejskiej i powinien być wykorzystany jako skuteczne narzędzie integracji społecznej w momencie wstąpienia nowych krajów do UE.

Znaczenie popularyzacji wolontariatu podkreśla się we wszystkich działaniach prowadzonych w tym zakresie przez Radę Europy⁴⁶, jako część narodowych systemów służby cywilnej, przez Radę Ministrów UE (temat ten jest obecnie przedmiotem szerokich debat), w ramach programu MŁODZIEŻ oraz pod patronatem Narodów Zjednoczonych⁴⁷.

Rok wolontariatu społecznego i ekologicznego

W Niemczech prawo federalne dotyczące Roku Wolontariatu Społecznego (Freiwilliges Soziales Jahr – FSJ) umożliwia młodym ludziom w wieku 16–27 lat wykonywanie pełnego zakresu działań w placówkach opieki społecznej lub edukacyjnych przez 6–12 miesięcy. W 1993 roku przepisy poszerzono o zapisy dotyczące Roku Wolontariatu Ekologicznego (Freiwilliges Oekologisches Jahr – FOJ). Prawo umożliwia młodym wolontariuszom otrzymywanie świadczeń (np. zasiłków rodzinnych, dodatkowych punktów na rzecz zaliczeń akademickich) przez okres trwania wolontariatu oraz zobowiązuje organizacje przyjmujące do płacenia za nich składki na ubezpieczenia społeczne. Przepisy prawne kładą szczególny nacisk na edukacyjny wymiar roku wolontariatu oraz określają minimalne standardy świadczeń dla wolontariuszy.

[http:// www.ijgd.de](http://www.ijgd.de)

5.2. Propozycje wynikające z konsultacji

Relacje z resztą świata

Na szczeblu europejskim:

Z konsultacji, szczególnie z młodymi ludźmi, wyniknęły następujące propozycje:

- ◆ Zapewnić, by wszyscy ludzie mieli takie same możliwości opieki społecznej i rozwoju:
 - zredukować zadłużenie krajów trzeciego świata (pod warunkiem poszanowania przez nie praw człowieka i zasad demokracji);
 - zastosować się do apelu Narodów Zjednoczonych i przeznaczać 0,6% produktu krajowego brutto na publiczne fundusze pomocowe wspierające rozwój biedniejszych krajów;
 - opracować sposoby dostarczania skutecznej pomocy krajom południowym.
- Wspierać politykę dotyczącą młodzieży w krajach rozwijających się oraz nadać programom współpracy „wymiar młodzieżowy”.
- Powołać instytucję, której celem byłoby zapobieganie konfliktom w Europie i w jej bezpośrednim sąsiedztwie.
- Wdrożyć programy mające na celu zapobieganie konfliktom w Europie i na świecie, uwzględniające znaczenie kontaktów młodzieżowych i wymiany doświadczeń dla utrzymania pokoju.

⁴⁶ zob. Europejska rezolucja dot. młodych wolontariuszy zaangażowanych w kształtowanie polityki w sprawach młodzieży.

⁴⁷ zob. 2001 – Międzynarodowy Rok Wolontariatu.

Ogólna polityka dotycząca młodzieży, a w szczególności programy wymiany, mają realny wpływ na współpracę międzynarodową.

Migracja

Na szczeblu europejskim:

- Ustanowić programy pomocowe dla krajów o wysokim wskaźniku emigracji. Należy zapewnić im pomoc ekonomiczną i możliwości zatrudnienia w ich własnym regionie.
- Zwracać większą uwagę na uchodźców i azylantów zaraz po ich przybyciu do Europy oraz promować inicjatywy celowe.
- Udostępnić programy wspólnotowe młodym ludziom z krajów trzecich (wymiana informacji, usuwanie barier językowych i administracyjnych).

Ochrona wartości podstawowych i poszanowanie praw człowieka

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- Zmienić prawo krajowe tak, aby przyznać parom homoseksualnym takie same prawa, jakie mają pary heteroseksualne, łącznie z prawem zawierania małżeństw i adopcji dzieci.
- Do programów nauczania należy wprowadzić zagadnienia związane z życiem społecznym i różnymi stylami życia. Należy także wprowadzić edukację seksualną omawiającą wszystkie rodzaje praktyk seksualnych.
- Promować szeroko zakrojone i obowiązkowe kursy na temat praw człowieka oraz „edukację światową”.
- Opracować specjalne kursy dla nauczycieli, pracowników służby cywilnej i policjantów.

Na szczeblu europejskim

- Włączyć do Traktatów europejskie podstawowe prawa obywatelskie na podstawie Karty podpisanej w Nicei w grudniu 2000 i uwzględniającej Konwencję Praw Człowieka. Uczestniczący w konsultacjach młodzi ludzie uważają, że Unia Europejska także powinna podpisać tę konwencję. Te podstawowe prawa muszą obejmować również emigrantów i uchodźców.
- Należy powołać europejskiego rzecznika praw obywatelskich, stojącego na straży przestrzegania przepisów przeciwdziałających dyskryminacji.

Zwalczanie rasizmu i ksenofobii

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- Uczynić to zagadnienie priorytetem krajowych działań związanych z młodzieżą.

- Promować i wspierać działania i projekty lokalne promujące solidarność i odpowiedzialność. Tak też należy kierować działalnością organizacji młodzieżowych.
- Zgodnie z deklaracją Rady ds. Młodzieży z maja 2001 roku, niezbędna jest współpraca nad projektem przepisów prawnych dotyczących publikowania i rozpowszechniania treści rasistowskich lub ksenofobicznych, np. za pośrednictwem Internetu.
- Promować współpracę z sektorem prywatnym oraz propagować korzyści współistnienia kultur.
- Edukacja i szkolenie powinny skupiać się na przeciwdziałaniu rasizmowi i ksenofobii: należy organizować kursy językowe dla mniejszości narodowych i imigrantów z uwzględnieniem nauczania w ich ojczystym języku; podkreślać znaczenie różnorodności kulturowej w kształceniu nauczycieli; zapewnić udział emigrantów i mniejszości narodowych w systemach edukacyjnych.

Na szczeblu europejskim

- Włączyć ten temat do porządku dziennego posiedzeń ministerialnych.
- Włączyć inicjatywy młodzieżowe do planów działań zwalczających zjawisko dyskryminacji, przyjętych przez UE w 2001 roku.
- Uczynić kwestie przeciwdziałania rasizmowi i ksenofobii tematem priorytetowym programów wspólnotowych i działań dotyczących młodych ludzi, łącznie z Funduszem Socjalnym.
- W ramach programu MŁODZIEŻ utworzyć platformę internetową promującą zwalczanie rasizmu i ksenofobii;
- Umocnić współpracę z Europejskim Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii (działającym w Wiedniu) oraz wspierać inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego w tej dziedzinie;
- Programy wspólnotowe powinny w szczególny sposób obejmować młodych ludzi z mniejszości narodowych i drugiego lub trzeciego pokolenia imigrantów;
- Zorganizować otwartą debatę na temat niekonsekwencji politycznej pomiędzy strategią imigracyjną UE a zamiarem zwalczania rasizmu;
- Wzmocnić wysiłki zmierzające do określenia obywatelstwa europejskiego oraz tożsamości europejskiej;
- Ujednolicić prawa uchodźców i imigrantów oraz polepszyć ich status w całej Europie.

Na wszystkich szczeblach

- Zachęcać polityków wszystkich szczebli do promowania projektów lokalnych oraz nawiązywania bliższej współpracy z młodzieżą.
- Administracja i instytucje publiczne powinny odzwierciedlać zróżnicowanie społeczeństwa, mniejszości powinny być w tych strukturach odpowiednio reprezentowane.

- Ułatwić dostęp do inicjatyw i projektów informacyjnych, komunikacyjnych i pomocowych, szczególnie na szczeblu lokalnym, ale także w firmach prywatnych, świecie pracy oraz w ramach inicjatyw kulturalnych i artystycznych.
- Na wszystkich szczeblach wspierać tworzenie sieci oraz organizować konsultacje z wszystkimi uczestnikami.

Instytucje europejskie i polityka dotycząca młodzieży

Na szczeblu europejskim

- Umocnić istniejące strategie i działania wspólnotowe oraz zachęcić Kraje Członkowskie do promowania polityki dotyczącej młodzieży.
- Umocnić mechanizmy współpracy pomiędzy Krajami Członkowskimi a instytucjami europejskimi oraz publikować raporty z najbardziej skutecznych działań z myślą o młodzieży.
- Opracować przegląd strategii politycznych dotyczących młodych ludzi.
- Organizować konsultacje z młodzieżą na temat nowych inicjatyw, które mogą dotyczyć jej bezpośrednio lub pośrednio, np. korzystając z portali internetowych utworzonych specjalnie w tym celu na szczeblu europejskim.
- Wspierając działania Komisji, Rada Ministrów ds. Młodzieży musi zintensyfikować swą pracę, a Grupa Robocza Rady ds. Młodzieży musi wciąż uczestniczyć w planowaniu decyzji. Działając wspólnie instytucje te muszą stworzyć korzystną atmosferę dla młodszych pokoleń.
- Opracować narzędzia monitoringowe na podstawie ścisłej współpracy pomiędzy UE a Radą Europy oraz zorganizować systematyczny dialog z Radą mający na celu podjęcie wspólnych działań.

Mobilność

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- Wdrożyć plan działań⁴⁸ oraz zalecenia dotyczące mobilności⁴⁹ i w ten sposób zapewnić młodym ludziom uczestniczącym w programach mobilności swobodne poruszanie się oraz dostęp do takich samych przywilejów, jakie ma ludność miejscowa: zniżki na komunikację publiczną, pomoc w znalezieniu zakwaterowania, dostęp do opieki zdrowotnej itp.
- Poszerzyć dwustronne programy wymiany, które stanowią podstawę współpracy w tej dziedzinie. Wymiana dwustronna uzupełnia projekty wymiany wielostronnej realizowane w ramach programu MŁODZIEŻ.

⁴⁸ Rezolucja Rady Europejskiej i przedstawicieli rządów Krajów Członkowskich przyjęta na posiedzeniu Rady 14 grudnia 2000 dotyczącym planu działań związanych z mobilnością – 2000/C371/03-, opublikowana w OJ C 371/4 z dn. 23.12.2000.

⁴⁹ Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady (10.07.2001) dotyczące mobilności w granicach Wspólnoty dla studentów, osób odbywających szkolenia, młodych wolontariuszy, nauczycieli i szkoleniowców, w OJL 215/30, 9.08.2001.

- Ze względu na to, że mobilność na szczeblu lokalnym często stanowi najlepszą zachętę do mobilności międzynarodowej, należy wspierać działania osób na poszczególnych szczeblach poprzez:
 - zwiększanie mobilności pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi;
 - tworzenie „spółek mobilności” obejmujących władze lokalne, partnerów społecznych oraz przedstawicieli sektora prywatnego i organizacji pozarządowych.
- Wspierać szkolenia (szczególnie językowe) dla pracowników uczelni, stowarzyszeń i placówek administracyjnych zajmujących się organizowaniem wymiany. Postęp w dziedzinie mobilności zależy w dużym stopniu od udzielanego im wsparcia i właściwego wykorzystania doświadczeń. Należy również zwiększyć mobilność nauczycieli. Na przykład, wszyscy nauczyciele języków obcych powinni mieć do 2006 roku możliwość skorzystania z programu mobilności.
- Poprawić jakość projektów mobilności oraz podjąć wszelkie możliwe działania w celu zapewnienia, że młodzi ludzie uczestniczący w programach mobilności zachowają swą niezależność (jakość informacji, nadzór, przygotowanie językowe i kulturowe, wsparcie finansowe).
- Nadać wymiar europejski i wielokulturowy edukacji i szkoleniom adresowanym do wszystkich młodych ludzi, zarówno w trybie formalnym, jak i nieformalnym. Ułatwi to mobilność.
- Uwzględnić opinie młodych ludzi przy opracowywaniu polityki transportowej.

Na szczeblu europejskim

- Wdrożyć mechanizmy monitoringowe opisane w planie działań oraz zaleceniach dotyczących mobilności.
- Poszerzyć reprezentację młodych ludzi uczestniczących w programach, w szczególności:
 - nadać priorytet osobom, dla których mobilność stanowi trudność ze względów społecznych;
 - promować mobilność wśród młodych ludzi odbywających szkolenia oraz młodych pracowników;
 - propagować wśród młodych ludzi ideę mobilności już od wczesnego dzieciństwa;
 - zwiększyć wsparcie finansowe.
- Zorganizować debatę na temat mobilności dla niepełnosprawnych młodych ludzi.
- Opracować praktyczne działania mające na celu wsparcie młodych ludzi przed wyjazdem i po powrocie.
 - Uprościć procedury administracyjne, np. udzielanie wiz młodym ludziom z krajów trzecich. Na szczeblu europejskim brak „paszportu mobilności” jest często przeszkodą w przemieszczaniu się.
 - W całej Europie wprowadzić do powszechnego użytku „Karty Młodzieżowe” gwarantujące zniżki dla młodzieży, większy zakres usług dostępnych dzięki karcie i informacji o nich.
 - Położyć większy nacisk na przygotowanie językowe.

- Zapewnić usługi informacyjne dotyczące mobilności, które będą celowe, dostosowane do potrzeb młodych ludzi, zrozumiałe i łatwo dostępne, i z których będzie można skutecznie korzystać w związku z inicjatywami już realizowanymi w dziedzinie mobilności.
- Oficjalnie uznać doświadczenia formalne i nieformalne zdobyte dzięki udziałowi w programach mobilności.

Wolontariat

Na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym

- W ciągu najbliższych 10 lat zwiększyć zakres wolontariatu wśród młodych ludzi na wszystkich szczeblach (lokalnym, regionalnym i europejskim).
- W każdym Kraju Członkowskim utworzyć pewne formy wolontariatu, zorganizować odpowiednie struktury, zwiększyć liczbę placówek przyjmujących oraz zapewnić wsparcie finansowe. Znaczącą rolę powinny odegrać tu gminy, regiony oraz stowarzyszenia i organizacje młodzieżowe. Młodzi ludzie powinni mieć możliwość wymiany doświadczeń oraz uczestniczenia w planowaniu i wdrażaniu wolontariatu.
- Opracować narodowe listy warunków uczestnictwa młodzieży w wolontariacie, być może jako część ogólnych przepisów. Warunki te powinny określać prawa i zakres odpowiedzialności młodych wolontariuszy, wspierać rozwój wolontariatu oraz gwarantować młodym ludziom świadczenia społeczne.
- Niezwłocznie wdrożyć zalecenia oraz plan działań dotyczące mobilności (patrz poniżej).
- Uświadamiać pracodawcom, jakie kwalifikacje daje praca w formie wolontariatu (inicjatywy, rozwój pewności siebie, zdobywanie zdolności pracy zespołowej itp.).
- Sprzyjać udziałowi młodych ludzi w promowaniu i planowaniu wolontariatu.

Na szczeblu europejskim

- Monitorować lokalne, regionalne i europejskie strategie dotyczące wolontariatu pod względem jakościowym i ilościowym. Należy opracować wskaźniki umożliwiające dokonywanie porównań, wymianę doświadczeń oraz określanie przyszłych tendencji.
- Na świecie działa wiele organizacji wolontariackich, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Ich działalność nie jest zazwyczaj łatwo dostępna dla młodych ludzi. Komisja Europejska może podjąć zadanie negocjowania z tymi organizacjami i zachęcać je do otwarcia się na młodych ludzi.
- Zwiększyć dostęp młodych ludzi z trudnych środowisk i osób niepełnosprawnych do programu Wolontariat Europejski.
- Uznać wolontariat i nadać mu status nieformalnego doświadczenia edukacyjnego.

6. WKŁAD W BIAŁĄ KSIĘGĘ

(a) Z witryny internetowej Komisji Europejskiej

<http://europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/index.html> pobrać można następujące dokumenty:

- *Białą Księgę dotyczącą Europejskiej Polityki wobec Młodzieży, Narodowe Konsultacje dotyczące Młodzieży, maj – lipiec 2000.*
 - raport podsumowujący, druga wersja [DE, FR];
 - przegląd, 27.09.2000;
 - raporty narodowe i witryny internetowe konferencji krajowych.
- *Europejski Zjazd Młodzieży w Paryżu, 5–7 października 2000. Zalecenia 450 młodych delegatów [EN, DE].*
- *Raport z otwartej debaty na temat polityki wobec młodzieży zorganizowanej przez Komitet Ekonomiczny i Społeczny w Brukseli w dniu 20 lutego 2001.*
- *Spotkanie na temat sytuacji młodych ludzi w Europie. Raport z konferencji, która odbyła się 16–17 marca 2001 w Folkets Hus w Umeå w Szwecji.*
- *Białą Księgę Komisji Europejskiej dotyczącą konsultacji z młodzieżą: Raport z konsultacji badawczych, przedstawiony w Umeå 16–17 marca 2001.*
- *Dokument niemieckich władz federalnych.*
- *Eurobarometr 55.1 dotyczący młodych ludzi w Europie w 2001 roku.*

(b) Z witryny internetowej Parlamentu Europejskiego

http://www.europa.eu.int/hearings/20010424/cult/minutes_en.pdf pobrać można następujące dokumenty:

- *Parlament Europejski, Dyrektorat Generalny ds. Badań, Streszczenie otwartej debaty na temat młodzieży, 24 kwietnia 2001, Bruksela, IV/WIP/2001/04/0094.*

(c) Z witryny internetowej Komitetu Ekonomicznego i Społecznego

http://www.ces.eu.int/pages/avis/11_00/en/CES1418-2000_AC_EN.doc pobrać można następujące dokumenty:

- *Opinie Komitetu Ekonomicznego i Społecznego na temat Białej Księgi: Polityka wobec młodzieży (własna inicjatywa), przyjęte 29 listopada 2000, CES 1418/2000 [ES, DA, DE, EL, FR, IT, NL, PT, FI, SV].*

(d) Z witryny internetowej Europejskiego Forum Młodzieży

<http://www.youthforum.org/start/whitepaper/whitepaper.htm> pobrać można następujące dokumenty:

- *Wkład organizacji społeczeństwa obywatelskiego w konsultacje Komisji Europejskiej poprzedzające publikację Białej Księgi dotyczącej polityki wobec Młodzieży, III wydanie,*

Otwarta debata w Europejskim Komitecie Ekonomicznym i Społecznym, w Brukseli, 20 lutego 2001.

- *Strategię i główne cele polityki Unii Europejskiej wobec młodzieży, wkład Europejskiego Forum Młodzieży do Białej Księgi Komisji Europejskiej dotyczącej polityki wobec młodzieży, przyjęte przez Radę Członków w Brukseli, 6–7 kwietnia 2001 [FR].*

ANEKS 2

PRZEGLĄD EUROPEJSKICH DZIAŁAŃ DOTYCZĄCYCH MŁODZIEŻY

1. PROGRAM MŁODZIEŻ

W 1988 roku Unia Europejska uruchomiła program MŁODZIEŻ DLA EUROPY, który polegał na wspieraniu wymiany młodzieżowej pomiędzy różnymi krajami⁵⁰. W okresie od 1989 do 1991 roku z programu skorzystało około 80 000 młodych ludzi w wieku od 15 do 25 lat. W lipcu 1991 roku na podstawie Artykułu 149 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską przyjęty został program MŁODZIEŻ DLA EUROPY II⁵¹, zaś w marcu 1995 rozpoczęła się trzecia faza programu. Został on zakończony w roku 1999⁵².

W 1996 roku Komisja Europejska wysłała poza wymiany młodzieżowe i zaproponowała wspólnotowy program działań dotyczący Wolontariatu Europejskiego dla młodych ludzi.⁵³ W 1998 roku stał się on w pełni rozwiniętym wspólnotowym programem działań, umożliwiając młodym ludziom udział w charakterze wolontariuszy w pracach społecznych, kulturalnych i związanych z ochroną środowiska, które przynoszą korzyści lokalnym społecznościom⁵⁴.

Mówiąc ogólnie, programy MŁODZIEŻ DLA EUROPY oraz Wolontariat Europejski przyczyniły się do rozwoju europejskich, narodowych i lokalnych projektów angażujących młodych ludzi, zwłaszcza tych borykających się ze szczególnymi trudnościami.

W kwietniu 2000 Rada Ministrów i Parlament Europejski przyjęły program MŁODZIEŻ, który obejmuje lata od 2000 do 2006⁵⁵. Program MŁODZIEŻ sięga dalej niż program MŁODZIEŻ DLA EUROPY i Wolontariat Europejski, kładąc większy nacisk na zdobywanie wiedzy przez młodych ludzi i na współpracę pomiędzy Krajami Członkowskimi w dziedzinie opracowywania polityki wobec młodzieży⁵⁶. Ponadto w programie MŁODZIEŻ ważniejszą rolę odgrywa również edukacja i szkolenie pozaszkolne („edukacja nieformalna”). Projekty promowane za pośrednictwem programu MŁODZIEŻ muszą być powiązane z:

- 1) wymianami młodzieżowymi w ramach programu Młodzież dla Europy;
- 2) Wolontariatem Europejskim;
- 3) inicjatywami grupowymi i kapitałem przyszłości;
- 4) wspólnymi działaniami podejmowanymi w powiązaniu z programami dotyczącymi edukacji (SOCRATES) i szkolenia zawodowego (LEONARDO DA VINCI);
- 5) działaniami wspierającymi.

⁵⁰ OJ L 158 z dnia 25 czerwca 1988.

⁵¹ OJ L 217 z dnia 6 sierpnia 1991.

⁵² OJ L 87 z dnia 20 kwietnia 1995.

⁵³ COM (1996) 610 z dnia 23 grudnia 1996.

⁵⁴ OJ L 214 z dnia 31 lipca 1998.

⁵⁵ OJ L 117 z dnia 18 maja 2000, s. 1–10.

⁵⁶ Szersze informacje są dostępne pod adresem internetowym:
<http://europa.eu.int/comm/education/youth/youthprogram.html>

Program jest otwarty również dla Norwegii, Islandii i Lichtensteinu, a także dla krajów będących w fazie przedakcesyjnej (np. dla krajów Europy Wschodniej oraz dla Cypru, Malty, Turcji). Przy spełnieniu pewnych warunków możliwe są także działania z krajami trzecimi (tzn. krajami basenu Morza Śródziemnego, Europy Południowo-Wschodniej, Wspólnoty Niepodległych Państw i Ameryki Łacińskiej).

2. INICJATYWY POLITYCZNE DOTYCZĄCE MŁODZIEŻY

Za sprawy młodzieży odpowiadają zasadniczo krajowe, regionalne i lokalne władze Krajów Członkowskich. Jednak dokładniejsze wejrzenie w Traktaty⁵⁷ ukazuje zakres europejskiego wymiaru spraw młodzieżowych w wielu dziedzinach działań Wspólnoty.

Artykuł 6 Traktatu o Unii Europejskiej (TEU) stanowi że „Unia opiera się na zasadach wolności, demokracji, przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności, a także na rządach prawa”. Artykuł ten odnosi się do Europejskiej Konwencji Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności podpisanej w Rzymie w 1950 roku.

Artykuł 13 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TEC) dotyczy zapobiegania różnym formom dyskryminacji w Unii Europejskiej. Zgodnie z tym artykułem, Unia Europejska „może podjąć stosowne działania w celu zwalczania dyskryminacji na podstawie płci, rasy czy przynależności etnicznej, religii bądź wyznania, niepełnosprawności, wieku czy orientacji seksualnej”.

Artykuł 17 TEC ustanawia obywatelstwo europejskie. Stanowi on, że „każda osoba posiadająca narodowość Kraju Członkowskiego będzie obywatelem Unii. [...] Obywatele Unii będą cieszyć się prawami nadanymi przez niniejszy Traktat i będą podlegać nałożonym przezeń obowiązkom”.

Zgodnie z Artykułem 125 TEC, który musi być interpretowany w połączeniu z Artykułem 2 TEC, Kraje Członkowskie i Wspólnota Europejska są zobowiązane „podejmować starania mające na celu stworzenie skoordynowanej strategii zatrudnienia, a w szczególności promowanie siły roboczej dysponującej niezbędnymi umiejętnościami, wykształconej i zdolnej do adaptacji, oraz rynków pracy, które będą w stanie szybko reagować na zmiany ekonomiczne”. W związku z tym, w 1997 roku w Luksemburgu Unia Europejska uruchomiła Europejską Strategię Zatrudnienia.

W Artykule 136 TEC Wspólnota Europejska uznaje prawa socjalne pracowników. Na tej podstawie „Wspólnota i Kraje Członkowskie [...] stawiają sobie za cel promowanie zatrudnienia, poprawę warunków życia i pracy, [...] właściwe zabezpieczenia socjalne, dialog pomiędzy kierownictwem i siłą roboczą, rozwój zasobów ludzkich zapewniający trwałe i wysoki stopień zatrudnienia oraz zwalczanie alienacji”.

Artykuł 137 TEC wspomina o działaniach na szczeblu krajowym, które powinny być wspierane przez Wspólnotę Europejską, takich jak polepszanie środowiska pracy w celu zapewnienia ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników, poprawa warunków pracy, informacja i doradztwo dla pracowników, integracja osób wykluczonych z rynku pracy itd.

Artykuł 146 TEC odnosi się do Europejskiego Funduszu Socjalnego (ESF), który wspiera finansowanie rozwoju zasobów ludzkich w celu „ułatwienia zatrudniania pracowników i zwiększenia ich geograficznej i zawodowej mobilności w ramach Wspólnoty oraz w celu ułatwienia im adaptacji do zmian w przemyśle i systemach produkcyjnych”. Projekty finansowane przez Europejski Fundusz Socjalny mają bezpośredni wpływ na młodych ludzi.

Artykuł 149 TEC ustanawia podstawę prawną dla współpracy na szczeblu europejskim w dziedzinach edukacji i spraw młodzieży. Podkreśla centralną rolę, jaką odgrywa edukacja w zapewnianiu młodym ludziom możliwości zamieszkania, studiowania i swobodnego poruszania się po Europie bez granic. Artykuł 149 TEC wymienia różne pola, na których Wspólnota Europejska może rozwi-

⁵⁷ Szersze informacje na temat Traktatów są dostępne pod adresem internetowym: http://europa.eu.int/abc/treaties_en.htm

jać współpracę: nauczanie i propagowanie języków Krajów Członkowskich, mobilność studentów i nauczycieli, współpraca pomiędzy instytucjami edukacyjnymi, wymiana doświadczeń i informacji w kwestiach wspólnych dla systemów edukacyjnych Krajów Członkowskich, wymiany młodzieżowe i wymiana instruktorów społeczno-edukacyjnych, edukacja niestacjonarna. Artykuł 149 stanowi podstawę prawną programów MŁODZIEŻ i SOCRATES.

Zgodnie z Artykułem 150 TEC Wspólnota Europejska „ma wdrażać politykę szkolenia zawodowego” uzupełniającą działania Krajów Członkowskich. Definiuje on cele, jakie winny zostać osiągnięte oraz podkreśla, że „w szczególności młodzi ludzie” powinni mieć dostęp do szkolenia zawodowego i inicjatyw wspierających mobilność.

Artykuł 151 TEC stanowi podstawę współpracy kulturalnej na szczeblu europejskim. W myśl tego artykułu, Wspólnota uzupełnia działania Krajów Członkowskich w obszarach „kultury i historii narodów europejskich dziedzictwa kulturalnego o znaczeniu europejskim ... wymiany kulturalnej ... twórczości artystycznej i literackiej, w tym sektora audiowizualnego”. Mimo że Artykuł ten nie wymienia wyraźnie młodych ludzi, wspomniane w nim działania bezpośrednio ich dotyczą. Artykuł 151 TEC stanowi podstawę prawną programu CULTURE 2000, który między innymi udostępnia fundusze na projekty z obszarów dziedzictwa kulturalnego, twórczości literackiej i artystycznej, mobilności zawodowej, rozpowszechniania sztuki i kultury, dialogu międzykulturowego i znajomości historii europejskiej.

Zgodnie z Artykułem 152 TEC, Wspólnota Europejska, definiując i wdrażając wszystkie swoje strategie i działania, dąży do wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzi. Artykuł wyraźnie wymienia kompetencję Wspólnoty w opracowywaniu „działań ograniczających utratę zdrowia powodowaną przez narkotyki, w tym informacji i prewencji”.

Artykuł 153 TEC dotyczy ochrony konsumentów. Stanowi on, że Wspólnota „ma przyczynić się do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i interesów ekonomicznych konsumentów oraz do promowania ich prawa do informacji, edukacji i organizowania się”.

Artykuły od 163 do 173 TEC odnoszą się do celu Wspólnoty Europejskiej, jakim jest wzmocnienie naukowych i technologicznych fundamentów przemysłu Wspólnoty i zachęcanie go do zwiększania konkurencyjności na szczeblu międzynarodowym. Na tej podstawie, w lutym 2001 Komisja zaproponowała ramowy program badań i rozwoju technologicznego, który stanowi poważne narzędzie wspierania tworzenia się Europejskiego Obszaru Badawczego (ERA). Obejmuje on wpieranie szkolenia i mobilności młodych naukowców na szczeblu europejskim (por. Artykuł 164 d TEC).

Na podstawie Artykułu 177 TEC Wspólnota Europejska przyczynia się do trwałego rozwoju ekonomicznego i społecznego w państwach rozwijających się, ich integracji z gospodarką światową oraz kampanii przeciw ubóstwu w tych krajach. Artykuł ten stanowi dla Wspólnoty ważne narzędzie wspierania potrzeb młodych ludzi w krajach rozwijających się.

Na podstawie wymienionych artykułów zostały opracowane lub są opracowywane różne inicjatywy polityczne przynoszące korzyści młodym ludziom. Główne ich tematy są następujące:

Młodzi ludzie

Poza programem MŁODZIEŻ wymienionym powyżej, inicjatywy te przybierają głównie formę rezolucji przyjmowanych przez Radę Ministrów, takich jak rezolucja na temat uczestnictwa młodych

ludzi⁵⁸, rezolucja na temat nieformalno-edukacyjnego wymiaru aktywności sportowej⁵⁹, rezolucja o społecznej integracji młodych ludzi⁶⁰ oraz rezolucja o promowaniu inicjatywy, przedsiębiorczości i kreatywności młodych ludzi⁶¹.

□ *Zatrudnienie*

Europejska strategia zatrudnienia to klamrowy roczny proces uruchomiony na specjalnym posiedzeniu Rady Europy w Luksemburgu w listopadzie 1997 roku, zwany także często „procesem Luksemburskim”. Fakt, że Komisja i Kraje Członkowskie zgodziły się wdrożyć ten nowy proces jeszcze przed ratyfikacją Traktatu Amsterdamskiego i rozdziału „Zatrudnienie” stanowiącego jego podstawę prawną⁶², pokazuje, jak wysoki priorytet miało wówczas i ma nadal zatrudnienie i kwestie związane z rynkiem pracy oraz wiele zagadnień pokrewnych.

W ramach europejskiej strategii zatrudnienia Komisja Europejska i Kraje Członkowskie dają wyraźnie pierwszeństwo młodym ludziom, którzy stanowią główną grupę celową wspólnych wysiłków w kierunku redukcji i prewencji bezrobocia. Na przykład wytyczne dotyczące polityki zatrudnienia zawsze wymieniały jako cel Krajów Członkowskich zaoferowanie każdej młodej bezrobotnej osobie „nowego startu”, zanim okres jej bezrobocia przekroczy sześć miesięcy. Po szczycie w Lizbonie elementy wytycznych dotyczące edukacji i szkolenia zostały skonsolidowane, by podkreślić potrzebę opracowania i wdrożenia przez Kraje Członkowskie (wraz z innymi czynnikami, takimi jak partnerzy społeczni) szeroko zakrojonych i spójnych strategii kształcenia ustawicznego. Bardziej szczegółowo wspomina się o potrzebie „wyposażenia młodych ludzi w podstawowe umiejętności przydatne na rynku pracy”, „zmniejszenia analfabetyzmu wśród młodzieży” oraz „zasadniczego ograniczenia liczby młodych ludzi, którzy wcześniej wypadają z systemu szkolnego”⁶³. Kraje Członkowskie są również objęte wymogiem zapewnienia, by „szczególną uwagę poświęcano młodym ludziom z trudnościami w kształceniu się i problemami edukacyjnymi”. Inne wytyczne w zakresie integracji społecznej, promocji przedsiębiorczości i równych szans dla kobiet i mężczyzn także w bardzo wysokim stopniu dotyczą młodych ludzi.

□ *Edukacja i kształcenie*

Na posiedzeniu Rady Europy w Lizbonie w marcu 2000 roku przyjęto długoterminową strategię dla konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy, z wyższym i lepszym zatrudnieniem oraz spójnością społeczną. Strategia ta ustanowiła nowe cele dla różnych obszarów polityki blisko związanych ze sprawami młodzieży, takich jak edukacja, zatrudnienie, integracja społeczna, informacja i społeczeństwo obywatelskie. Zdefiniowała ona nowe priorytety dotyczące oferowania możliwości kształcenia się i szkolenia dostosowanego do potrzeb grup celowych znajdujących się na różnych etapach życia. Zawiera trzy główne składniki: a) rozwój ośrodków kształcenia, b) promocja nowych podstawowych umiejętności, c) większa przejrzystość kwalifikacji. Jednym z najistotniejszych celów jest zwiększenie inwestycji w zasoby ludzkie, tak by do 2010 roku zmniejszyć o połowę liczbę osób w wieku od 18 do 24 lat, które posiadają jedynie wykształcenie na niższym poziomie średnim i nie uczą się, ani nie szkolą się dalej. Celem jest także przekształcenie szkół i ośrodków kształcenia, z których wszystkie mają być podłączone do Internetu, w otwarte ośrodki nauczania, zapew-

⁵⁸ OJ C 42 z dnia 17 lutego 1999, s. 1–2.

⁵⁹ OJ C 8 z dnia 12 stycznia 2000, s. 5.

⁶⁰ OJ C 374 z dnia 28 grudnia 2000, s. 5–7.

⁶¹ OJ C 196 z dnia 12 lipca 2001, s. 2–4.

⁶² Zob. Rozdział VIII pt. Zatrudnienie, Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską; jeśli zaś chodzi o procedurę, zob. w szczególności Artykuł 128 TEC.

⁶³ OJ L 22 z dnia 24 stycznia 2001, s. 18–26.

nienie wsparcia wszystkim grupom populacyjnym oraz wykorzystanie najbardziej właściwych metod do definiowania nowych podstawowych umiejętności.

W listopadzie 2001 Komisja opublikowała komunikat zatytułowany „Wdrożenie idei kształcenia ustawicznego w Europie”⁶⁴. Jeden z ustanowionych w nim priorytetów działań dotyczy docenienia kształcenia się i potrzeby udoskonalenia sposobów postrzegania i oceniania udziału w kształceniu się i jego wyników, w szczególności jeśli chodzi o naukę poza szkołą (tzn. kształcenie nieformalne).

W marcu 2001 Komisja zaprezentowała plan działań eLearning (kształcenia się drogą elektroniczną) dotyczący podłączenia szkół do Internetu, który obejmuje infrastrukturę, szkolenie, usługi, zawartość, oraz współpracę i dialog⁶⁵.

W lipcu 2001 Rada Ministrów i Parlament Europejski przyjęły rekomendację dotyczącą mobilności studentów, osób odbywających szkolenie, młodych wolontariuszy, nauczycieli i szkoleniowców. Jej celem jest zniesienie przeszkód utrudniających przemieszczanie się, wprowadzenie do narodowych strategii politycznych międzynarodowej mobilności oraz ułatwienie rozpowszechniania dobrych praktyk⁶⁶.

W lipcu 2001 Komisja opublikowała komunikat zatytułowany „Wzmacnianie współpracy z krajami trzecimi w dziedzinie szkolnictwa wyższego”⁶⁷. Komunikat ten miał dwa cele: stworzenie zasobów ludzkich wysokiej jakości w krajach partnerskich i we Wspólnocie poprzez wspólny rozwój oraz promowanie Unii Europejskiej jako światowego centrum doskonałości studiów i kształcenia oraz badań naukowych i technologicznych.

Obecnie Komisja przygotowuje propozycję dyrektywy dotyczącej dopuszczenia mieszkańców krajów trzecich do Unii Europejskiej celem nauki i kształcenia. Obejmie ona setki tysięcy studentów. Celem propozycji będzie ułatwienie przyjmowania zagranicznych studentów i wzmocnienie pozycji Unii Europejskiej jako miejsca oferującego doskonałą jakość kształcenia na skalę światową.

Społeczeństwo informacyjne

Główna część strategii lizbońskiej, czyli Plan Działań eEurope 2002⁶⁸ zatwierdzony na Szczycie w Feira w czerwcu 2000, obejmuje zestaw działań, które mają przyspieszyć wejście Europy do społeczeństwa informacyjnego. Celem akcji „Europejska młodzież w erze cyfrowej” jest promowanie wykorzystania technologii cyfrowych i internetu w europejskich szkołach oraz nabywania nowych umiejętności. Dzięki istotnej roli, jaką kształcenie drogą elektroniczną odegrało w realizacji celów planu działania eEurope 2002, Komisja przyjęła plan działań eLearning wspomniany powyżej.

Ponadto integrację młodzieży ze społeczeństwem informacyjnym ułatwią trzy inne akcje w ramach planu działań eEurope 2002: „Szybszy dostęp do Internetu dla naukowców i studentów”, której celem jest modernizacja sieci uniwersyteckich i badawczych w UE; „Praca w gospodarce opartej na

⁶⁴ Komunikat Komisji „Wdrożenie idei kształcenia ustawicznego w Europie”.

⁶⁵ Komisja Europejska, komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, Plan działań eLearning, „Projektowanie edukacji jutra”, COM(2001)172 z dnia 28 marca 2001.

⁶⁶ OJ L 215 z dnia 9 sierpnia 2001, s. 30–37.

⁶⁷ Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego na temat wzmocnienia współpracy z krajami trzecimi w dziedzinie szkolnictwa wyższego, COMM(2001)385 ostat.

⁶⁸ „eEurope 2002 – Społeczeństwo informacyjne dla wszystkich. Plan działań” (<http://europa.eu.int/eeurope>).

wiedzy”, która podkreśla znaczenie kształcenia ustawicznego i umiejętności cyfrowych oraz „Uczestnictwo dla wszystkich”, czyli akcja promująca publiczne punkty dostępu do Internetu.

Jeśli chodzi o badania i rozwój technologiczny w obszarze społeczeństwa informacyjnego, Komisja Europejska uruchomiła kilka inicjatyw, których celem jest utworzenie krytycznej masy zasobów zdolnych do wspierania, kierowania i stymulowania badań i innowacji w dziedzinie edukacji i szkolenia. Technologie eLearning (kształcenia drogą elektroniczną) odegrają fundamentalną rolę w zagwarantowaniu Europejczykom elastycznego, wygodnego i taniego dostępu do zasobów i usług edukacyjnych, dzięki czemu będą oni mogli rozwijać zasadnicze umiejętności niezbędne w społeczeństwie opartym na wiedzy. W programie badawczym IST (Technologie Społeczeństwa Informacyjnego), który stanowi część 5. ramowego programu badań i rozwoju technologicznego, edukacja i kształcenie to kluczowe priorytety. Obecnie finansuje się pewną liczbę projektów ITS w dziedzinie edukacji i kształcenia. Obejmują one rozwój technologiczny i rozwiązania ułatwiające młodzieży dostęp do społeczeństwa informacyjnego oraz integrację z tymże społeczeństwem.

□ *Przedsiębiorczość*

W maju 2000 Komisja opublikowała komunikat „Wyzwania dla polityki dotyczącej przedsiębiorczości w gospodarce napędzanej wiedzą”⁶⁹, który stwierdza, że „Edukacja w zakresie przedsiębiorczości jest kolejnym czynnikiem przyspieszającym rozwój bardziej dynamicznej kultury przedsiębiorczości. Ogólnej wiedzy na temat biznesu i przedsiębiorczości należy nauczać od podstawowego, przez średni, aż do wyższego szczebla kształcenia” oraz że „mając na celu zwiększenie liczby przedsiębiorców, polityka dotycząca przedsiębiorczości będzie dążyć do zwiększenia procentu osób zakładających własne przedsiębiorstwa wśród kobiet, ludzi młodych oraz bezrobotnych...”.

Forum na temat „Kształcenie dla przedsiębiorczości” (Nicea, październik 2000)⁷⁰, współorganizowane przez Komisję i władze francuskie, promowało wymianę najlepszych praktyk w tej dziedzinie oraz zwiększyło na szczeblu europejskim świadomość celów, jakie muszą zostać osiągnięte.

W ramach wdrożenia wniosków z Forum oraz w ramach wieloletniego programu dla przedsiębiorstw i przedsiębiorczości (2001–2005)⁷¹ Komisja uruchomiła projekt „najlepszych procedur” w zakresie edukacji i kształcenia na rzecz przedsiębiorczości. Będzie się on skupiać na edukacji – od szkoły podstawowej do uniwersytetu – a jego celem będzie identyfikacja i ocena działań i najlepszych praktyk opracowanych na szczeblu krajowym lub lokalnym, które promują postawy i umiejętności przedsiębiorcze w systemach edukacyjnych.

Rada Europejska 20 czerwca 2000 w Santa Maria da Feira zatwierdziła Europejską Kartę Małych Przedsiębiorstw⁷². Karta wzywa Kraje Członkowskie i Komisję do podjęcia w wielu dziedzinach działań mających wspomagać i promować małe przedsiębiorstwa. Jednym z kluczowych obszarów wymagających ulepszeń w myśl Karty jest „Edukacja i kształcenie na rzecz przedsiębiorczości”.

□ *Sprawy społeczne*

Strategia Lizbońska nawoływała do stworzenia odnowionego i zmodernizowanego europejskiego modelu społecznego, który obejmowałby trzy kluczowe zagadnienia: 1) inwestycje w ludzi; 2) budowę aktywnego i dynamicznego państwa socjalnego; 3) wzmocnienie działań przeciw bezrobociu,

⁶⁹ COM(2000)256 ostat. (OJ C 311E z dnia 31 października 2000, s. 180–186.

⁷⁰ http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/index.htm

⁷¹ OJ L 333 z dnia 29 grudnia 2000, s. 84–91.

⁷² Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw została przyjęta przez Radę ds. Ogólnych w dniu 13 czerwca 2000.

alienacji społecznej i ubóstwu. Odnośnie do integracji społecznej na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie stwierdzono, że liczba osób w Unii, które żyją poniżej granicy ubóstwa i są wyalienowane społecznie jest nie do przyjęcia. Konieczne jest podjęcie wysiłków w kierunku poszerzenia umiejętności tych młodych ludzi, promowania dostępu do wiedzy i zwalczania bezrobocia.

Posiedzenie Rady Europejskiej w Nicei w grudniu 2000 zaaprobowало cele zwalczania ubóstwa i alienacji społecznej przyjęte przez Radę. Cztery cele przyjęte w Nicei w bardzo wysokim stopniu dotyczą młodych ludzi. Są to: 1) ułatwianie udziału w zatrudnieniu i dostępu wszystkich osób do zasobów, praw, dóbr i usług (w szczególności ochrony socjalnej, zasobów mieszkaniowych i podstawowych świadczeń, opieki zdrowotnej, edukacji, sprawiedliwości, kultury, sportu i wypoczynku); 2) przeciwdziałanie ryzyku alienacji; 3) pomoc najbardziej zagrożonym; 4) mobilizacja wszystkich właściwych organów. Szczególną uwagę zwraca się na zapobieganie alienacji na etapie szkolnym oraz na eliminację alienacji społecznej wśród młodych ludzi.

Rada zwróciła się do Krajów Członkowskich o opracowanie swoich priorytetów odnośnie do tych celów oraz o przedstawienie do czerwca 2001 dwuletnich krajowych planów działań dotyczących zwalczania ubóstwa i alienacji społecznej. Wszystkie Kraje Członkowskie złożyły już takie plany. Potwierdzają one, że kwestia ubóstwa i alienacji społecznej wśród młodych ludzi jest przedmiotem poważnej troski dla większości Krajów Członkowskich.

Posiedzenie Rady Europejskiej w Nicei zatwierdziło także program społeczny, który definiuje konkretne priorytety działań na następnie pięć lat, oraz potwierdziło wagę strategii zwalczania wszystkich form dyskryminacji zgodnie z Artykułem 13 Traktatu.

Na Szczycie Sztokholmskim w marcu 2001 potwierdzono tę strategię i zwrócono się do Rady i Parlamentu Europejskiego o wyrażenie zgody na propozycję programu integracji społecznej w 2001 roku. Program ten będzie stanowił dla Krajów Członkowskich ważną sposobność wymiany doświadczeń edukacyjnych i najlepszych praktyk w zakresie zmniejszania i zapobiegania ubóstwu i alienacji społecznej wśród młodych ludzi.

□ *Zdrowie*

Młodzi ludzie są objęci strategią przedstawioną we wspólnotowym programie działań w zakresie zdrowia publicznego. W lipcu 2001 roku Rada ds. Zdrowia uzgodniła wspólne stanowisko wobec tego programu (2001–2006)⁷³. Jednym z głównych jego aspektów jest zwiększenie informacji i wiedzy na temat spraw zdrowia. Program obejmuje także zapobieganie AIDS i uzależnieniom od narkotyków. Rada przyjęła również rekomendację przeciwko nadużywaniu alkoholu przez młodych ludzi, w szczególności przez dzieci i młodzież dorastającą.

□ *Zapobieganie rasizmowi i ksenofobii*

W 1997 roku Rada zainicjowała Europejski Rok przeciwko Rasizmowi i stwierdziła, że wysiłki Krajów Członkowskich w tym zakresie muszą zostać zintensyfikowane, podkreślając jednocześnie znaczenie edukacji. W 2000 roku Rada ds. Edukacji i Młodzieży przyjęła notę o potrzebie podjęcia działań przeciwko rasizmowi i ksenofobii wśród młodych ludzi. W czasie posiedzenia Rady ds. Młodzieży w maju 2001 przyjęto deklarację na temat zwalczania rasizmu i ksenofobii w internecie przez zintensyfikowanie pracy z młodymi ludźmi.

⁷³ OJ C 307 z dnia 31 października 2001, s. 27–40.

□ Sport

Traktat Amsterdamski uznał w deklaracji Nr 29 społeczne znaczenie sportu, a w szczególności rolę, jaką odgrywa on w budowaniu tożsamości i kontaktów między ludźmi. Deklaracja ta podkreślała także duże znaczenie stowarzyszeń sportowych i sportu amatorskiego. Na tej podstawie UE przyjęła na siebie aktywną rolę w dziedzinie sportu. Wspiera między innymi projekty promujące integrację młodych ludzi poprzez aktywność sportową, zapobieganie dopingowi w sporcie oraz szkolną kampanię informacyjną na temat wartości etycznych w sporcie i ideałów olimpijskich. Rezolucja Rady z grudnia 1999⁷⁴ podkreślała potrzebę wykorzystania potencjału aktywności sportowej w zakresie edukacji nieformalnej w kontekście europejskiej polityki współpracy w dziedzinie młodzieży. Posiedzenie Rady Europejskiej w Nicei przyjęło deklarację na temat specyficznych cech sportu, zachęcając Wspólnotę do uwzględnienia społecznych, edukacyjnych i kulturalnych wartości sportu w swoich działaniach podejmowanych na podstawie różnych postanowień Traktatu. Rada Europejska zgodziła się także wzmocnić współpracę europejską w zakresie przeciwdziałania dopingowi.

Komisja Europejska zaproponowała Radzie i Parlamentowi Europejskiemu ogłoszenie roku 2004 „Europejskim Rokiem Edukacji poprzez Sport”. Główne cele tego Europejskiego Roku będą polegać na zachęcaniu organizacji sportowych i sektora edukacji do podejmowania wspólnych działań celem spożytkowania edukacyjnej wartości sportu i roli jaką odgrywa on w integracji społecznej, a także na podkreśleniu wagi dobrowolnej aktywności sportowej jako aspektu edukacji osobistej. Szkoły powinny być zachęcane do przykładania większej wagi do aktywności sportowej w programach nauczania oraz w wymianach młodzieży szkolnej.

⁷⁴ OJ C 8 z dnia 12 stycznia 2000, s. 5.

3. FINANSOWANIE DZIAŁAŃ W OBSZARACH ZATRUDNIENIA, EDUKACJI, KULTURY I OCHRONY MŁODZIEŻY

Istnieje wiele innych linii finansowania w dziedzinie edukacji, zatrudnienia, kultury i ochrony młodzieży, które pośrednio lub bezpośrednio wspomagają działania na rzecz młodych ludzi. Oto kilka przykładów:

- Infrastruktura: w okresie od 2000 do 2006 roku Europejski Fundusz Regionalny wspiera finansowanie w niektórych regionach projektów z zakresu infrastruktury, także takich, które przynoszą korzyści młodym ludziom (ośrodki młodzieżowe, szkoły itd.)
- Zatrudnienie i integracja społeczna: w okresie od 2000 do 2006 Europejski Fundusz Społeczny wspomaga finansowanie projektów w dziedzinie pracy, integracji społecznej, informacji, doradztwa itd. na szczeblu krajowym i regionalnym, które są kierowane w szczególności do ludzi młodych.
- Edukacja: program SOCRATES wspiera wymianę młodzieży szkolnej i działania na rzecz mobilności młodych ludzi w szkołach i na uniwersytetach.
- Szkolenie zawodowe: program LEONARDO daje młodym ludziom dostęp do nowoczesnych usług kształcenia zawodowego, udogodnień z zakresu nauki języków oraz pracy za granicą.
- Kultura: program CULTURE 2000 zawiera element „młodzieżowy”, polegający na przydziale funduszy dla projektów z dziedziny twórczości i mobilności, rozpowszechniania sztuki i kultury oraz dialogu międzykulturowego i znajomości historii europejskiej.
- Ochrona młodzieży: program DAPHNE wspomaga działania prewencyjne mające na celu wyeliminowanie przemocy wobec dzieci, młodych ludzi i kobiet.

4. KARTA PODSTAWOWYCH PRAW

Proklamacja Karty Podstawowych Praw w Nicei w grudniu 2000 stanowiła ważny krok. Karta łączy w jednym tekście cywilne, polityczne, ekonomiczne, socjalne i społeczne prawa ludzi. Dwa z jej rozdziałów, dotyczące wolności (Rozdział II) oraz solidarności (Rozdział IV), wyraźnie uznają prawa dzieci i osób młodych (zob. Artykuł 14 „prawie do edukacji”, Artykuł 24 „prawach dziecka” oraz Artykuł 32 „zakazie pracy dzieci i ochronie młodych ludzi w pracy”).

5. WSPARCIE ZE STRONY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Parlament Europejski aktywnie wspiera podejmowane na szczeblu europejskim działania na rzecz młodzieży, w szczególności programy dotyczące młodzieży. W marcu 1999 roku przyjął on „rezolucję na temat polityki dotyczącej młodzieży dla Europy”, która podkreśla „rosnące znaczenie «czynnika młodzieżowego» w kontekście ekonomicznych i kulturalnych zmian zachodzących w społeczeństwach europejskich”⁷⁵.

W kwietniu 2001 roku Komitet odpowiedzialny za Sprawy Młodzieży zorganizował debatę publiczną na temat młodzieży. Brali w niej udział deputowani do Parlamentu Europejskiego, eksperci ds. młodzieży, przedstawiciele organizacji ekonomicznych i społecznych i stowarzyszeń młodzieżowych oraz nie zrzeszeni młodzi ludzie. Liczba uczestników i wysoki poziom dyskusji były naprawdę imponujące i przyczyniły się do sukcesu spotkania.

Sprawozdawca Komitetu ds. młodzieży stwierdził w trakcie debaty, że „Unii Europejskiej nadal brakuje [...] spójnej polityki w sprawach młodzieży, i że głównym celem Białej Księgi... [powinno być] opracowanie zintegrowanego podejścia do rozwiązywania spraw młodych ludzi”⁷⁶. Parlament Europejski podkreślił, że Biała Księga powinna być źródłem idei, inspiracją oraz podstawą dyskusji; powinna ukazywać przykłady dobrych praktyk, zachęcając Kraje Członkowskie oraz władze regionalne i lokalne do podejmowania nowych inicjatyw.

Młodzi ludzie stwierdzili, że wiele oczekują od Białej Księgi, szczególnie w dziedzinach takich jak informacja, przeciwdziałanie dyskryminacji, równe możliwości dla młodych osób niepełnosprawnych, edukacja formalna i nieformalna, zatrudnienie i integracja społeczna, a także uczestnictwo w programach wymiany, zmiany demograficzne w Europie oraz uczestnictwo młodych ludzi w społeczeństwie. Stwierdzili, że „potrzebna jest prawdziwa europejska polityka dotycząca młodzieży... [oraz że] polityka dotycząca młodzieży na wszystkich szczeblach, od szczebla lokalnego do szczebla europejskiego, powinna się uzupełniać i... że różne jej szczeble powinny być wzajemnie skoordynowane”.

⁷⁵ OJ C 175 z dnia 21 czerwca 1999, s. 50.

⁷⁶ Parlament Europejski, Dyrektorat Generalny ds. Badań, Podsumowanie Debaty Publicznej nt. Młodzieży zorganizowanej przez Komitet ds. Kultury, Młodzieży, Edukacji, Mediów i Sportu 24 kwietnia 2001 w Brukseli, IV/WIP/2001/04/0094, 18 maja 2001.

6. WKŁAD KOMITETU SPOŁECZNEGO I EKONOMICZNEGO ORAZ KOMITETU REGIONÓW

Młodzi ludzie mają pośrednią reprezentację w Europejskim Komitecie Społecznym i Ekonomicznym (ESC), ponieważ wielu członków ESC jest związanych z organizacjami posiadającymi oddziały młodzieżowe, które działają na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. W listopadzie 2000 ESC przyjął opinię na temat polityki dotyczącej młodzieży⁷⁷. Zgodnie z tą opinią, polityka dotycząca spraw młodzieży musi doceniać młodych ludzi jako „zasób dla społeczeństwa” i umożliwiać im stawanie się „aktywnymi, wolnymi i odpowiedzialnymi obywatelami”. Politykę wobec młodzieży uważa się za „zintegrowaną politykę międzysektorową”, której celem jest „ulepszanie i rozwój warunków życia i uczestnictwa młodych ludzi poprzez ogarnięcie wszystkich dziedzin społecznych, kulturalnych i politycznych, które dotyczą młodych ludzi podobnie jak innych grup w społeczeństwie”.

W lutym 2001 ESC wraz z Komisją Europejską zorganizował, we współpracy z Forum Młodzieży Unii Europejskiej, debatę na temat społeczeństwa obywatelskiego w kontekście Białej Księgi. Deбата ta okazała się niezwykle użyteczna, ponieważ dostarczyła informacji z pierwszej ręki na temat sytuacji młodych ludzi w Europie oraz ich społecznych, ekonomicznych i osobistych oczekiwań.

Władze regionalne i lokalne reprezentowane w Komitecie Regionów (COR) są w większości Krajów Członkowskich głównymi czynnikami wdrażania polityki wobec młodzieży. W 1999 roku COR przyjął opinię na temat „współpracy lokalnej i regionalnej w zakresie ochrony dzieci i młodych ludzi w Unii Europejskiej przed wykorzystywaniem i zaniedbaniem”.⁷⁸ COR podkreślił potrzebę istnienia ogólnej unijnej strategii przeciwdziałania wykorzystywaniu i zaniedbywaniu dzieci i młodych ludzi, która nie kolidowałaby z zakresem obowiązków władz krajowych, regionalnych i lokalnych. Zdaniem COR, przeciwdziałaniu tym zjawiskom sprzyja angażowanie dzieci i młodych ludzi w podejmowanie decyzji, które mają wpływ na ich życie, oraz dawanie im możliwości wyrażenia swoich opinii. COR argumentuje, że zdecentralizowane struktury „Europy bliskiej obywatelom” wymagają większej koordynacji, współpracy przez granice i współpracy międzynarodowej oraz nie ignorowania dzieci i młodych ludzi w tym procesie.

⁷⁷ Opinia Komitetu Społecznego i Ekonomicznego na temat Białej Księgi Polityki wobec Młodzieży, CES 1418/2000, 29–30 listopada 2000, s. 2–4.

⁷⁸ Opinia Komitetu Regionów z 18 listopada 1999, COM-7/017.

7. DIALOG Z EUROPEJSKIM FORUM MŁODZIEŻY

Europejskie Forum Młodzieży (EYF) zostało założone w 1979 roku po to, by reprezentować organizacje młodzieżowe na szczeblu europejskim i by rozpocząć dialog z młodymi ludźmi. Jego członkami są krajowe rady ds. młodzieży i pozarządowe organizacje młodzieżowe. Wspomaga ono kontakty i komunikację pomiędzy swoimi organizacjami członkowskimi, które zrzeszają łącznie miliony młodych ludzi oraz codzienne kontakty pomiędzy pojedynczymi młodymi ludźmi. Jego celem jest przyjęcie na siebie roli reprezentanta. EYF zdobyło znaczącą wiedzę z zakresu pracy z młodzieżą, polityki dotyczącej spraw młodzieży, pozarządowych sektorów zajmujących się młodzieżą i społeczeństwa obywatelskiego. EYF jest reprezentowane w grupach roboczych Komisji Europejskiej i bierze udział w selekcji projektów w ramach programu MŁODZIEŻ.

EYF odegrało ważną rolę w procesie konsultacyjnym, który doprowadził do powstania niniejszej Białej Księgi. Brało udział w konsultacjach z młodymi ludźmi i organizowało wraz z Komisją i ESC konsultacje z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. EYF wypracowało i wniosło własny wkład w dyskusje na temat Białej Księgi⁷⁹.

⁷⁹ Strategia i kluczowe cele polityki wobec młodzieży w Unii Europejskiej, drugi wkład Europejskiego Forum Młodzieży w Białą Księgę Polityki wobec Młodzieży Komisji Europejskiej, przyjęty przez Radę Członkowską, Bruksela, 6–7 kwietnia 2001.

8. DZIAŁANIA RADY EUROPY

W latach 70. Rada Europy założyła Europejskie Centrum Młodzieży (EYC) oraz Europejską Fundację Młodzieży (EYF) w Strasbourgu. W roku 1995 otwarte zostało drugie Europejskie Centrum Młodzieży w Budapeszcie. Programy i projekty EYC i EYF są współzarządzane⁸⁰.

Rada Europy przyjęła deklaracje i rezolucje w sprawach takich, jak uczestnictwo młodych ludzi, obywatelstwo, edukacja nieformalna, mobilność i walka z rasizmem.

W marcu 1992 roku Rada przyjęła Europejską Kartę Uczestnictwa Młodych Ludzi w Życiu Gminnym i Regionalnym⁸¹. Karta nawoływała do większego zaangażowania młodych ludzi w sprawy publiczne na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz do wdrożenia „różnych form uczestnictwa”, które powinny mieć zastosowanie „do wszystkich młodych ludzi, bez żadnej dyskryminacji”. W rekomendacji na temat roli młodzieży w przyszłości społeczeństwa obywatelskiego, która została przyjęta w 1997 roku, Komitet Ministrów ponownie potwierdził „kluczową rolę uczestnictwa młodych ludzi w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, dla którego są oni zasobem umożliwiającym stałe odnawianie się społeczeństwa demokratycznego”⁸².

Na piątej konferencji Rady Europy w Bukareszcie w kwietniu 1998 roku, ministrowie ds. młodzieży stwierdzili, że integracja młodych ludzi podczas pracy zostanie zbudowana na podstawie umiejętności i kwalifikacji, jakie uzyskują oni w toku edukacji nieformalnej. Rada Europy podkreśliła wagę edukacji nieformalnej, która w wyraźny sposób wzbogaca tradycyjne modele edukacji. Rada uczyniła kolejny krok w styczniu 2000, kiedy to przyjęła rekomendację na temat edukacji nieformalnej, w której przyznała, że systemy edukacji formalnej nie są w stanie same odpowiednio zareagować na szybkie i stałe zmiany technologiczne, społeczne i ekonomiczne, powinny więc być wspierane przez nieformalne działania edukacyjne⁸³.

Walka z rasizmem, ksenofobią i nietolerancją ma długą tradycję w Radzie Europy. Na początku lat 90. Rada we współpracy z europejskimi organizacjami młodzieżowymi uruchomiła szeroko zakrojoną Europejską Kampanię Młodzieżową na rzecz tolerancyjnego społeczeństwa i stymulowała projekty pilotażowe. Rada Europy skupiała się także na opracowaniu karty młodzieżowej, służącej jako karta usługowa polepszająca sytuację młodych uczestników projektów związanych z mobilnością. Promuje inicjatywę wolontariatu dla młodych ludzi na szczeblu krajowym i europejskim oraz utrzymuje system Interrail z rozsądnymi cenami. Wspiera nienastawione na zysk platformy wymiany młodzieżowej. W 1998 roku zawiązано partnerstwo pomiędzy Komisją Europejską a Radą Europy, którego celem jest opracowanie programu kształcenia dla szkoleniowców młodzieżowych, promującego wspólne wartości, takie jak prawa człowieka, pluralistyczna demokracja, rządy prawa, aktywne obywatelstwo i współpraca europejska⁸⁴. Konkretnie działania podejmowane w wyniku tego partnerstwa to wydawanie publikacji szkoleniowych i współpraca w dziedzinie doradztwa i badań na temat przedsięwzięć szkoleniowych.

⁸⁰ Zasadę wspólnego zarządu wyjaśnia przypis nr 20.

⁸¹ Rezolucja 237 przyjęta w dniu 19 marca 1992 przez Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy (CLRAE).

⁸² Komitet Ministrów, Rekomendacja nr R(97)3 przyjęta 4 lutego 1997.

⁸³ Zgromadzenie Parlamentarne, Rekomendacja 1437 na temat edukacji nieformalnej, przyjęta 24 stycznia 2000. § 7.1.

⁸⁴ <http://www.coe.fr/youth/english/partnership/new/>

9. BADANIA I SONDAŻE PROWADZONE PRZEZ KOMISJĘ EUROPEJSKĄ

W ramach programu MŁODZIEŻ DLA EUROPY w ciągu pięciu lat zapewniono na zasadzie współfinansowania środki na około trzydzieści opracowań badawczych. W większości były to analizy porównawcze, ale część z tych badań miała formę studiów przypadku obejmujących trzy kategorie zagadnień: 1) młodzi ludzie w szczególnie trudnej sytuacji i ryzykowne zachowania; 2) wartości, oczekiwania i tożsamość młodych ludzi, szczególnie w odniesieniu do Europy (z uwzględnieniem zagadnień młodych imigrantów, rasizmu i ksenofobii); 3) metody edukacji nieformalnej.

Cztery badania zostały sfinansowane w ramach programu Wolontariatu Europejskiego. Dotyczyły one sportu jako instrumentu integracji społecznej młodych ludzi; krajowych inicjatyw służby cywilnej; dostępu młodych niepełnosprawnych ludzi do Wolontariatu Europejskiego; certyfikatów wystawianych po zakończeniu działania w wolontariacie (krajowych lub innych).

Ponadto został poddany ocenie wpływ inicjatywy Wolontariatu Europejskiego. Instytut IARD (Mediolan) przeprowadził badanie na temat młodych ludzi i polityki dotyczącej młodzieży w Krajach Członkowskich, które zostało opublikowane w czerwcu 2001⁸⁵. Badanie to zawiera przegląd danych jakościowych i ilościowych ilustrujących sytuację i oczekiwania młodych ludzi. Opisuje także struktury młodzieżowe i politykę wobec młodzieży realizowaną przez poszczególne Kraje Członkowskie.

W ramach trzeciego wieloletniego programu na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (1997–2000)⁸⁶ Komisja przedstawiła badania na temat „Młodych przedsiębiorców, przedsiębiorców – kobiet, przedsiębiorców pochodzących z mniejszości etnicznych oraz współ-przedsiębiorców w Unii Europejskiej i Europie środkowej i wschodniej”. Badanie to określiło główne problemy i wyzwania stojące przed tymi grupami przedsiębiorców oraz zawierało wiele zaleceń mających wspomóc ich rozwój.

Równoległe do tych działań, Komisja rozpoczęła badanie opinii młodych ludzi w Europie. W roku 1997 przeprowadzono sondaż publiczny Eurobarometr 47.2 „Młodzi Europejczycy”. Komisja rozpoczęła kolejny sondaż Eurobarometr w związku z tworzeniem niniejszej Białej Księgi Polityki wobec Młodzieży. Wyniki zostały opublikowane w październiku 2001⁸⁷.

⁸⁵ <http://www.europa.eu.int/comm/education/youth/studies.html>

⁸⁶ OJ L 6 z dnia 10 stycznia 1997, s. 25–31.

⁸⁷ http://europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/eurobarometer_youth.html